

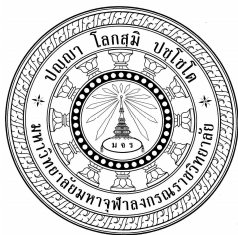
ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา

EFFECTIVENESS OF BUDDHISM PROPAGATION OF MONKS AT
PAK CHONG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

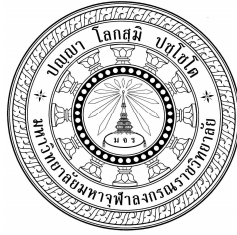
ประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา

พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Effectiveness of Buddhism Propagation of Monks at
Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province

Phrakhru Suthamthiranuyut (Thirasak Dhammadhīro)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2021

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์
เรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.)

กรรมการ

(พระเมธีธรรมจารย์, รศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว)

กรรมการ

(อ.ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว

ประธานกรรมการ

อ.ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสุธรรมธีรานุกต)

ชื่อสารนิพนธ์ : ประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัย : พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

: ผศ. ดร.ประเสริฐ ธิลาวัณ, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ),
พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

: ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ
พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ), พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์),
ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๒๑ กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในพื้นที่สังกัดเขตการปกครองพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๓๐๓ รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๓, S.D. = ๐.๕๑๙$)

๒. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา การศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัด

นครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ๑) พระสงฆ์ขาดความมั่นใจในการบรรยายธรรม ๒) บรรยายธรรมหลักบาลีไม่ถูกต้องทำให้เข้าใจความหมายเปลี่ยนไป ๓) พระสงฆ์ยังขาดอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์และในการสื่อสาร

๔. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้ ๑) ควรมีการฝึกอบรมในการบรรยายธรรมให้มีความชำนาญ ให้มีประสิทธิภาพ ๒) ควรศึกษาหลักการอ่านบาลี แปล และขยายความของภาษาบาลีให้ถูกต้องตามหลัก ๓) ควรหาอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์ในการสื่อสารที่ ถูกและประหยัดเช่นโทรศัพท์

Research Paper Title : Effectiveness of Buddhism Propagation of Monks at
Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province

Researcher : Phrakhru Suthamthiranuyut (Thirasak Dhammadhīro)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao, B.A. (Public Administration),
M.A. (Public Administration),
Ph.D. (Public Administration)

: Dr.Suphattharachai Sisabai,
B.A. (English), M.A. (Public Administration),
Ph.D. (Public Administration)

Date of Graduation : July 20, 2021

Abstract

Objectives of this research were to: 1. To study the level of opinion of the monks on the effectiveness of Buddhism propagation of monks of Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. 2. To compare the opinions of monks on the effectiveness of Buddhism propagation of monks at Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province, classified by personal factors. 3. To study problems, obstacles of Buddhism propagation of monks at Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province

Methodology was the mixed methods: The quantitative research by survey method, data were collected with questionnaires with total confidence value of 0.921 from 303 samples who were monks at the Sangha administrative area, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province and analyzed the data with social science ready-made programs. The statistics used are frequency, percentage, average, standard deviation, and frequency values, one way ANOVA. Data for the qualitative research were collected from 8 key informants by in-depth interviewing and analyzed by content descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. The monks had opinions on the effectiveness of Buddhism propagation of monks at Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province at high level ($\bar{X}=3.83$, S.D.=0.519)

2. The results of the research hypothesis showed that monks with different ages rain retreats and educational levels, by overall, had different opinions on the effectiveness of Buddhism propagation of monks at Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province at the statistically significant level 0.05, accepting the set hypothesis.

3. Problems and obstacles regarding the effectiveness of Buddhism propagation of monks at Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province were found that: 1) Monks lacked confidence in Dhamma lectures, 2) Incorrectly described the meaning from Pali text causing misunderstanding and 3) Monks also lacked the equipment for public relations and communication.

4. Suggestions for the effectiveness of monks propagation of monks at Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province were as follows: 1) There should be training for skill in effective skillful Dhamma lecturing, 2) The principle of reading, translating and explaining the Pali language should be trained skillfully, Pali and 3) There should be allocation of public relations device to communicate cheaply and economically such as telephone.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จาก พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว ประธานกรรมการที่ปรึกษา และ ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ กรรมการที่ปรึกษา ตลอดจน คณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณ และขอเจริญพรไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ และขอเจริญพรขอบคุณ คณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการต่างๆ ถ่ายทอดองค์ความรู้ การศึกษา ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี ตลอดจนเพื่อนนิสิตทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจและคำปรึกษาดีๆ ที่มอบให้ผู้วิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร., พระมหาสุนันท์ สุนนโท ดร, และขอเจริญพร ดร.นิกร ศรีราช, ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบสอบถามและให้คำปรึกษาแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามอันเป็นประโยชน์แก่การทำสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระเมธีสุตาภรณ์, ผศ.ดร. เจ้าคณะอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา, พระภิกษุพัฒนาบุญสิริ วิ. ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑ ที่เมตตาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือชี้แนะทักษะแนวทางที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณ ญาติธรรมทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ สนับสนุนช่วยเหลือส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้รับการศึกษาเพิ่มเติมองค์ความรู้ และกำลังใจจากทุกท่าน ดังกล่าว ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเอื้อเฟื้อเป็นอย่างยิ่ง คุณค่าสิ่งดีงามและประโยชน์ได้อันจะพึงมีจาก สารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอนอบน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา กตเวทิตาคุณ แก่ บิดา มารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ญาติสนิทมิตรสหายทั้งหลาย และผู้มีคุณูปการทุกท่าน

พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร)

๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ฐ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ท
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมุติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเทศนา	๑๖
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔๐
๒.๔ ทฤษฎีการสื่อสาร	๔๓
๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๔๙
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๐
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๗
๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๖๘
๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๗๐
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๗
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	๗๙
๔.๕ ผลการทดสอบสมมติฐาน	๙๑
๔.๖ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	๑๑๑
๔.๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	๑๑๕
๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๒๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๓๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๓๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๔๕

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บรรณานุกรม	๑๔๗
ภาคผนวก	๑๕๒
ภาคผนวก ก หนังสือของความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย	๑๕๓
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความ เที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Try Out)	๑๕๗
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๖๐
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๖๒
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๖๕
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๖๘
ภาคผนวก ช รูปภาพสัมภาษณ์	๑๗๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๕

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	สาระสำคัญแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล	๑๔
๒.๒	แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร	๔๘
๒.๓	งานวิจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิผล	๕๔
๒.๔	งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเผยแพร่	๖๒
๓.๑	แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	๗๑
๔.๑	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์	๗๗
๔.๒	เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม	๗๙
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ในภาพรวม	๘๐
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านผู้ส่งสาร (Source)	๘๑
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านสาร (Message)	๘๒
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านการสื่อสาร (Channel)	๘๓
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านผู้รับสาร (Receiver)	๘๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ในภาพรวม	๘๕
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านการผลิต (Production)	๘๖
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency)	๘๗
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction)	๘๘
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านการปรับเปลี่ยน (Adaptiveness)	๘๙
๔.๑๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านการพัฒนา (Development)	๙๐
๔.๑๔	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ประสิทธิภาพ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ ด้านภาพรวม	๙๒
๔.๑๕	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ประสิทธิภาพ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์	๙๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๖	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ประสิทธิภาพ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ ด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	๙๖
๔.๑๗	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ประสิทธิภาพ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพรรษา ด้านภาพรวม	๙๙
๔.๑๘	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ประสิทธิภาพ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพรรษา ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	๑๐๑
๔.๑๙	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ประสิทธิภาพ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพรรษา ด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	๑๐๓
๔.๒๐	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ประสิทธิภาพ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามการศึกษา ด้านภาพรวม	๑๐๖
๔.๒๑	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ประสิทธิภาพ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามการศึกษา ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	๑๐๘
๔.๒๒	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ ประสิทธิภาพ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามการศึกษา ด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	๑๐๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๓	ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ ประสิทธิผลการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตาม สมมติฐานที่ ๑-๓	๑๑๐
๔.๒๔	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการ สาธารณสงเคราะห์ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี	๑๑๑
๔.๒๕	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการ สาธารณสงเคราะห์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	๑๑๒
๔.๒๖	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	๑๑๓
๔.๒๗	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	๑๑๔
๔.๒๘	สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านผู้ส่งสาร (Source)	๑๑๗
๔.๒๙	สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านสาร (Message)	๑๑๙
๔.๓๐	สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านการสื่อสาร (Channel)	๑๒๒
๔.๓๑	สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านผู้รับสาร (Receiver)	๑๒๔

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๖
๔.๑	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๒๕
๔.๒	องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	๑๒๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๘/๒๓ หมายความว่า ระบุถึง วินัยปิฎกมหาวิภังค์ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๘ หน้าที่ ๒๓ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

คำย่อ	พระวินัยปิฎก		ภาษา
	ชื่อคัมภีร์		
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

คำย่อ	พระสุตตันตปิฎก			ภาษา
	ชื่อคัมภีร์			
ที.สี. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
อง.เอกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฎฐก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตรนิกาย	อฎฐกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจากอดีตในสมัยพุทธกาลเจริญเติบโตมาอย่างยั่งยืนจวบจนทุกวันนี้เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่นับถือพระพุทธศาสนาที่ช่วยกันจรรโลงไว้เพื่อให้พระพุทธศาสนายังคงอยู่ตลอดไปตราบนานเท่านานเพื่อความผาสุกของมวลมนุษยชาติและชาวโลกก็ได้ ถึงแม้ว่าในยุคของปัจจุบันนี้ความเจริญทางด้านต่าง ๆ มีอิทธิพลมากมายต่อการดำรงชีวิตของคนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมากโดยเฉพาะทางด้านทางเทคโนโลยีการสื่อสารที่ไร้พรมแดนและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทั้งโลกมีบทบาทและส่งผลกระทบต่อและการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตของมวลมนุษยชาติทั้งโลกก็ว่าได้ ซึ่งความเจริญเติบโตและความก้าวหน้าทันสมัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การสื่อสาร ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเมื่อมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญๆ เกิดขึ้นไม่ว่าที่ใดในโลกหรือในทุกประเทศทั่วโลกนั้นเราก็สามารถสื่อสารและรับทราบข่าวสารต่าง ๆ เหล่านั้นได้ในเวลาเดียวกันหรือพร้อม ๆ กันได้ก็ว่าได้^๑ ดังนั้น ความเจริญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้จะมีผลและอิทธิพลมากต่อมวลมนุษยชาติที่ถูกครอบงำให้ตกอยู่ในอำนาจของวัตถุ^๒ซึ่งมีผลกระทบต่อจิตใจที่ทำให้มีความโน้มเอียงไปในทางที่มีความต้องการหาความสะดวกสบายมากขึ้น ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยหรือมีความกระตือรือร้นที่แสวงหาและชวนชววยในสิ่งที่มาตอบสนองความต้องการในสิ่งที่ตนพึงพอใจไม่ว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะหามาด้วยความลำบากยากเข็ญก็ตาม ล้วนแล้วแต่เป็นความสุขทางกายเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกสบายมากขึ้น มีความสนุกสนานและเพลิดเพลิน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลกและได้ขยายวงกว้างรวมถึงประเทศไทยเพราะฉะนั้นความเจริญในด้านวัตถุและเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งหลายเหล่านี้เป็นเครื่องบ่งบอกถึงความที่ไม่มีเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจซึ่ง

^๑ พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), *พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์*, พระธรรมเมธีธรรมภรณ์ เทศนา เล่มที่ ๑๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), *ไอ ที ภายใต้วัฒนธรรมแห่งปัญญา (ศาสนากับยุคโลกาภิวัตน์)*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๒.

เป็นสิ่งที่ไม่มีขายกันในท้องตลาด คือพระพุทธศาสนา ที่ซึ่งส่วนคนส่วนใหญ่มองข้ามกันในหลักธรรม ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทำให้เกิดอกุศลกรรมเกิดขึ้น เช่น ความโลภ ความหลง ความมัวเมา ความริษยา ความมีทิฐิมานะ ชิงดี ชิงเด่น ในลาภ ยศ สรรเสริญ ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น เพราะขาดการขัดเกลาจิตใจ ฉะนั้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทหน้าที่โดยตรงให้ความรู้และอบรมทางด้านจิตใจ สอนหลักธรรม นำไปประพฤติ ปฏิบัติเพื่อพัฒนาในการใช้ชีวิตประจำวัน

การเผยแผ่และการถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นถือเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติแล้วนั้น ยังต้องประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย เพื่อสามารถสร้างความศรัทธา ความเลื่อมใสและความเชื่อมั่นอันก่อให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป หากมองย้อนกลับไปในอดีตแล้วนั้น การใช้ วิถีชีวิตของคนไทยได้ยึดถือตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความเคารพในกฎและกติกาสังคม ที่มีความเป็นอยู่ ที่อย่างเรียบง่าย มีการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติมากกว่าเปลี่ยนธรรมชาติให้เข้ากับการดำเนินชีวิตของตน พระพุทธศาสนาจึงเข้ามามีบทบาทและความสำคัญต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตเป็นความเชื่อจุดแสงเทียนส่องทางในดำเนินชีวิต เพราะมีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างมีคุณค่าและมีความสุข ความเจริญต่อตนเองและครอบครัว^๓ ฉะนั้นกุลบุตรชาวพุทธจึงต้องหาที่จะโอกาสบรรพชาอุปสมบทกันเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาจึงได้เข้าไปมีบทบาทในทุกชนชั้นในสังคมไม่ว่าจะเป็น ประชาชนคนธรรมดา ข้าราชการ รวมไปถึงพระมหากษัตริย์ซึ่งได้นำเอาหลักการทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต การบริหารงาน และการเมืองการปกครอง แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันที่สลับซับซ้อนนั้น มีองค์กรและสถาบันบนทางสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายนั้นได้เข้ามามีบทบาทและทำหน้าที่แทนพระสงฆ์และวัดจนทำให้บทบาทของพระสงฆ์และวัดที่มีต่อสังคมในปัจจุบันลดน้อยลงไปไม่เหมือนในอดีตที่ให้ความสำคัญกับวัด เพราะวัดคือสถานที่ประกอบศาสนกิจต่าง ๆ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งเป็นสถานศึกษา โรงพยาบาล การอาชีพ การพิจารณาตัดสินคดีความต่าง ๆ การให้คำแนะนำสั่งสอนต่าง ๆ สร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจและตลอดจนเป็นสถานที่พักผ่อนและปฏิบัติธรรม ตลอดจนให้ความอุปถัมภ์และอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ให้กับชุมชนและประชาชนทั่วไป ซึ่งความสัมพันธ์ในด้านการสร้างสรรค์ระหว่างพระสงฆ์ในปัจจุบันกับชาวบ้านนั้นได้ลดบทบาทน้อยลงไป

^๓ พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมมาโล (คงเมือง), “เทศนาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอสายบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

ทุกวัน ตามสภาพความเจริญและการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ออกไปจากวัดตามสภาพความเหมาะสมของสภาพเศรษฐกิจในสภาวะปัจจุบัน ประกอบกับวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนทั่วไปได้รับเอาอารยธรรมตะวันตกมากขึ้น ทำให้บุคคลที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัด พระสงฆ์กับพุทธศาสนิกชนก็ห่างกันออกไปโดยปริยาย ส่งผลให้โอกาสของพุทธศาสนิกชนที่จะได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาลดน้อยลง ซึ่งมีผลทำให้คุณธรรม จริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ซึ่งหากสถานการณ์ยังคงดำเนินไปเรื่อย ๆ แบบที่เป็นอยู่อย่างนี้คงไม่ดีแน่ สักวันหนึ่งพระพุทธศาสนาอาจจะล้มหายตายจากไปจากประเทศไทยอาจเป็นไปได้

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

การที่นักเผยแผ่พระพุทธศาสนา นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปแสดงให้ผู้อื่นได้รู้ได้เข้าใจและพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาจนทุกวันนี้นอกจากพุทธธรรมแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ เทคนิค วิธีการของผู้ส่งสารด้วย การสอนที่จะได้ผลดีนอกจากให้เกิดความเข้าใจแล้วจะต้องให้เกิดความรู้อย่างเห็นคุณค่าความสำคัญ จนมีความเลื่อมใสศรัทธา ที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติด้วยผลสำเร็จอย่างหลังเป็นสิ่งที่สำคัญมากและมักจะทำได้ยากกว่าผลสำเร็จอย่างแรกเพราะต้องใช้เทคนิคและวิธีการสอนประกอบการเผยแผ่ไปด้วย รวมถึงการใช้ภาษาและวิธีการนำเสนอโดยการเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบันเข้าสู่หัวข้อธรรมะที่นำเสนอ หรือการนำพุทธธรรมมาประยุกต์ให้เข้ายุคสมัยใหม่ โดยยังคงซึ่งสาระและคุณค่าของพุทธธรรมที่มีอยู่เดิมในพระไตรปิฎก วิธีการสอนและอุปมาอุปไมยต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเผยแผ่ธรรมะ เพราะช่วยเป็น “สื่อ” เพราะเป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ และเสริมการเรียนรู้ไปอย่างรวดเร็วและดียิ่งขึ้น การที่จะชี้ให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมหรือเสนอความคิดเห็น แก้ไขปรับปรุงในเรื่องต่าง ๆ เพื่อชักจูงโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้ประพฤติตามหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสุขสงบในสังคมผู้เผยแผ่จะต้องเป็นกัลยาณมิตร คือเป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้องให้ ถ้าชี้แนะผิดๆ ก็อาจพาไปนอกทางหรือผิดพลาดได้ อย่างไรก็ตามบทบาทของนักเผยแผ่ คือ ชี้แนะแนวทาง^๔

ในส่วนของผู้วิจัยก็มีความสนใจในเรื่องของเทคนิคและวิธีการเทศนา รวมทั้งศิลปะวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแบบรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงและองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงเป็นจุดกำเนิดให้เกิดการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เพื่อนำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาและประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดกับคณะสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

^๔ เสถียรพงศ์ วรรณะปก, พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับไหน

๑.๒.๒ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่ เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยการใช้ทฤษฎีประสิทธิผลองค์การ (Organization effectiveness) ของ Gibson and others คือ

- ๑) การผลิต (Production)
- ๒) ประสิทธิภาพ (Performance)
- ๓) ความพึงพอใจ (Satisfaction)
- ๔) การปรับเปลี่ยน (Addictiveness)
- ๕) การพัฒนา (Development)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- ๑) ขอบเขตด้านการประชากร

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑,๒๔๓ รูป^๕

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์

การวิจัยเรื่อง“ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้กำหนดเรื่องผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญดังนี้คือ (Key Format) ซึ่งมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับงานวิจัย คัดเลือกด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน ๒ รูป กลุ่มข้าราชการ (สำนักพุทธ) จำนวน ๒ คน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๒ คน กลุ่มประชาชนผู้รับการเผยแผ่ จำนวน ๒ คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) รวมทั้งสิ้น ๘ รูป/คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในวิจัย คือ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓ ถึง พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๔ รวมระยะเวลา ๑๒ เดือน

๑.๕ สมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

^๕ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา, ทะเบียนวัดในเขตปกครองอำเภอปากช่อง, (จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕๖๓), (อัดสำเนา).

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การบรรยายธรรมหรือการแสดงธรรม ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาให้ผู้ฟังหรือพุทธศาสนิกชนเห็นชัดเข้าใจ ในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้จริง

ประสิทธิผล หมายถึง ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อันประกอบด้วย

๑) **การผลิต** หมายถึง คณะสงฆ์สามารถจัดกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาและหลักธรรมอยู่เป็นประจำ

๒) **ประสิทธิภาพ** หมายถึง คณะสงฆ์สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาและหลักธรรม ประชาชนสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้

๓) **ความพึงพอใจ** หมายถึง ประชาชนผู้เข้ารับการเผยแผ่ ได้รับความพึงพอใจ สอดคล้องกับความต้องการของคณะสงฆ์

๔) **การปรับเปลี่ยน** หมายถึง สามารถปรับเปลี่ยนบุคคลผู้เป็นวิทยากร และรูปแบบการเผยแผ่ธรรมที่หลายหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับ กลุ่มผู้รับการเผยแผ่

๕) **การพัฒนา** หมายถึง คณะสงฆ์มีการพัฒนาวิธีการ ในการเผยแผ่ ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับการเผยแผ่

พระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ที่ได้รับการอุปสมบทถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

การสื่อสาร หมายถึง การส่งผ่านข่าวสารจากบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรืออีกกลุ่มหนึ่ง โดยใช้ สัญลักษณ์การสื่อสารมีลักษณะเป็นกระบวนการ (process) อย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับการพัฒนา หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (dynamic) ไม่อยู่นิ่งและไม่มีจุดเริ่มต้นหรือจุดจบที่เห็นเด่นชัดกระบวนการของการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสารโดยผ่านช่องสื่อซึ่งเป็นตัวกลางและช่องทางที่นำตัวสารไปสู่เป้าหมาย

๑) **แหล่งของสารหรือผู้ส่งสาร (Source)** ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถใน "การเข้ารหัส" (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อ ผลในการสื่อสารมีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่งและมีความสามารถในการปรับ ระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสมตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับซึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้แหล่งสารจะเป็นรัฐบาล ผู้ควบคุมนโยบายด้านพลังงาน

๒) ข้อมูลข่าวสาร (Message) เกี่ยวข้องทางด้านเนื้อหาที่เกี่ยวกับพลังงาน สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสารในที่นี้อาจหมายถึง ผลกระทบจากการขุดเจาะ ผลประโยชน์จาก พลังงาน และนโยบายด้านพลังงาน เป็นต้น

๓) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) หมายถึงการที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับ ได้รับ ข่าวสารข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง ๕ หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรสหรือการได้กลิ่น ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เอกสาร และตัวต้วของนักการเมือง เป็นต้น

๔) ผู้รับ (Receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมี ความสามารถ ใน “การถอดรหัส” (decode) สาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้และพื้นฐานทาง สังคมวัฒนธรรม เช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่ง จึงจะทำให้การสื่อความหมาย หรือการสื่อสารนั้นได้ผล

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๑.๗.๔ นำองค์ความรู้ไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวความคิดและทิศทางในการศึกษา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๒ แนวคิด เกี่ยวกับการเทศนา
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร
- ๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

ปัจจุบันการดำเนินงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแผนงานโครงการของหน่วยงานหรือองค์การใดก็ตาม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน เพื่อวัดถึงความสำเร็จของงานและความคุ้มค่าที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานนั้น ซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลและการประเมินประสิทธิผล

คำว่าประสิทธิผล (Effectiveness) นั้น ได้มีนักวิชาการให้คำนิยาม ไว้หลากหลายและได้ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิผลคล้ายกันว่า หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จ หรือผลที่เกิดขึ้น^๑ ความหมายของประสิทธิภาพทั้งระดับบุคคลและระดับองค์การมีความหมายครอบคลุมทั้งผลการดำเนินงานที่สนองวัตถุประสงค์ได้ผลดีทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพและยังครอบคลุมถึงกระบวนการดำเนินงานที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและใช้วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมซึ่งก็คือรวมถึงประสิทธิภาพนั่นเอง^๒

ประสิทธิภาพ หมายถึง ตัวการที่เป็นเครื่องตัดสินใจขั้นสุดท้ายของการบริหารงานหรือการจัดการว่าประสบผลสำเร็จเพียงใด^๓

ประสิทธิภาพมีความสัมพันธ์กับผลงานที่องค์กรพึงประสงค์ หมายถึงความสำเร็จของการปฏิบัติที่เป็นไปหรือบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นประสิทธิภาพจึงหมายถึง ผลที่เกิดขึ้นของงานนั้นจะต้องสนองตอบ หรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร^๔

ประสิทธิภาพ หมายถึง การทำกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรสามารถสร้างผลงานได้ สอดรับกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทั้งในส่วนของผลผลิตและผลลัพธ์ เป็นกระบวนการเปรียบเทียบผลงานจริงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ก่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ ที่ตรงตามความคาดหวัง ที่กำหนดล่วงหน้าไว้มากน้อยเพียงใดการมีประสิทธิผลจึงมีความเกี่ยวข้องกับผลผลิต และผลลัพธ์การดำเนินงานเป็นกระบวนการวัดผลงานที่เน้นด้านปัจจัยนำออก^๕

ประสิทธิภาพ หมายถึงความสามารถขององค์กรที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ๔ ประการ คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร (Integration) การปรับตัวขององค์กรให้

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๖๗.

^๒ สมใจลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๕-๖.

^๓ ภรณ์ กิริติบุตร, การพัฒนาประสิทธิผลขององค์กร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๒-๓.

^๔ รุ่งแก้วแดง และชัยณรงค์สุวรรณสาร, แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพองค์การ, แนวทางการศึกษาชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา(หน่วยที่ ๑๑), (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๑๕๙.

^๕ สุพจน์ ทราญแก้ว, การวัดผลการปฏิบัติงาน,เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนกลยุทธ์และการบริหารงานมุ่งผลงาน, (เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๗-๑๓๘.

สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม (Adaptability) การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสังคม (Social relevance) และผลผลิตขององค์การ (Productivity)^๖

ประสิทธิผลขององค์การตามแนวความคิดตั้งแต่ดั้งเดิมเป็นความพยายามที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Segmentation) การปฏิบัติงานขององค์การ ทำให้ขาดความร่วมมือร่วมใจตลอดจนไม่อาจริเริ่มสร้างสรรค์และไม่อาจจัดการกับความเปลี่ยนแปลงใดๆ ได้จึงเกิดแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับแนวคิดดั้งเดิมคือแนวความคิดแบบผสมผสาน (Integration approach) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างสิ่งใหม่ๆ โดยมองภาพรวมว่ามีสิ่งใดเกี่ยวข้องในขอบเขตที่กว้างขวางและเชื่อมโยงสิ่งที่เกี่ยวข้องนั้นเข้าด้วยกันลักษณะของแนวความคิดนี้จะไม่หลีกเลี่ยงความขัดแย้งแต่จะมองสิ่งขัดแย้ง (Conflicts) เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องเผชิญและแก้ไขเพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นแนวทางนี้จึงเป็นพลวัต (Dynamic) มีเป้าหมายอยู่ที่การพยายามทำงานให้สำเร็จด้วยดี^๗

ประสิทธิผลนอกจากความสามารถในการบรรลุเป้าหมายอันเป็นความมีประสิทธิภาพโดยทั่วไปแล้วการประเมินประสิทธิผลอาจพิจารณาได้จากคุณภาพของผลผลิตหรือบริการพื้นฐานขององค์การหรือความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์การ ความพร้อมหรือความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานที่เฉพาะเจาะจงเมื่อถูกขอร้องให้ทำผลตอบแทนหรือผลกำไรที่ได้รับจากการผลิตสินค้าและบริการ เป็นต้น ดังนั้นกิจกรรมขององค์การที่เป็นเครื่องตัดสินการปฏิบัติงานขององค์การว่ามีประสิทธิผลหรือไม่จึงประกอบไปด้วยกิจกรรมต่อไปนี้คือ การได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานการใช้ปัจจัยนำเข้าอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับผลผลิตความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการของ องค์การการปฏิบัติงานด้านเทคนิควิชาการและด้านการบริหารอย่างมีเหตุผล การลงทุน ในองค์การการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กับพฤติกรรมในองค์การและการตอบสนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของบุคคลและของกลุ่ม^๘

ประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) เป็นเรื่องของการกระทำใดๆ หรือความพยายามใดๆ ที่มีความมุ่งหมายจะได้รับผลอะไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำหรือความพยายามจะมี

^๖ อรุณ รักธรรม, **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ : การบริหารองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕), หน้า ๒๕๗.

^๗ วุฒิชัย จำนงค์, **การผสมผสานปฏิบัติการเพื่อผลิตภาพ, วารสารพัฒนบริหารศาสตร์**, (๒๕๓๐) : ๒๕๕ - ๒๖๙.

^๘ จินดา สักขณวัฒน์สินธุ์, **การบริหารและการพัฒนาองค์การ**, เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารและพัฒนาองค์การ (หน่วยที่๒), (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๐), หน้า ๒๕๓.

ประสิทธิผลสูงต่ำเพียงใดขึ้นกับว่าผลที่ได้รับนั้นตรงครบถ้วน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และใช้พลังงานน้อยเพียงใด ประสิทธิภาพอาจพิจารณาเป็น ๒ ระดับ คือ

๑. ประสิทธิภาพของบุคคล

๒. ประสิทธิภาพขององค์การ

ประสิทธิผลของบุคคล คือ ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถปฏิบัติงานใดๆ หรือปฏิบัติกิจกรรมใดๆ แล้วประสบผลสำเร็จ ทำให้บังเกิดผลตรงและครบถ้วนตามที่มีวัตถุประสงค์ไว้ ผลที่เกิดขึ้นมีลักษณะคุณภาพ เช่น ความถูกต้อง ความมีคุณค่า ความเหมาะสมต้งาม ตรงกับความคาดหวังและความต้องการของของหมู่คณะ สังคม และผู้จะนำผลนั้นไปใช้เป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ คือ เป็นการปฏิบัติด้วยความพอใจ ปฏิบัติเต็มความสามารถ ปฏิบัติด้วยการเลือกสรรกลวิธีและเทคนิควิธีการที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพอย่างสูงสุดแต่ใช้ทุน ทรัพยากร และระยะเวลาที่น้อยที่สุด

ประสิทธิผลขององค์การ เน้นไปที่ผลรวมขององค์การ ซึ่งกิบสัน และคณะ อธิบายถึงเกณฑ์ของควมมีประสิทธิภาพขององค์การ ว่าประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ๕ ตัวคือ

๑) การผลิต (Production)

องค์การมีประสิทธิภาพถ้าองค์การสามารถดำเนินการผลิตให้ได้ผลผลิตทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพได้ตรงกับความต้องการขององค์การ

๒) ประสิทธิภาพ (Performance)

องค์การมีประสิทธิภาพถ้าอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทรัพยากร (Inputs) ที่ใช้ กับผลผลิต (Outputs) มีความเหมาะสมในลักษณะที่ใช้ปัจจัยทรัพยากรได้คุ้มค่า

๓) ความพึงพอใจ (Satisfaction)

องค์การมีประสิทธิภาพถ้าผลการดำเนินงานขององค์การนำมาซึ่งความสำเร็จ สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสมาชิกในองค์การ

๔) การปรับเปลี่ยน (Addictiveness)

องค์การมีประสิทธิภาพถ้าองค์การมีกลไกที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานได้ สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในองค์การและภายนอกองค์การ

๕) การพัฒนา (Development)^๔

^๔ รัฐพล ศรีกตัญญู, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคาร ธนชาติ จำกัด (มหาชน) สำนักงานธนาคารกลางเส้าสร้าชดาภิเชก”, สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒.

องค์การมีประสิทธิผลถ้าองค์การสามารถเพิ่มพูนศักยภาพ (Potential) และวิสัย
สามารถ (Capacity) ขององค์การให้เจริญก้าวหน้าตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

ความหมายของประสิทธิผลทั้งระดับบุคคลและระดับองค์การมีความหมายครอบคลุมทั้ง
ผลการดำเนินงานที่สนองวัตถุประสงค์ได้ผลดีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพและยังครอบคลุม ถึง
กระบวนการดำเนินงานที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และใช้วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งก็คือรวมถึง
ประสิทธิภาพนั่นเอง^{๑๐}

ประสิทธิผลองค์การ (Organization effectiveness) หมายถึง ความสามารถของ
สถานศึกษาในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยประยุกต์ตามแนวความคิดของ Kaplan
และ Norton ซึ่งประกอบด้วยมุมมอง ๔ ด้าน ได้แก่

- ๑) ประสิทธิผลด้านการเงิน
- ๒) ประสิทธิผลด้านผู้รับบริการ
- ๓) ประสิทธิผลด้านกระบวนการภายใน
- ๔) ประสิทธิผลด้านการเรียนรู้และพัฒนา

ประสิทธิผลด้านการเงิน (Financial Perspective) หมายถึง ความสามารถของ
สถานศึกษาในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด โปร่งใสสามารถ
บริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าทั้งในการแสวงหางบประมาณและทรัพยากรในรูปแบบ ต่างๆ
สอดคล้องกับเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวขององค์การ

ประสิทธิผลด้านผู้รับบริการ (Customer Perspective) หมายถึงความสามารถของ
สถานศึกษาในการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการของสถานศึกษาตามความ
คิดเห็นของผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่สนับสนุน เช่นความพึงพอใจของผู้ปกครองหรือผู้เข้ามาติดต่อ
กับสถานศึกษาในด้านการให้บริการทางวิชาการ.หรือบริการอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของ
นักเรียนนักศึกษาต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนและบริการ ความพึงพอใจของชุมชนเป็นต้น

ประสิทธิผลด้านกระบวนการภายใน (Internal – Process Perspective) หมายถึง
ความสามารถของสถานศึกษาในการดำเนินการเกี่ยวข้องกับการบริหารภายในตั้งแต่การวิเคราะห์ การ
กำหนดทรัพยากรที่ต้องการในการบริหารเช่นการบริหารงานวิชาการการจัดการเรียนการสอน การ
สร้างและปลูกฝังแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

^{๑๐} สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์
การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๕-๖.

การสนับสนุนให้บุคลากรทำงานวิจัยในชั้นเรียนการสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เป็นต้น

ประสิทธิผลด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Growth Perspective) หมายถึง ความสามารถของสถานศึกษาในระยะยาวในการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรภายในองค์กรเกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างดีและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสถานศึกษาในอนาคต^{๑๑}

จากการทบทวนแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล สรุปได้ว่า ประสิทธิผลเป็นการวัดผลผลิต (Output) ของงาน ซึ่งถือว่าบรรลุเป้าหมาย (Goal accomplishment) ซึ่งในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงปริมาณของทรัพยากรที่เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ที่ใช้ในกระบวนการแต่จะคำนึงถึงการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง โดยคำนึงความสามารถบรรลุเป้าประสงค์ (Goals) ที่กำหนดไว้

สรุป จากความหมายและแนวคิดของประสิทธิผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญหลากหลาย ตามแนวคิดของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าประสิทธิผล หมายถึงการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดผลทั้งปริมาณและคุณภาพสูงสุด บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ สรุปว่าการประเมินประสิทธิผลสามารถวัดได้ด้วยตัวชี้วัดต่างๆ เช่น ผลผลิตหลักหรือการบริการที่ได้มีปริมาณและคุณภาพการได้ข้อเสนอแนะใหม่เพื่อปรับปรุงงานและขยายเพิ่มโอกาสในอนาคตปัจจัยเข้าสู่องค์กรมีความหลากหลายผลผลิตมีความคุ้มค่าถูกต้องสมบูรณ์สามารถรับผลผลิตได้ตรงเวลาติดตามผลผลิตได้ด้วยระบบตรวจสอบที่หลากหลายมีผลกำไรหรือผลประโยชน์ตอบแทนใช้ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมอย่างเกิดประโยชน์สูงสุดบุคลากรมีความเต็มใจที่จะทำงานและมีค่านิยมวัฒนธรรมที่ดีงามร่วมกันจงรักภักดีต่อองค์กรสามัคคีและยอมรับเป้าหมายร่วมกันมีขวัญกำลังใจและความผูกพันที่ดีก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ขึ้นมีบรรยากาศแบบมิตรและการสื่อสารความหมายที่ดีในการทำงาน องค์กรมีความมั่นคงอยู่รอดได้รับการรักษาบุคลากรไว้ได้อัตราความขัดแย้งการขาดงานและอุบัติเหตุในองค์กรลดลงโดยมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและพัฒนาเพื่อความอยู่รอดขององค์กร

สรุป ประสิทธิผล ล้วนแต่ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา ความคิดอ่านและแนวปฏิบัติที่สร้างสรรค์ของผู้นำขององค์กร เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ ไปสู่ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีการกระจายอำนาจหรือการเสริมสร้างพลังใจ เป็นผู้ที่มิคุณธรรม และมีการกระตุ้นผู้ตามให้มีความ

^{๑๑} สมจิตร พึ่งทรัพย์พร, “การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงระบบในการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาเครือข่ายคatholicสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕๗-๑๕๙.

เป็นผู้นำด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะพิจารณาที่ลักษณะของผู้นำ พฤติกรรม อำนาจ รวมทั้งตัวแปรสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแนวทางที่กว้างกว่าแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำอื่นๆ และผลจากการวิจัยเชิงประจักษ์ และการฝึกอบรมพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับในองค์กรของประเทศต่างๆ จำนวนมากพบว่า ผู้บริหาร หรือผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำให้ประสิทธิผลของงานและองค์กรสูงขึ้น แม้ว่าสภาพการณ์ขององค์กรจะมีข้อจำกัดต่างๆ เพียงใด ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นที่สนใจของนักวิชาการทางการบริหารทั้งในแวดวงธุรกิจ อุตสาหกรรม การศึกษา รัฐบาลโรงพยาบาล หน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร และหน่วยงานอื่นๆ นอกจากนี้ได้มีการเสนอว่าควรมีการพัฒนาผู้นำให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นวิธีการบริหารจัดการ ที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นการปรับปรุงผลการดำเนินงานขององค์กรที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล มีความรับผิดชอบต่อประชาชนและยกระดับผลการปฏิบัติงานขององค์กรให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ดียิ่งขึ้น โดยใช้การสร้างตัวชี้วัด ผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม วัดผลการปฏิบัติงานเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด องค์กรควรจัดทำแผนกลยุทธ์ก่อนที่จะพัฒนาระบบการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ เพราะวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์กร

ตารางที่ ๒.๑ สารสำคัญแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๒, หน้า ๖๖๗)	ผลสำเร็จ หรือผลที่เกิดขึ้น
สมใจลักษณะ, (๒๕๕๒, หน้า ๕-๖)	ความหมายของประสิทธิผลทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กรมีความหมายครอบคลุมทั้งผลการดำเนินงานที่สนองวัตถุประสงค์ได้ผลดีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ
ภรณ์ กীরติบุตร, (๒๕๒๙, หน้า ๒-๓)	ตัวการที่เป็นเครื่องตัดสินใจขั้นสุดท้ายของการบริหารงานหรือการจัดการว่าประสบผลสำเร็จเพียงใด
รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร, (๒๕๓๖, หน้า ๑๕๙)	ความสำเร็จของการปฏิบัติที่เป็นไปหรือบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร
สุพจน์ ทรายแก้ว, (๒๕๔๕, หน้า ๑๓๗-๑๓๘)	การทำกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรสามารถสร้างผลงานได้สอดคล้องกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

ตารางที่ ๒.๑ สารสำคัญแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
วุฒิชัย จ๋านงค์, (๒๕๓๐, หน้า ๒๕๕ - ๒๖๙)	<p>เพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้เกิดความชำนาญ</p> <p>๑.Segmentation การปฏิบัติงานขององค์การ</p> <p>๒.Integration approach ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างสิ่งใหม่ๆ</p> <p>๓.Conflicts ต้องเผชิญและแก้ไขเพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา</p> <p>๔. Dynamic มีเป้าหมายอยู่ที่การพยายามทำงานให้สำเร็จด้วยดี</p>
จินดา สักขณวัฒน์สินธุ์, (๒๕๓๐, หน้า ๒๔๓)	<p>การกระทำใดๆ หรือความพยายามใดๆ ที่มีความมุ่งหมาย</p> <p>๑. ประสิทธิภาพของบุคคล</p> <p>๒. ประสิทธิภาพขององค์การ</p>
สมจิตร พึ่งทรราชพร, (๒๕๕๒, หน้า ๑๕๗-๑๕๙)	<p>ความสามารถของสถานศึกษาในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การประกอบด้วยมุมมอง ๔ ด้าน ได้แก่</p> <p>๑) ประสิทธิภาพด้านการเงิน</p> <p>๒) ประสิทธิภาพด้านผู้รับบริการ</p> <p>๓) ประสิทธิภาพด้านกระบวนการภายใน</p> <p>๔) ประสิทธิภาพด้านการเรียนรู้และพัฒนา</p>

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเทศนา

การเทศนา หรือ การแสดงธรรมเป็นวิธีการหนึ่งในการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านำพระพุทธศาสนา

การเทศนาเป็นการบรรยายหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทำให้เกิดการฟังและถ่ายทอดความรู้ในทางพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์จากหลักธรรมคำสั่งสอน การเผยแผ่ธรรมะแก่บุคคลถือว่าเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายรูปแบบ ทั้งตัวผู้เทศนา ผู้บรรยายหลักธรรม ผู้รับธรรมะหรือผู้ฟัง รวมไปถึงวิธีการต่าง ๆ และรูปแบบในการนำเสนอ เวลาและโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น^{๑๒} ดังนั้นในการศึกษาพระธรรมเทศนาและการบรรยายธรรมะจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการทราบหลักการขององค์ประกอบของพระธรรมเทศนา และบทบาทหน้าที่หลักของแต่ละองค์ประกอบ รวมถึงขั้นตอนวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ในการเผยแผ่และบรรยายธรรมะทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับเป็นคำเนิการวิเคราะห์

การเทศนา เป็นวิธีการที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้ฟังนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติและปฏิบัติจึงมีการศึกษาวิธีการเทศนาอย่างแพร่หลาย ในนิยามของความหมายของการเทศนา มีผู้ให้คำจำกัดความของการเทศนาไว้ดังนี้^{๑๓}

การเทศนา คือ การแสดงธรรมหรือบรรยายหลักธรรม ตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางศาสนา ถ่ายทอดสู่ผู้ฟังนำไปประยุกต์ใช้ในการประพฤติและปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

๒.๒.๑ รูปแบบและวิธีการเทศนาของพระสงฆ์ไทยที่ควรนำมาประยุกต์ในปัจจุบัน

พระสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทเดียวที่มีหน้าที่หลักและมีบทบาทที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนา เพราะต้องยอมต้องศึกษาให้เข้าใจถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ขยายกว้างขวางออกไป คือ การนำหลักธรรมะไปสู่ประชาชน พุทธศาสนิกชนตลอดจนสาธารณชนทั่วไปเพื่อให้เขาเหล่านั้นเข้าใจและไปปฏิบัติเป็นสัมมาปฏิบัติอันก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและแก่สังคมโดยทั่วไป ซึ่งพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ ต้องน้อมนำเอาหลักธรรมะของพระพุทธเจ้าที่นำเอาไปเผยแผ่เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามตามหลักธรรมะของพระพุทธเจ้าเรียกว่า พระนักเทศน์ พระนักเผยแผ่ พระธรรมจาริก ซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า “ธมมกถิกโก” โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันนี้ รูปแบบและวิธีการ

^{๑๒} องค์การเผยแผ่วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร, **วิชาการเทศนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๔๙.

^{๑๓} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕๓.

เทศนาและบรรยายธรรมต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัยและสถานการณ์ของโลกเพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็วและเป็นที่ยอมรับของประชาชนและการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดของเทคโนโลยี ดังนั้นแล้วจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรเรียนรู้หลักการเทศน์ที่ถูกต้อง (the principle of sermon) ดังนี้

ความหมายของการเทศน์

คำว่า การเทศน์ หมายถึง การยกหัวข้อหลักธรรมหรือบรรยายธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าขึ้นแสดง เพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจเพื่อนำไปประพฤติและปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ จะได้ทำความดีละเว้นความชั่วมีเป้าหมายของชีวิต มีมรรค ผล มีสวรรค์และนิพพาน

ความหมายของนักเทศน์ (The meaning of lecture)

นักเทศน์ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญในการแสดงหลักธรรมของพระพุทธเจ้าสามารถยกหลักธรรมต่าง ๆ ขึ้นอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้ง และเข้าใจง่ายเป็นที่ประทับใจของผู้สวดรับฟัง ทำให้ผู้ฟังมีจิตใจเลื่อมใสหลักธรรมคำสอนและสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนากาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์สะอาดปราศจากกิเลสทั้งปวง

นักเทศน์ หมายถึง พระผู้นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ไปแสดงให้ผู้ฟังได้รู้และเข้าใจ โดยผู้ฟังเหล่านั้นสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติให้บรรลุธรรมตามสมควรปฏิบัติ

ประเภทของนักเทศน์

โดยปกติจะแบ่งพระนักเทศน์ออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. นักเทศน์ปฏิภาณ ไม่อ่านคัมภีร์ หรือ นักเทศน์ปากเปล่า คือ นักเทศน์แบบไม่อ่านหนังสือ แต่ถือหนังสือเทศน์เป็นคัมภีร์ประคองไว้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ การเทศน์แบบนี้เป็นการแสดงถึงความสามารถของนักเทศน์ที่มีไหวพริบ ปฏิภาณ ความเฉลียวฉลาดในการแสดงธรรมะ นักเทศน์แบบนี้ต้องมีความรู้ความสามารถและได้รับการฝึกฝนตนเองมาเป็นอย่างดี

๒. นักเทศน์อ่านคัมภีร์ หมายถึง การเทศน์ไปตามคัมภีร์ที่มีผู้ที่แต่งไว้หรือตนเองแต่งไว้แล้วเมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วไม่ว่าจะเป็นการเทศน์แบบใดก็ตาม ก็มีแนวการพรรณนาความเพียง ๒ ลักษณะ คือ

๑) บุคลาธิษฐานเทศนา พรรณนาโดยบุคคลเป็นที่ตั้ง เช่น ยกเรื่องนิทานหรือยกเหตุการณ์มาเล่าประกอบ

๒) ธรรมาธิษฐานเทศนา พรรณนาความโดยเน้นหลักธรรมเป็นที่ตั้ง อธิบายให้เห็นอาการของธรรมะส่วนใหญ่จะใช้ภาษาที่เป็นนามธรรม ไม่ยกนิทาน ไม่ยกเหตุการณ์ ไม่ยกบุคคลมาเป็นตัวอย่าง ถ้าเทศน์แบบบุคลาธิษฐาน มีนิทานสาธกและยกเรื่องที่คนสนใจมาประกอบ การเทศนาจะไม่เป็นยาขม แต่จะเป็นที่นิยมชมชอบ เพราะนิทานจะช่วยในการขยายธรรม จะเป็นเทศนาที่เข้าใจง่าย

ฟังง่าย และง่ายต่อการจดจำไปปฏิบัติ จัดเป็นเทศนาที่ยอดนิยมนที่องค์สมเด็จพระบรมศาสดาทรงนำแสดงมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการเทศน์

การเทศน์แต่ละครั้งผู้เทศน์ต้องเป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายไว้ จะให้ธรรมอะไรแก่ผู้ฟัง แต่เป้าหมายสูงสุดของการเทศน์ชั้นสูงสุด คือ วิมุตติ หมายถึง ความหลุดพ้นจากกิเลสจนถึงมรรคผลนิพพาน แต่การเทศน์จนถึง วิมุตติ นั้นเป็นเรื่องยาก ทั้งผู้เทศน์ผู้ฟัง แต่ถึงอย่างไรแล้วผู้เทศน์ก็ต้องใช้ความสามารถในการเทศน์อย่างจริงจัง รู้จิตใจของผู้ฟังว่าเขาต้องการฟังอย่างไร ผู้เทศน์ก็ต้องนึกไว้ทุกครั้งที่เทศน์ว่า วิมุตติ คือ จุดหมายของการเทศน์ เพราะวิมุตติมีไข่ม้อย่างเดียวแต่มีถึง ๕ อย่างคือ

๑. วิกขัมภนนิโรธ (ดับด้วยการข่ม) การดับกิเลสของผู้บำเพ็ญฌาน ดับหรือพ้นจากกิเลสด้วยของผู้บำเพ็ญฌาน ถึงปฐมฌาน ย่อมข่มนิรวณไว้ได้ ตลอดเวลาที่อยู่ในฌานนั้น
๒. ตทังคนิโรธ (ตทังควิมุตติ) ดับด้วยองค์นั้นๆ คือ ดับด้วยกิเลสธรรมที่เป็นคู่ปรับหรือธรรมตรงข้ามกัน เช่น ดับสักยทิลฐิ ด้วยความรู้สึทิกที่กำหนดแยกรูป นาม ออกได้ เป็นการดับชั่วคราวกิเลสยังเกิดขึ้นได้อีก
๓. สมุจเฉทนิโรธ (สมุจเฉทวิมุตติ) คือ ดับด้วยตัดขาด คือ ดับสิ้นกิเลสเด็ดขาดด้วยโลกุตตรมรรค กิเลสย่อมไม่เกิดขึ้น
๔. ปฏิปัสสัทธินิโรธ (ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ) คือ ดับด้วยสงบระงับ หมายถึง อาศัยโลกุตตรมรรค ดับกิเลสเด็ดขาดไปแล้ว บรรลุโลกุตตรผล กิเลสเป็นอันสงบระงับไปหมดแล้วไม่ต้องชวนชวายุเพื่อดับ ในขณะที่แห่งผลนั้น ชื่อว่า ปฏิปัสสัทธินิโรธ
๕. นิสสรณนิโรธ (นิสสรณวิมุตติ) ดับด้วยความปลอดโปร่ง คือ ดับกิเลสสิ้นเชิงดำรงอยู่ในภาวะที่กิเลสดับแล้วนั้นยังยืนตลอดไป ภาวะนั้นชื่อว่า นิสสรณนิโรธ คือ อมตะธาตุได้แก่นิพพาน^{๑๔}

จุดมุ่งหมายของการเทศน์

ในการเทศน์ทุกครั้งนักเทศน์ทุกรูปจะต้องวางจุดหมายของการเทศน์ไว้ ๒ ชั้น คือ

๑. จุดหมายชั้นสูงสุด ได้แก่ วิมุตติ คือ เทศน์ให้ผู้ฟังเข้าถึง วิมุตติ หลุดพ้นจากกิเลสจนบรรลุ มรรค ผล นิพพาน
๒. จุดมุ่งหมายชั้นต่ำลงมา คือ ให้ผู้ฟังได้อานิสงส์การฟังธรรม อย่างน้อย ๕ ประการ คือ

^{๑๔} พ.ปฏิ. (ไทย) ๓๑/๖๕/๓๙:๗๐๔/๖๐๙.

๒.๑ อสสุตํ สุนาติ คือ ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง

๒.๒ สุตํ ปรีโยทเปติ คือ เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว

๒.๓ กงขํ วิหนติ คือ แกล้วกล้าในเรื่องที่ได้ฟังแล้ว

๒.๔ ทิฏฐี อุขํ กโรติ คือ ไม่เป็นโรคร้ายแรง

๒.๕ จิตตมสฺส ปสฺสตีติ คือ เป็นผู้ที่มีมิตร^{๑๕}

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเทศน์

เรื่องนี้นักเทศน์จะต้องรู้นั้นมีอยู่มากมาย แต่สำหรับเรื่องที่มีความจำเป็นที่ต้องรู้ก่อนในเบื้องต้นมีอยู่ด้วยกันอย่างน้อย ๕ เรื่อง คือ

๑. เรื่องการเทศนา

๒. จรรยานักเทศน์

๓. การสังเกตบุคคล

๔. ประเมินผลเทศนา

๕. รู้คุณค่าสมาธิ

๒.๒.๒ หลักการเทศนาสำหรับนักเทศน์

นักเทศน์ชั้นแนวหน้า ท่านถือหลักว่า ก่อนจะเทศน์เตรียม ถ้าไม่เตรียมก็เสียเหลี่ยม นักเทศน์การเตรียมตัวของการเป็นนักเทศน์ที่ดีนั้นจะต้องเตรียมสิ่งที่เบ้าพื้นฐาน ดังนี้

๑. เตรียมตัว คือ เรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามขั้นตอนจรรยาหรือศาสนพิธีที่เกี่ยวข้องกับการเทศน์

๒. เตรียมใจ คือ ควบคุมใจให้มีสมาธิ มีใจปลอดโปร่ง สร้างความเชื่อมั่น ไม่หวั่นไหวกังวล พรรณนาว่าในใจเป็นตอนๆ

๓. เตรียมวิชัยผู้ฟัง คือ รู้ลักษณะคนฟัง และเลือกวิธีการเทศนาให้เหมาะสมกับคนฟัง เหมือนกับการบ่อนข้าวจะบ่อนค่าเล็กหรือค่าโต ต้องดูขนาดปากของผู้ที่จะทานเสียก่อน

๔. เตรียมหลักการเทศน์ คือ ถ้าต้องการให้เทศนาในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด ก็ต้องอธิบายตามพุทธวิธี ๔ ส. คือ

๑) สันทัสสนา คือ เทศน์ได้แจ่มแจ้ง

๒) สมหาทปนา คือ เทศน์ได้จงใจ

๓) สมุตเตชนา คือ เทศน์ปลุกให้กล้า

^{๑๕} อ.ปญฺจก. (ไทย). ๒๒/๒๒๑/๑๖๓.

๔) สัมปหังสนา คือ เทศน์ให้รำเริง^{๑๖}

หลักการเทศน์แบบ ๔ ส มีความหมายดังนี้^{๑๗}

๑. **สันทัตสนา** คือ เทศน์ได้ชัดแจ้ง สอนได้แจ่มแจ้ง ดุจเห็นด้วยตาของตนเอง เช่น การสอนของพระพุทธเจ้า ที่ทรงสอนได้แจ่มแจ้งชัดเจน เห็นภาพพจน์ปรากฏการเป็นรูปธรรมจนได้รับคำชื่นชม นิยมยกย่องว่า เทศนาของพระองค์แจ่มแจ้ง เหมือนจับภาชนะที่คว่ำให้หงายเหมือนเปิดของที่ปิดอยู่เหมือนการจุดประทีปในที่มืด เหมือนการชี้ทางแก่ผู้หลงทาง การฟังธรรมเป็นมงคล เพราะช่วยให้เราเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต หากเรานำธรรมะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ก็ช่วยแก้ปัญหาความทุกข์ใจให้หมดไปได้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงอานิสงส์ของการฟังธรรมไว้ดังนี้

๑. ได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง

๒. สิ่งที่เคยฟังมาแล้ว หากยังไม่เข้าใจก็จะเข้าใจยิ่งขึ้น

๓. บรรเทาความสงสัยได้

๔. ทำให้มีความเห็นที่ถูกต้อง

๕. ทำให้จิตใจผ่องใส

การฟังธรรมแล้วได้บุญนั้น ไม่ได้หมายถึงการที่เราไปนั่งอยู่ในที่ ที่มีพระกำลังแสดงธรรมแล้วจะได้บุญ การจะได้บุญนั้น ธรรมะที่เราฟังจะต้องเป็นธรรมะของพระพุทธเจ้า และเราจะต้องตั้งใจฟังและพยายามทำความเข้าใจ เราจึงจะได้บุญ เพราะการฟังธรรมจะช่วยให้ออกุศลเปลี่ยนมาเป็นจิตที่เป็นกุศลได้ เมื่อจิตเป็นกุศลเกิดขึ้น เราก็จะได้บุญ การฟังธรรมถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากๆ เพราะในสมัยพุทธกาลจำนวนมากบรรลุโสดาบัน อรหันต์ได้จากฟังธรรมเพียงอย่างเดียว การฟังธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่ซัดเกล้าจิตใจได้ดีมากอย่างหนึ่ง คนชั่วเลิกทำชั่วก็เพราะได้ฟังธรรม คนดีทำดีมากขึ้นก็เพราะได้ฟังธรรม หันมาถือศีล ๕ หยุดทำบาปและนั่งสมาธิ ก็เพราะได้ฟัง (อ่าน) ธรรมะ ใครที่ไม่ยอมฟังธรรมก็จะพลาดโอกาสอย่างหนึ่งที่จะพัฒนาจิตใจตัวเองให้ดีขึ้น นอกจากฟังธรรมโดยตรงแล้ว การอ่านหนังสือธรรมะหรือพระไตรปิฎกก็สามารถพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นในลักษณะใกล้เคียงกันได้^{๑๘}

ทั้งนี้ การฟังธรรมไม่ได้จำกัดความว่าจะต้องฟังจากพระเท่านั้น ขรวาสาที่มีความรู้ทางธรรมและได้ปฏิบัติธรรมอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน ก็สามารถแสดงธรรมหรือบอกเล่าหรือแนะนำธรรมให้เราฟังได้ด้วยเช่นกัน การแสดงธรรมอาจมีภาษาและถ้อยคำที่ใช้เฉพาะ ภาษาที่ใช้

^{๑๖} องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร, **วิชาการเทศนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖), หน้า ๔๙.

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวยจำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๕๑.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๙.

เป็นตัวดึงดูดความสนใจได้ เช่น การใช้เสียงดังฟังชัด ชัดถ้อยชัดคำ การใช้ภาษาที่ถูกต้องอักขระ ฉะนั้นการใช้ถ้อยคำจึงมีหลักเกณฑ์ดังนี้

ความลดหล่นของถ้อยคำและการเรียบเรียงถ้อยคำที่ใช้โดยพิจารณาตามโอกาส หรือ กาลเทศะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้สื่อสาร และตามเนื้อหาที่สื่อสารการศึกษาเรื่องระดับ ของภาษาเป็นสิ่งสำคัญเพราะทำให้บุคคลแต่ละกลุ่มเข้าใจภาษาของกันและกัน ไม่เกิดปัญหาด้านการ สื่อสาร และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งยังทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงลักษณะเฉพาะและ วิวัฒนาการของภาษาไทย การศึกษาระดับอาจต่างกันอาจพิจารณาได้หลายวิธีตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น พิจารณาตามฐานะของบุคคล ตามเนื้อหาและตามกาลเทศะที่สื่อสารในที่นี้จะกล่าวถึงการ พิจารณาระดับภาษาตามกาลเทศะ โอกาส ในการใช้ภาษา เพื่อให้ผู้ใช้ภาษาสามารถเลือกใช้ภาษาใน สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

๑. ภาษาแบบเป็นทางการ ภาษาที่ใช้อย่างเป็นทางการมีลักษณะเป็นพิธีการ ถูกต้องตาม แบบแผนของภาษาเขียน แบ่งออกเป็น

๑.๑. ภาษาระดับพิธีการ เป็นภาษาที่สมบูรณ์แบบ รูปประโยคถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ มีความประณีต งดงาม อาจใช้ประโยคที่ซับซ้อนและใช้คำระดับสูง ภาษาระดับนี้จะใช้ในโอกาส สำคัญๆ เช่นงานราชพิธี วรรณกรรมชั้นสูง เป็นต้น

๑.๒. ภาษาระดับราชการมาตรฐานราชการ หรืออาจเรียก ภาษาราชการเป็นภาษาที่ สมบูรณ์แบบ รูปประโยคถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ เน้นความชัดเจน ตรงประเด็นเป็นสำคัญ ใช้ใน โอกาสสำคัญที่เป็นทางการเช่น หนังสือราชการวิทยานิพนธ์ รายงานวิชาการ การกล่าวปราศรัย การกล่าวเปิดงานสำคัญๆ เป็นต้น

๒. ภาษาแบบไม่เป็นทางการ ภาษาที่ไม่เคร่งครัดตามแบบแผน มักใช้ในการสื่อสาร ทั่วๆ ไปในชีวิตประจำวัน หรือโอกาสทั่วไป ที่ไม่เป็นทางการ

๒.๑. ภาษาระดับกึ่งทางการ เป็นภาษาที่ยังคงความสุภาพแต่ไม่เคร่งครัดกับแบบภาษา ทางการ บางครั้งอาจใช้ภาษาระดับสนทนามาปนอยู่ด้วย มันใช้ในการติดต่อธุรกิจการงาน หรืออาจใช้ สื่อสารกับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย หรือ มีคุณวุฒิ และวัยวุฒิสูงกว่า หรือการบรรยาย การประชุมต่าง ๆ รวมทั้งใช้ในงานเขียนที่ไม่เป็นทางการเพื่อให้งานเขียนนั้นดูไม่เคร่งขรึมเกินไปเช่น สารคดี บทวิจารณ์ เกี่ยวกับบันเทิงคดีต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๒. ภาษาระดับสนทนา เป็นภาษาที่ใช้สนทนา เป็นภาษาที่ใช้สนทนาโต้ตอบกับบุคคลที่ รู้จักในสถานที่หรือเวลาที่ไม่เป็นส่วนตัว หรือสนทนากับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย รวมทั้งเจรจาซื้อขายทั่วไป และการประชุมที่ไม่เป็นทางการ ภาษาที่ใช้มักมีรูปประโยคง่าย ๆ ที่สามารถเข้าใจทันที แต่ยังคงความ สุภาพ เช่น ภาษาที่ใช้ในการรายงานข่าวโทรทัศน์ การเจรจาในเชิงธุรกิจทั่วๆ ไป เป็นต้น

๒.๓. ภาษาระดับกันเองหรือภาษาปาก เป็นภาษาที่ใช้สนทนากับบุคคลที่สนิทคุ้นเคยมักใช้สถานที่ส่วนตัว หรือในโอกาสที่ต้องการสนุกสนานครื้นเครง หรือการทะเลาะวิวาท ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดที่ไม่เคร่งครัด อาจมีคำตัด คำแสลง คำต่ำ คำหยาบปะปน โดยทั่วไปไม่นิยมใช้ภาษาเขียน ยกเว้นงานเขียนประเภท เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย ข่าวหนังสือพิมพ์ เขียนบทละคร การใช้ภาษาผิดระดับย่อมก่อให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสาร ผู้รับสารอาจเห็นว่าผู้ส่งสารไม่รู้จักกาลเทศะขาดความจริงใจ เสแสร้ง การแบ่งภาษาออกเป็นระดับต่าง ๆ ไม่ได้แบ่งกันอย่างเด็ดขาด ภาษาระดับหนึ่งอาจเหลื่อมล้ำกับภาษาอีกระดับหนึ่ง หรือใช้ปะปนกันได้ การพิจารณาระดับภาษาอาจต้องพิจารณาจากข้อความโดยรวมในการสื่อสารนั้น^{๑๙}

การศึกษาระดับภาษาอาจพิจารณาในด้านรูปแบบของการสื่อสารสามารถแบ่งภาษาเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ คือภาษาพูด และภาษาเขียน

๑. ภาษาพูด หมายถึง ภาษาที่มักใช้สื่อสารทางวาจาในชีวิตประจำวัน หรืออาจใช้งานเขียนที่ไม่เป็นทางการ เช่นบทความวิจารณ์ข่าว ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา หรือวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ภาษาพูดสามารถเลือกใช้ถ้อยคำหลายระดับชั้นกับโอกาสที่พูดและฐานะของบุคคลที่สื่อสารด้วย แต่จะไม่เคร่งครัดมากนัก ภาษาพูดได้แก่ ระดับสนทนา ระดับกันเอง

๒. ภาษาเขียน หมายถึง ภาษาที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อบันทึกไว้เป็นหลักฐานสามารถนำมาอ้างอิงในงานเอกสารที่เป็นทางการและเป็นมาตรฐาน(ภาษาทางราชการ)ยึดหลักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง อ่านเข้าใจง่าย สำนวนถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์แบบ ภาษาที่จัดเป็นภาษาเขียนได้แก่ ภาษาระดับพิธีการต่าง ๆ ระดับมาตรฐานราชการ ภาษาระดับกึ่งทางการ เป็นภาษาเขียนที่ไม่เคร่งครัดหรือจัดเป็นภาษาค่อนข้างเป็นทางการหรือใช้โอกาสสำคัญ

หลักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง

ภาษาใช้ในการสื่อสารที่เป็นทางการควรใช้ภาษาเขียนระดับทางการ โดยต้องหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาพูด และต้องคำนึงถึงความถูกต้องเรื่องความหมาย และแบบแผนการใช้ภาษาทั้งในด้าน การคำและประโยค เน้นความถูกต้อง กระชับ ชัดเจน ตรงประเด็น

การใช้คำ การใช้คำต้องพิจารณาให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ความหมาย และระดับของคำนั้นๆ

๒. สมาทปนา คือ เทศน์ได้จูงใจ สอนให้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และเชื่อมั่นในหลักธรรม ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล ซึ่งผ่านการ

^{๑๙} พระมหาสหัส ฐิตสาโร, **ธรรมนิเทศ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลป์สยามบรรจุกณ์ท์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๖).

กลั่นกรองจากปัญญา^{๒๐} ทางพุทธศาสนาเรียกว่า สัทธาญาณสัมปยุต (ญาณ แปลว่า ความรู้ ที่เกิดปัญญา สัมปยุต แปลว่า ประกอบด้วย) การถือเอาสิ่งที่ตนรู้ ตนเห็น โดยปราศจากการใช้ปัญญา พิจารณาให้รู้ถึงเหตุและผลเป็นความเชื่อ ที่ขาดปัญญา พิจารณาถึงเหตุผล ความเชื่อเช่นนี้เรียกว่า สัทธาญาณวิปยุต อนึ่ง ถ้าความเชื่อตามเขาเรียกว่า อธิโมกข์ศรัทธา การเชื่อโดยปราศจากสติ ปัญญาก็ดี เชื่อตามคนอื่นว่าก็ดี ไม่จัดเป็น ศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้า ทรงสอนเรื่องศรัทธาไว้ในที่ใด ไว้ในธรรมบทไหนก็ตามที่ พระองค์จะทรง สอนเรื่องของปัญญาในที่นั้นๆ ด้วยเสมอ ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อป้องกัน ความเชื่อแบบมงาย ความเชื่อ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะมนุษย์ถ้าไม่เชื่อสิ่งใดก็จะไม่กระทำสิ่งนั้น เพราะฉะนั้น ถ้าเชื่อผิด ก็เป็นเหตุให้คิด ผิด ทำผิด และถ้าเชื่อในสิ่งถูกต้องแล้ว ก็เป็นเหตุให้คิดดี ทำดี ความเชื่อในสิ่งที่ผิด เป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์ ความเสื่อม ความเดือดร้อน เป็นผลร้าย เป็นความพินาศ ตลอดจนทำให้เสียชีวิตเป็นต้นว่า

๑. เชื่อ เรื่องธรรมชาติ เช่น ภูเขา ต้นไม้ สัตว์ต่าง ๆ ที่ผิดปรกติ มีความแปลกประหลาดไป จากธรรมดาแล้วทำการสักการบูชาเพื่อหวังลาภ ยศ เป็นต้น^{๒๐}

๒. เชื่อ ในผีसागเทวดา หรือวิญญาณ ว่าผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วยังคงมีวิญญาณวนเวียนอยู่ แล้ว จึงทำสักการบูชาเพื่อหวัง ลาภ ยศ มีการสร้างศาลต่าง ๆ เพื่อให้ผี साग วิญญาณ มาสิงสถิต อยู่ เป็นต้น

ความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ เป็นความเชื่อปราศจากปัญญา เป็นความเชื่อที่ยึดถือตามใจตนเอง หรือเป็นความเชื่อตามผู้อื่น หาได้เกิดประโยชน์ใดๆ ไม่ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แก่ชาวกาลามะ ที่แคว้นโกศล ถึงความเชื่อที่อาจจะทำให้ผิดพลาดได้ ๑๐ ประการ ดังนี้ ดูก่อนกาลามะทั้งหลายท่าน ทั้งหลาย ฟัง

๑. อย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำที่ได้ยิน
๒. อย่าได้ยึดถือตามถ้อยคำที่สืบๆ กันมา
๓. อย่าได้ยึดถือโดยต้นข่าวที่ว่า “ได้ยินมาอย่างนี้”
๔. อย่าได้ยึดถือโดยอ้างตำรา
๕. อย่าได้ยึดถือโดยนึกเอาเอง
๖. อย่าได้ยึดถือโดยคาดคะเน (อนุมาน)
๗. อย่าได้ยึดถือโดยตรึกตามอาการ
๘. อย่าได้ยึดถือโดยชอบใจว่า ต้องกับทิวฐิของตน

^{๒๐} พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), **ทศวรรษธรรมทัศน์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

๙. อย่ายึดถือโดยเชื่อว่า ผู้พูดเป็นสมควรเชื่อถือได้ (เพราะอาจผิดทั้งคู่ก็ได้)

๑๐. อย่าได้ยึดถือโดยความนับถือว่าสมณะนั้นคือครูของเรา (ครูอาจารย์ก็อาจคิดผิดได้)^{๒๑}

พระพุทธเจ้าตรัสสอนต่อไปว่า ก่อนที่จะเชื่อสิ่งใดให้ใช้พิจารณาว่า “ดูก่อนชาวกาลามะ ท่านทั้งหลาย เมื่อใดท่านรู้ด้วยตัวเองว่า ธรรมทั้งหลายเหล่านี้เป็นอกุศล มีโทษ นักปราชญ์ดีเตียน เมื่อทำแล้วย่อมเกิดแต่ส่วนที่ไม่เป็นประโยชน์และทุกข์ ท่านควรละธรรมเหล่านั้นเสีย ธรรมเหล่านี้เป็นกุศล ไม่มีโทษ นักปราชญ์สรรเสริญเมื่อทำแล้วย่อมเกิดประโยชน์และความสุข ท่านควรเข้าถือธรรมเหล่านั้นเพราะพระพุทธเจ้าทรงสอนให้ใช้ปัญญาของตนเอง

๓. สมุตเตชนา คือ เทศน์ปลุกให้กล้า สอนให้มีความพยายามการปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธี โดยการบริหารจิตและการเจริญปัญญาไปในการใช้ในชีวิตประจำวัน

การบริหารจิตและเจริญสมาธิอย่างสม่ำเสมอ นั้นย่อมก่อให้เกิดปัญญาซึ่งมีผลทำให้สุขภาพจิตดีขึ้นมี “ชีวิตที่มีคุณภาพ” หมายถึง ความสมบูรณ์ของชีวิต เป็นผู้ที่ดีดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพทั้งในด้านจิตใจ การงาน รวมทั้งครอบครัว โดยไม่จำเป็นต้องมีฐานะ ตำแหน่งทางสังคมที่สูงส่ง หรืออาจเป็นบุคคลธรรมดา ที่สามารถควบคุมจิตใจได้ดี มีความรู้จักพอ ไม่ละโมภ ขยันในการประกอบสัมมาชีพที่สุจริต สิ่งเหล่านี้ทำให้สภาพทางร่างกายและจิตใจมีความสุขกายสุขใจ ซึ่งทำให้คุณภาพชีวิตต้องอาศัยการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องจากการฝึกสมาธิ ดังนั้นพุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่ได้ฝึกจิตและทำสมาธิควรนำวิธีการบริหารจิตอยู่สม่ำเสมอ นั้นนำไปเจริญสติปัญญาของตนไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ดังนี้

๑. ใช้ประกอบการเรียน โดยการมีสมาธิตั้งมั่นในสิ่งที่ต้องการรู้ เช่น จิตตั้งมั่นในการอ่านหนังสือ โดยตระหนักรู้อยู่กับตัวหนังสือที่อ่านอย่างมีสติ จะก่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่อยากรู้ อยากอ่านเช่นเดียวกับจิตตั้งมั่นกับฟังการบรรยายและการเรียนรู้เรื่องอื่นๆ เป็นต้น

๒. ใช้ในการประกอบกับทำงาน โดยตั้งจิตมั่นให้มีสมาธิแน่วแน้อยู่กับสิ่งที่กำลังทำ ไม่ทำให้จิตใจวอกไม่วอกแวกหรือฟุ้งซ่านซัดสายนอกกลุ่มนอกทาง จิตใจไม่เลื่อนลอยไปในทางอบาย ย่อมทำให้ทำงานได้เป็นผลดี

๓. การฝึกสมาธิทุกวันในช่วงเวลาเหมาะสม เช่น ก่อนนอน เพราะการทำสมาธินั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ต่อพุทธศาสนิกชนละพุทธบริษัทตั้งที่กล่าวมาแล้วนี้

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการแห่งปัญญา เป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี โยนิโสมนสิการเป็นการใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ

^{๒๑} โปรแกรมพระไตรปิฎกภาษาไทย, ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เล่ม ๒๐ หน้า ๒๕๗.

อย่างตื่นเขิน ผิว เป็นขั้นสำคัญในการสร้างปัญญาที่อิสระ ทำให้พุทธศาสนิกชนนั้นช่วยตนเองได้ และนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมแท้จริงได้^{๒๒}

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือการนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ วิธีโยนิโสมนสิการมีวิธีมีหลายวิธีแต่ในที่นี้จะขอแนะนำ ๒ วิธี กล่าวคือ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ-โทษ และทางออก ดังนี้

วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม

วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับการปฏิเสธคือการใช้สอย หรือการบริโภค เป็นวิธีคิดแบบสักัตหรือบรรเทาตัณหา เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลากิเลสหรือตัณหาไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้วชักจูงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ดี ฉะนั้นการคิดพิจารณาอย่างนี้มีใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับการบริโภคใช้สอยจากปัจจัย ๔ และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีหลักโดยย่อว่า คนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เพราะเรามีความต้องการและเห็นสิ่งนั้น จะสนองความต้องการของเราได้ สิ่งใดสามารถสนองความต้องการ สิ่งนั้นจะมีคุณค่าแก่เรา หรือที่เรียกสิ่งนั้นมีประโยชน์มีคุณค่าจำแนกได้ ๒ ประเภทตามความต้องการคือ

๑. คุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายในแง่ที่สามารถสนองความต้องการชีวิตโดยตรง หรือมนุษย์นำมาแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของตนเพื่อความดีงาม และการที่ต้องความดำรงของชีวิตหรือเพื่อประโยชน์สุขทั้งตนเองและผู้อื่น คุณค่านี้ต้องอาศัยความมีปัญหาเครื่องตีค่าจะหรือวัดราคา หรืออาจจะเรียกได้ว่าคุณค่าที่สนองปัญญา เช่น อาหารที่มีคุณค่าสูงอยู่ที่ประโยชน์ที่สามารถให้คุณค่าทางอาหารที่หล่อเลี้ยงร่างกายให้สุขภาพแข็งแรงและต่อต้านโรคร้ายต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติและมีความสุข และยังคงสามารถปฏิบัติภารกิจ หน้าที่ได้อย่างสม่ำเสมอ

๒. คุณค่าเทียม หมายถึง คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์สรรสร้างขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการตัณหาและกิเลสเพื่อเสพสิ่งเหล่านั้นตามความปรารถนาตามความต้องการของตนเองที่ยึดติดกับสิ่งเหล่านั้นไว้และพอกพูนมากขึ้นเรื่อยๆ คุณค่าเหล่านี้อาศัยความต้องการตัณหาเหล่านี้เป็นเครื่องวัดราคาหรือตีราคาที่จะเรียกได้ว่าเป็นคุณค่าที่สนองตัณหาและความต้องการได้ เช่น อาหารที่มีราคาแพงอยู่ที่ความอร่อยแต่ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการ รวมทั้งสถานที่บรรยากาศเป็นไปเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นเครื่องที่แสดงสถานะความมั่งคั่งร่ำรวยหรูหรา ฟุ่มเฟือย

^{๒๒} พระโสภณธรรมวาทิ, *ความรู้พื้นฐานการเทศน์*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลป์สยามบรรณภัณฑ์ และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๔๗.

ตลอดจนมียานพาหนะที่หรูหราเป็นเครื่องบ่งชี้สถานะ ความโก้หรู ความสวยงามต้องการมีชื่อเสียง เกียรติยศ ล้วนแต่เป็นทรัพย์สินภายนอก เป็นต้น

วิธีคิดแบบนี้ ในการพิจารณาในการเข้าไปมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายเหล่านั้นล้วนแล้วจะมีผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันโดยเริ่มจากการบริโภค การจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค หรือการให้ได้มาซึ่งการครอบครองสิ่งต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการโดยมุ่งแสวงหาสิ่งที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตและเอื้อประโยชน์สุขต่อตนเองและผู้อื่น คุณค่าแท้ ๆ นั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์และเอื้อต่อความสุขและความสะดวกสบายให้กับชีวิตแล้วนั้น ยังเกี่ยวเนื่องกับความเจริญในธรรมของกุศลธรรมเช่น ความมีสติ เป็นต้น ทำให้รอดพ้นจากการเป็นทาสทางวัตถุ เพราะความที่มีสติ ปัญญาในการพิจารณาอย่างมีเหตุ มีผล ข้อดี ข้อเสีย ความเหมาะสม ตามเหตุแห่ง

ปัจจัยที่เกิดขึ้น ซึ่งแตกต่างจากคุณค่าที่มีแต่ความอยากที่มีตัวตัณหาเป็นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งไม่เอื้ออำนวยและเกี่ยวเนื่องต่อชีวิตเท่าที่ควร ซึ่งบางครั้งก็เป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิต ทำให้กุศลธรรม เช่น โลภะ โมหะ ความมัวเมา ความอิจฉาริษยา ความมีทิฐิมานะ ตลอดจนการถูกเหยียดหยาม ใส่ร้าย ป้ายสี หรือเหยียบหัวผู้อื่นที่ดูยากกว่าอย่างไม่เห็นผลและไม่มีขอบเขต และเป็นไปเพื่อการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน ตัวอย่าง การบริโภคอาหารที่คุณค่าทางโภชนาการและให้คุณประโยชน์ต่อชีวิตร่างกายนั้นและสามารถต่อต้านอนุมูลอิสระต่อ ๑ มื้อนั้นมากกว่าการเสพสุราที่บริโภคด้วยตัณหาและมีราคาแพงค่อนข้างสูงซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย อาจจะเป็นการบ่งชี้ถึงควมมีฐานะทางเศรษฐกิจทางการเงินที่ดี หรืออวดร่ำรวย

๔. สัมปหังสนา คือ เทศน์ให้รำลึก สอนสนุกด้วยลีลาที่สนุกมีอารมณ์ขบขันหรือสอดแทรกลีลาที่รำลึกอารมณ์แจ่มใสมีแฝงด้วยธรรมะไปในตัว ซึ่งทำให้ผู้ฟังเพลิดเพลินมีอารมณ์ร่วมเห็นด้วยความเป็นเหตุเป็นผลและคล้อยตามที่จะเรียนรู้ในเรื่องราวของพระพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเทศน์เรื่องราวต่าง ๆ ไว้ เพื่อให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบทอดมาจนทุกวันนี้ ก็ด้วยการแสดงธรรมที่แสดงถึงความพระปรีชาสามารถขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันหาที่เปรียบมิได้ ตลอดจนหมู่พระอริยะสาวกทั้งหลายที่ได้ยึดถือแนวทางที่ประพฤติและปฏิบัติพร้อมทั้งเสียสละเพื่อความเป็นแบบอย่างที่ดีขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งได้แยกย้ายกันไปแสดงธรรมตามหมู่บ้านและเพื่อให้ชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้เหล่าประชาชนทั่วไปทั้งหลายได้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาเปลี่ยนมานับถือและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระองค์ได้อย่างรวดเร็ว แม้หลังจากที่พระองค์ได้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้ว และเหล่าพระอริยะทั้งหลายก็ยังคงได้ดำเนินการและยึดถือการแสดงธรรมเทศนาตามคำสอนตามแบบแห่งลีลาตามที่พระพุทธองค์ติดต่อกันอย่างต่อเนื่องยาวนานจวบจนปัจจุบันซึ่งมีผลทำให้พระพุทธศาสนาเจริญเติบโตและมีความรุ่งเรืองแผ่ขยายดินแดนจากชมพูทวีปไปสู่นานาชาติอารยประเทศทั่วทั้งทวีปเอเชียและจนปัจจุบันสู่ทั่วโลก

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแสดงพระธรรมเทศนาในสมัยพุทธกาลขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น จะเห็นได้ว่าทรงใช้ภาษาเป็นสองระดับ คือ ระดับโลกียะ โดยการศัพท์สำนวนโวหารในภาษาพูดสำหรับสอนความจริงที่เป็นสมมุติสัจจะในระดับศีลธรรม จริยธรรม เพื่อทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการนำไปประพฤติและปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างราบรื่นมีความสุข เช่นบุคคล สัตว์ บิดามารดา สวรรค์ นรก บาป บุญ กับระดับโลกุตระ ที่มีลักษณะคำสอนเป็นปรมัตถ์สัจจะ ดังเช่น ในคัมภีร์ฝ่ายอภิธรรม กล่าวคือ เป็นการใช้ภาษาตามความงามหมายสูงสุดของสภาวะธรรมเพื่อให้เกิดความยึดมั่นถ้อยมั่นในการยึดถือสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมทั้งหลายเหล่านั้นสลายหมดสิ้นไป เช่น รูป นาม สัญญา สังขาร วิญญาณ ชีวิต และ อินทรีย์

ฉะนั้น ตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นอกจากจะแบ่งแยกเป็น สองระดับแล้ว พระองค์ทรงเลือกแสดงธรรมที่เหมาะสมกับสติปัญญาของผู้ฟังแต่ละราย ต่างเวลา ต่างสถานที่ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงเล็งเห็นว่า ความแตกต่างของมนุษย์ซึ่งเป็นเวไนยสัตว์นั้นแม้จะสอนได้ก็จริง แต่ภูมิหลังแห่งปัญญาที่ความแตกต่างกันและไม่เหมือนกันตามแต่ปัจเจกบุคคล โดยพระองค์ทรงมีการแสดงธรรมเทศนาอยู่ ๔ ลักษณะ ดังนี้คือ

๑. ชี้แจงจำแนกแยกแยะการอธิบายและแสดงเหตุผลจนผู้ฟังให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งจากความเขลาที่มีตมัว
๒. ชวนให้อยากรับทราบและนำไปปฏิบัติ เพื่อปลดเปลื้องความประมาท
๓. ปลุกเร้าให้กระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จหลีกเลี่ยงขี้เกียจ
๔. ปลอบปลະโลมใจให้สดชื่นร่าเริงโดยชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากผลสัมฤทธิ์ที่ตั้งท่านพระธรรมปิฎกใช้คำว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า

ในทางญาณวิทยา พระพุทธศาสนามีวิธีการแสวงหาความรู้เพื่อที่จะพัฒนาสติปัญญาเป็น ๓ ทางคือ จินตามยปัญญา หมายถึง ปัญญาที่เกิดจากความคิด การใคร่ครวญพิจารณา สุตมย ปัญญาที่เกิดจากการได้ยินได้ฟัง ได้เรียนรู้จากกัลยาณมิตร และ ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฝึกอบรม

การแสวงหาปัญญาจากระบวนการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาอาจเปรียบได้กับการแสวงหาความรู้ตามแบบญาณวิทยาของปรัชญาตะวันตก กล่าวคือ แสวงหาความรู้ทั้งจากทางด้านประสบการณ์นิยม เหตุผลนิยม และอภิปรัชญาหรือการรู้แจ้งด้วยตนเอง พระพุทธศาสนาไม่สอนให้แสวงหาความรู้โดยอาศัยความเชื่อความศรัทธา ยกเว้นแต่เป็นการใช้ศรัทธาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาปัญญา อีกทั้งพระพุทธศาสนาไม่นิยมใช้คำสั่งที่เป็น เทวโองการเป็นคำสอน แม้แต่หลักความเชื่อ พระพุทธองค์ทรงแนะนำไม่ให้เชื่อโดยทันที แต่เมื่อได้พิจารณาใคร่ครวญและนำไปปฏิบัติจนเห็นว่ามีเหตุมี

ผลแล้วจึงมีความเชื่อ จะเห็นได้ชัดจากการที่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมข้อนี้ต่อชาวเมืองกาลามะ ที่มีผู้ทูลถามเกี่ยวกับหลักในการพิจารณาว่าสิ่งใดควรเชื่อและสิ่งใดไม่ควรเชื่อ ดังนี้

“ดูก่อน ชาวกาลามะ จงอย่าเชื่อโดยการฟังการถือสืบกันมา หรือจากการเล่าลือ
อย่าปลงใจเชื่อจากการอ้างในตำราหรือคัมภีร์ โดยตรรกะ โดยการอนุมาน หรือด้วยการคิดตรึกตรอง
ตามแนวเหตุและผล หรือที่เห็นว่าเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว หรือที่มองเห็นลักษณะน่าจะเป็นไปได้
หรือนับถือว่าท่านเป็นครูของเรา ต่อเมื่อได้รู้และเข้าใจด้วยสติปัญญาของตนเอง สิ่งที่น่ามาทดลองใช้
แล้วทำให้เกิดความเสียหายและนำมาซึ่งความเศร้าหมอง ก็ควรละถือปฏิบัติในสิ่งนั้นเสีย”

หลักธรรมของพระพุทธองค์ทรงสอนให้ฟังตนเองเป็นหัวใจสำคัญ ดังปัจฉิมโอวาท
ที่ทรงแสดง ไว้ในมหาปริณิพพานสูตร ดังนี้

“ดูก่อน อานนท์ เธอจงเป็นที่พึ่งของตนเอง จงยึดตนเองเป็นสรณะ อย่าที่พึ่งจากสิ่งอื่น
ใด จงยึดศีลธรรมเป็นเกาะ จงอาศัยศีลธรรมเป็นที่พึ่ง จงอย่าแสวงหาที่พึ่งจากสิ่งอื่นใดนอกจากตนเอง
จงแสวงหาความหลุดพ้นให้บรรลุนิพพานให้ด้วยตนเองด้วยความหมั่นเพียรเถิด” ด้วยการสอนให้ตนเอง
เป็นที่พึ่งตนเองเช่นนี้ พระพุทธศาสนาจึงปฏิเสธทฤษฎีความเชื่อ ๖ อย่างคือ

๑. ทฤษฎีปุพเพกตเหตุวาท หรือ ทฤษฎีกรรมเก่า ที่เคยเชื่อกันตั้งแต่เดิมว่า เหตุใดๆก็
ตามล้วนเกิดจากกรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อน

๒. ทฤษฎีอิสสรนิมมานเหตุวาท เชื่อว่า เหตุใดๆ เป็นผลจากการดลบันดาลของพระผู้
เป็นเจ้า

๓. ทฤษฎีเหตุปัจจัยวาท ที่เชื่อว่า สุขและทุกข์ทั้งหลายเกิดขึ้นตามดวง ตามโชค ตาม
เคราะห์

๔. ทฤษฎีกิริยาทิวฐิ ความเชื่อที่ว่า การกระทำใดๆ ไม่มีผลตามมา

๕. ทฤษฎีเหตุทิวฐิ ที่เห็นว่า สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นเองโดยปราศจากเหตุปัจจัย

๖. ทฤษฎีนิตถิกทิวฐิ ที่เชื่อว่า ไม่มีการกระทำหรือสภาวะใดๆ ที่กำหนดเอาเป็นหลักยึดได้
หลักความเชื่อทั้ง ๖ ประเภทนี้ พระพุทธศาสนาไม่ยอมรับและถือว่าเป็น มิฉฉาทิวฐิทั้งสิ้น^{๒๓}

ข้อสรุปพระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าที่ควรสังเกต

๑. ทรงสอนสิ่งที่เป็นจริง และเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง

๒. ทรงเข้าใจสิ่งที่สอนอย่างถ่องแท้สมบูรณ์

๓. ทรงสอนด้วยเมตตา มุ่งประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

^{๒๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **ทศวรรษธรรมทัศน์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ธรรมสภา.
๒๕๔๗), หน้า ๓๒.

๔. ทรงได้ทำได้จริงอย่างที่สอน เป็นตัวอย่างที่ดี
๕. ทรงมีบุคลิกภาพโน้มน้าวจิตใจให้เข้าใจลึกลับซัดสนิทสนม และพึงพอใจมีความสุข
๖. ทรงมีหลักธรรมในการสอน และวิธีการสอนที่ดีเยี่ยม

หลักทั่วไปในการสอน

๑. สอนจากที่รู้เห็นจริงเข้าใจง่าย หรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจได้ยาก หรือไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ

๒. สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยลุ่มลึก ยากไปตามลำดับขั้นและความต่อเนื่องกันเป็นสายลงไป
อย่างที่เราเรียกว่า สอนเป็นอนุพัทพิภพ

๓. ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ก็สอนด้วยตัวเอง ให้ผู้เรียน ได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง
อย่างที่เราเรียกว่าประสบการณ์ตรง

๔. สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่อง
โดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องในเนื้อหา

๕. สอนเท่าที่จำเป็นพอดี สำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่
ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิผู้สอนมีความรู้มาก

๖. สอนเท่าที่จำเป็นพอดี สำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่
ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่ามีความรู้มาก

๗. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาจะเรียนรู้ และเข้าใจ เป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง
อย่างพุทธพจน์ที่ว่า พระองค์ทรงมีพระเมตตา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย จึงตรัสพระ
วาจาตามหลัก ๖ ประการคือ

๑. คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นประโยชน์ ไม่เป็นที่รัก ที่ชอบใจของผู้อื่นไม่ตรัส
๒. คำพูดที่จริง ถูกต้อง แต่ไม่เป็นประโยชน์ ไม่เป็นที่รักชอบใจของผู้อื่นไม่ตรัส
๓. คำพูดที่จริง ถูกต้อง เป็นประโยชน์ ไม่เป็นที่รักชอบใจของผู้อื่น เลือกรการตรัส
๔. คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นประโยชน์ ถึงเป็นที่รักชอบใจของผู้อื่น ไม่ตรัส
๕. คำพูดที่จริง ถูกต้อง ไม่เป็นประโยชน์ ถึงเป็นที่รักชอบใจของผู้อื่น ไม่ตรัส
๖. คำที่จริง ถูกต้อง เป็นประโยชน์ เป็นที่รักชอบใจของผู้อื่น ไม่ตรัส^{๒๔}

^{๒๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๙๔/๑๙

ลักษณะของพระพุทธเจ้าในเรื่องนี้ คือ ทรงเป็นกาลวาที สัจจวาที ภูตวาที อดถวาที ธรรมวาที วินัยวาทีเกี่ยวกับผู้เรียน^{๒๔}

๑. รู้ คำนึง และสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒. ปรับวิธีสอนผ่อนให้เหมาะสมกับบุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกับแตกต่างบุคคล อาจใช้ต่างวิธีการสอนที่ต่างกัน

๓. นอกจากคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้ว ผู้สอนยังจะต้องคำนึงถึงความพร้อม ความสุกงอม ความแก่รอบแห่งอินทรีย์ หรือญาณ ที่บาลี เรียกว่า ปริกากะ ของผู้เรียนแต่ละบุคคลเป็นรายๆ ไปด้วย

๔. สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยยกตัวเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจนแม่นยำและได้ผลจริงๆ เช่น ทรงสอนพระจูฬปันถกผู้โง่เขลา ด้วยการให้นำผ้าขาวไปลูบคล้ำ

๕. การสอนดำเนินไปในรูปที่ให้ผู้รู้สึกว่าผู้เรียน กับผู้สอนมีบทบาทพร้อมกัน ในการแสวงความจริง ให้มีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบเสรี หลักนี้เป็นข้อสำคัญในวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งต้องการอิสรภาพทางความคิด และโดยวิธีนี้เมื่อเข้าถึงความจริง ผู้เรียนก็จะรู้สึกว่าตนเองได้มองเห็นความจริงด้วยตนเอง และความเชื่อมั่นชัดเจนมั่นใจ หลักนี้เป็นหลักพระพุทธเจ้าทรงเป็นประจำ และมักมาในรูปการถามตอบ

๖. เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นรายๆ ไปตามกาลเทศะและเหตุการณ์เกี่ยวกับตัวการสอน

๑. ในการสอนนั้น การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่ง การเริ่มต้นที่ดีมีส่วนช่วยในการสอนสำเร็จผลดีเป็นอย่างมาก อย่างน้อย ก็เป็นเครื่องดึงดูดความสนใจ และนำเข้าสู่เนื้อหาได้ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีวิธีเริ่มต้นที่น่าสนใจอย่างมาก ซึ่งโดยปกติพระพุทธรองค์จะไม่ทรงเริ่มทรงสอนด้วยการเข้าสู่เนื้อหาธรรมเลยทีเดียว แต่จะทรงเริ่มสนทนากับผู้ทรงพบ หรือผู้มาเฝ้าด้วยเรื่องที่เขาเข้าใจดี หรือสนใจอยู่

๒. สร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่ง เพลิดเพลินไม่ให้เกิดเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจ และให้เกียรติแก่ผู้เรียน ให้มีความภูมิใจในตัว

๓. สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้สึกรู้สึกความเข้าใจสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ ไม่กระทบตนและผู้อื่น ไม่มุ่งยกตน ไม่เสียตสีใครๆ

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตฺโต), **ทศวรรษธรรมทัศน์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๓). หน้า ๓.

๔. สอนโดยความเคารพ คือ ตั้งใจสอน ทำจริง ด้วยความรู้สึกรู้ว่าเป็นสิ่งที่มีค่า มองความสำคัญของผู้เรียน และงานสอนนั้น ไม่ใช่สักแต่ว่าทำ หรือผู้เรียนโง่เขลา หรือเป็นชนชั้นต่ำ

๕. ใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ชวนให้สบายใจ สละสลวย เข้าใจง่าย ซึ่งขอนำพุทธพจน์ ที่ตรัสสอน ภิกษุผู้แสดงธรรมเรียกกันว่า องค์แสดงธรรมกถิก มาแสดงไว้ดังนี้ “ อานนท” การแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มิใช่สิ่งที่กระทำได้ง่าย ผู้แสดงธรรมแก่คนอื่น ฟังตั้งธรรม ๕ อย่างไว้ในใจ^{๒๖}

- ๑) เราจักกล่าวชี้แจงไปตามลำดับ
- ๒) เราจักกล่าวชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ
- ๓) เราจักแสดงด้วยอาศัยเมตตา
- ๔) เราจักไม่แสดงด้วยเห็นอามิ
- ๕) เราจักแสดงไปด้วยโดยไม่กระทบผู้อื่น

ลีลาการสอน คุณลักษณะซึ่งเรียกว่าเป็นลีลาในการสอน ๔ อย่าง ดังนี้

๑. อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนไปดูเห็นกับตา
๒. ชักจูงใจให้เห็นจริง ชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ (สมาทพนา)
๓. ระวังใจให้แกลัวกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลูกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจจะทำให้สำเร็จได้ไม่หวั่นต่อความเหนื่อยยาก (สมุตเตชนา)

๔. ซื่อโลมใจให้เข้มแข็ง ระวัง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนพึงได้จากการปฏิบัติ (สัมปหังสนา) อาจผูกเป็นคำสั้นๆ ได้ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ระวังหรือชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน ซึ่งวิธีการสอนของพระพุทธองค์ มีหลายแบบหลายอย่าง ที่น่าสังเกต หรือพบบ่อย คงจะได้แก่วิธีต่อไปนี้

๑. สนทนา (แบบสากัจฉา)
๒. แบบบรรยาย
๓. แบบตอบปัญหา ท่านแยกประเภทปัญหาไว้ตามลักษณะวิธีตอบ ๔ อย่างคือ
 - ๑). ปัญหาที่ฟังตอบตรงไปตรงมาตายตัว (เอกังสพยากรณียปัญหา)
 - ๒). ปัญหาที่ฟังย้อนถามแล้วจึงไปแก้ (ปฏิปุจฉาพยากรณียปัญหา)
 - ๓). ปัญหาที่ต้องแยกความตอบ (วิکشพยากรณียปัญหา)

^{๒๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ทศวรรษทัศน์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๓๕.

๔). ปัญหาที่พึงยับยั้งเสีย (อุปนิสัยปัญหา) ได้แก่ ปัญหาที่ถามนอกเรื่อง ไร้ประโยชน์ ทำให้เขายืดเยื้อ เสียเวลา ควรชักนำผู้ถามกลับเข้าสู่แนวเรื่องที่ประสงค์ต่อไป

กลวิธี และอุบายประกอบการสอน^{๒๗}

๑. การยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานประกอบ การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย และการเล่านิทานประกอบการสอนช่วยให้เข้าใจง่าย และชัดเจน ช่วยให้จำแม่นยำ เห็นจริง และเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้การเรียนการสอนมีรสยิ่งขึ้น

๒. การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา ข้ออุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายเด่นชัดออกมา และเข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะมักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม หรือแม้เปรียบเทียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้อมูลอุปมาเป็นรูปธรรมทำให้หนักแน่นเข้าใจ การใช้ข้ออุปมานี้ เป็นกลวิธีประกอบการสอนที่พระพุทธองค์ใช้มากที่สุด มากกว่าวิธีอื่นใด

๓. การใช้อุปกรณ์การสอน ในสมัยพุทธกาล ย่อมไม่มีอุปกรณ์การสอนชนิดต่าง ๆ ที่จัดทำไว้เพื่อการสอนโดยเฉพาะ เหมือนปัจจุบัน เพราะยังไม่มีการจัดการเรียนการสอนและการศึกษา เป็นระบบขึ้นอย่างกว้างขวาง หากใช้อุปกรณ์ต้องอาศัยวัตถุอุปกรณ์ที่ได้จากธรรมชาติหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ใช้กันอยู่

๔. การทำให้เป็นตัวอย่าง วิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะจริยธรรม คือการทำให้เป็นตัวอย่าง ซึ่งการสอนแบบนี้ไม่ต้องกล่าว เป็นทำนองสาธิตให้ดู ซึ่งที่พระพุทธองค์กระทำนั้นเป็นรูปแบบการเป็นผู้นำที่ดี การสอนโดยการทำให้เป็นตัวอย่าง คือ พระจริยวัตรอันดีงามที่เป็นอยู่อย่างปรกตินั่นเอง

๕. การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้ความหมายใหม่ การเล่นภาษาและการเล่นคำ เป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษาสมกับปฏิภาณ ข้อนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความพระปรีชาสามารถของพระพุทธองค์ที่มีอยู่รอบด้าน แม้เป็นหลักธรรมทั่วไป ซึ่งพระพุทธองค์ทรงรับเอาคำศัพท์ที่มีอยู่แต่เดิมในลัทธิศาสนาเก่ามาใช้แต่ทรงกำหนดความหมายใหม่ ซึ่งเป็นวิธีการช่วยให้ผู้ฟัง ผู้เรียนหันมาสนใจ และกำหนดคำสอนได้ง่ายขึ้น เพียงทำความเข้าใจเสียใหม่ และเป็นการพิจารณาเปรียบเทียบได้ว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดผิดอย่างไร จึงเห็นได้ว่า คำว่า พรหม พราหมณ์ อริยะ ยัญ ตบะ ไพบูลย์ ฯลฯ ซึ่งคำในลัทธิศาสนา ก็ใช้ในพระพุทธศาสนาด้วยกันทั้งสิ้น แต่มีความหมายใหม่ต่างออกไปเป็นอย่างใหม่

^{๒๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ทศวรรษทัศน์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๓.),

๖. อุบายเลือกคน และการปฏิบัติรายบุคคล การเลือกคนเป็นอุบายสำคัญในการเผยแผ่ศาสนา ในการประกาศธรรมของพระพุทธเจ้า เริ่มแต่ระยะแรกประดิษฐานพระพุทธศาสนาจะเห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงดำเนินพุทธกิจด้วยพระพุทโธบาย ที่เรียกว่า การวางแผนที่ได้ผลยิ่งทรงพิจารณาว่าเมื่อจะเข้าไปประกาศพระศาสนาในถิ่นใดถิ่นหนึ่งควรไปโปรดใครก่อน

๗. การรู้จักจังหวะ และโอกาส ผู้สอนต้องรู้จักใช้จังหวะและโอกาสให้เป็นประโยชน์

๘. ควบคุมความยืดหยุ่นในการวิธีการ ถ้าผู้สอนสอนอย่างไม่อึดตบ ตัดค้นหา มานะ ทิฐิเสียก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญสุดแต่ผู้สอนจะใช้กลวิธีใดในการสอนให้ได้ผลมากที่สุด ไม่กลัวว่าจะเสียเกียรติ และรู้สึกอับอาย

๙. การลงโทษและการให้รางวัล การใช้อำนาจในการลงโทษ ไม่ใช่การฝึกคนของพระพุทธเจ้า แม้ในการแสดงธรรมปรกติ ทรงแสดงธรรมไปตามเนื้อหาธรรมไม่กระทบกระทั่งใคร การสอนไม่ต้องลงโทษ เป็นการแสดงความสามารถของผู้สอน ในระดับสามัญ สำหรับผู้สอนทั่วไป อาจต้องคิดคำนึงว่าลงโทษ ควรมีหรือไม่ แคไหน และอย่างไร

๑๐. กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นต่างครั้ง ต่างเวลาย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปไม่ที่สิ้นสุด การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าย่อมอาศัยปฏิภาณ คือความสามารถในการประยุกต์หลักการ วิธีการ และกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสม เป็นเรื่องเฉพาะครั้ง เฉพาะคราว

๒.๒.๓ หลักวิธีการเทศนา

จุดของการเทศน์อยู่ที่การนำเสนอ จะนำเสนออย่างไรจึงจะเร้าใจผู้ฟังเป็นเรื่องที่สำคัญที่นักเทศน์ควรเรียนรู้ วิธีมีการแนะนำไว้ว่า “ขึ้นต้นให้ตื่นเต้น ตอนกลางให้กลมกลืน สรุบบจบให้จับใจ” อีกแบบหนึ่งว่า ท่านกล่าวว่า “ชำชั้นในตอนต้น ให้เหตุผลในตอนกลาง ให้ตาสว่างในตอนจบ” จะใช้วิธีไหนนักเทศน์เลือกใช้ได้ตามถนัด แต่ต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคลในการเทศน์นั้น ท่านวางโครงการไว้ ๓ ตอน คือ

๑. **อุเทศน์** คือ ส่วนหัวข้อเทศนา ซึ่งประกอบด้วยการเริ่มเรื่อง การปลุกใจให้คนสนใจ ฟังธรรม และการนำใจความเทศนาเข้าหาเนื้เทศต่อไป ซึ่งมีลำดับความดังนี้

๑) นะโม ๕ ชั้น

๒) อุเทศคาถา

๓) อารัมภบท

๔) เชื่อมความทั้งหมดเข้าสู่เนื้เทศ

๒. **นิเทศ** คือ ตอนจำแนกความ อรรถาธิบายขยายความให้ไพเราะเหมาะเจาะ หมดจดได้รส ได้สาระ ได้ธรรมะแจ่มแจ้ง มีองค์ประกอบในการนิเทศ ดังนี้

๑) ฐำนัยภาษิต

- ๒) คืดตีความหมาย
- ๓) กระจายประเด็น
- ๔) มีลูกเล่นลูกฮา
- ๕) สาสกเหตุการณ์
- ๖) มีนิทานสาธิต
- ๗) ใส่ภาษิตคำสอน
- ๘) แทรกภาพยกตอนที่กินใจ

๓. ปฏินิเทศ คือ ตอนสรุปใจความ ได้แก่การเก็บเนื้อความที่อธิบายบรรยายมาฝากไว้ให้คิดก่อนจะจบ มีลำดับความดังนี้- สรุปใจความตามด้วยบทให้พร บทเอวัง

ตัวอย่างการวางโครงเทศน์ส่วนอุเทศ อุปมาทกกา นโม ตสส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส (๓ จบ)

(บทอุเทศ) อุปมาโท อมตํ ปทนต์**(อาร์มภกถา)** ณ บัดนี้ จักได้แสดงพระธรรมเทศนาในอุปมาทกกา บรรณเรื่องความไม่ประมาทขาดสติ ว่าเป็นคุณธรรมที่จะนำความเจริญก้าวหน้ามาให้ผู้ปฏิบัติ เพื่อเชิญชวนพุทธบริษัทให้ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาทต่อไป **(เชื่อมความทั้งหมดสู่นิเทศ)** ความไม่ประมาท คืออะไร จักอธิบายขยายความให้สัดับรับรู้ไปตามลำดับ **(ส่วนนิเทศ)** **(รู้่นัยภาษิต)** ความไม่ประมาท มาจากคำว่า “อัปมาทะ” แปลว่า ไม่เมา ไม่มีด ไม่ลุ่มหลง. **(คืดตีความหมาย)** ความไม่ประมาท จึงหมายถึง ความมีสติ คือ จำการที่ทำให้ และคำพูดแล้วมานานานได้และอีกอย่างหนึ่ง หมายถึง ความระวัง**(กระจายประเด็น)** ระวังอะไรบ้าง

๑. ระวังใจไม่ให้กำหนดในสิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด
๒. ระวังใจไม่ให้ขัดเคืองในสิ่งอันที่ตั้งแห่งความขัดเคือง
๓. ระวังใจไม่ให้ลุ่มหลงในสิ่งที่ตั้งแห่งความลุ่มหลง
๔. ระวังใจไม่ให้มัวเมาในสิ่งที่ตั้งแห่งความมัวเมา

(มีลูกเล่นลูกฮา)

คนไม่ระวังความคิดจิตใจ จะทำอะไรก็บกพร่องผิดพลาด แม้แต่ยายฉิ่งขายไก่สวดมนต์ ใจลอยก็ยั้งสวดผิด จะสวด อิติปิโส ภควา อรหัง สัมมา สัมพุทฺโธ แต่เผลอไป สวดตัวเล็กเก็บไว้ ตัวใหญ่สามสิบแก้ว **(สาธกเหตุการณ์ มีนิทานสาธิต)** เล่าเรื่องพระสังฆรักขิตนั้งใจลอยคิดถึงเรื่องจะสีกออกไปมีครอบครัว ขณะที่ถวายงานพัดพระเถระผู้ใหญ่เป็นลุง เผลอเอาพัดตีหัวลุงจนได้

(ใส่ภาษิตคำสอน) เมาเหล้ายังไม่เท่าเมาใจ ดังคำกลอนที่สุนทรภู่ยืนยันไว้ว่า ไม่เมาเหล้าแล้วแต่เรายังเมารัก สุดจะห้ามจิตคิดไฉนถึงเมาเหล้าเข้าสายก็หายไป แต่เมาใจนี้ประจำทุกคำคืน

ส่วนปฏินิเทศ (สรุปใจความ)

ความไม่ประมาท ได้แก่ ความระวังระแวง คือ ระวังภัยที่เกิดอยู่ข้างหน้าและระแวงปัญหาที่ยังมาไม่ถึง ดังที่แสดงมาด้วยประการฉะนี้ (ตามด้วยบทให้พร) เทศนาปริโยสาน ในอวสานกาลเป็นที่จบแห่งพระธรรมเทศนาใน รตนัตตะยานุภาวณะ ด้วยอานุภาพแห่งคุณพระรัตนไตร

(บทตอนเอวัง) ได้แสดงพระธรรมเทศนาในอัปมาทกถา พอสมควรแก่เวลา จึงขอสมมุติยุติพระธรรมเทศนาลง คงไว้แต่เพียงเท่านี้ เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมครบตามขั้นตอนทั้ง ๓ เสมอไป แต่ในส่วนปฏิญเทศ จะทรงย่อเป็นคำถา เรียกว่า “นิคมคำถา” คำถาย่อความ หรือ คำถารวม เช่น ทรงแสดงชัคคสูตรในตอนจบ โดยทรงแสดงเป็นนิคมคำถาว่า “อรณญเฑ รุกขมุเล วา สุญญาคำเรว ภิกขโว ๆเปฯ ภย ฌมภิตตตฺ วา โลมหฺเส เหสสติ” แปลว่า เมื่อบุคคลไปป่า ไปโคนต้นไม้ ไปเรือนร้างว่างเปล่า ได้ระลึกถึง พระพุทธพระธรรม หรือพระสงฆ์เสมอเมื่อระลึกอยู่อย่างนี้ ความกลัว ความหวาดกลัว ความสะดุ้งตกใจกลัวจักไม่มี

ข้อความในนิคมคำถาเพียงเท่านี้ ชื่อว่ารวมความสำคัญของชัคคสูตรไว้หมด ผู้ฟังอาจนำไป

ปฏิบัติได้ทันทีเมื่อไปที่ใด ถ้าเกิดความกลัวเป็นต้นขึ้นก็จะได้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ทำให้ใจสงบได้

๒.๒.๔ คุณสมบัติของการเป็นนักเทศน์

การจะเป็นนักเทศน์ชั้นดี ก็เพราะมีดีครบวงจร ดังนี้ รู้ดี- เทศน์ดี- ประพฤติ
คุณสมบัตินักเทศน์ การเทศนาที่จะงดงามและมีความไพเราะจับใจทั้งในเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย ต้องมีองค์ประกอบพื้นฐาน ๕ ประการดังนี้

๑. ลีลาสวย

๒. รวยสาระ

๓. ชี้หลักธรรม

๔. ใจความกระชับ

๕. เหมาะกับเวลา

คำว่า “ลีลา” หมายถึง จังหวะหรือท่วงทำนองของการเทศน์จะต้องมีลีลาโดยเริ่มตั้งแต่การขึ้นต้นต้องว่าอย่างมีลีลาที่ช้าและชัด พอเริ่มเข้าสู่เนื้อหา ก็เริ่มความไวไปตามลำดับตามความเหมาะสม และเมื่อเข้าสู่ตอนจบ จึงค่อยๆ ลดความเร็วลง ลักษณะเช่นนี้เป็นลีลาส่วนหนึ่งในบรรดาลีลามาตรฐานของการเทศน์ซึ่งยกมาเป็นข้อสังเกตของการเทศน์ลีลามี ๖ ประการ คือ ไพเราะ เหมาะเจาะ หมดจด ได้รส ได้สาระ ได้ธรรมะชัดเจน

๒.๒.๕ หลักธรรมของนักเทศน์

จากที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงเป็นบรมครู เป็นยอดนักเทศน์ เป็นยอดนักเทศน์เหนือกว่าใครๆในโลก เมื่อพระองค์ทรงกระทำการใดๆ ก็ทรงยึดถือธรรมเป็นใหญ่ โดยเฉพาะเรื่องพระธรรมเทศนาก็ทรงสอนไปตามหลักธรรม ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาของพระองค์จึงมีอานุภาพเป็นที่ซาบซึ้งตรึงใจของผู้ฟัง นักเทศน์ก็เช่นเดียว จะเทศน์ให้ดี เป็นที่ประทับใจผู้เลื่อมใสศรัทธาเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้สำเร็จ ก็ต้องตั้งอยู่ในหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนรู้จักนำหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตลอดไป

หลักการของนักเทศน์มี ๕ ประการ คือ

๑. อนุพุทฺธิกถํ หมายถึง เราจักแสดงธรรมไปตามลำดับ
๒. ปริยายทสสาวิ หมายถึง เราจักแสดงธรรมอ้างเหตุ
๓. อนุทยตํ ปฏิจฺจ หมายถึง เราจักแสดงธรรมอาศัยความเอ็นดู
๔. น อามิสฺนตโร หมายถึง เราจักเป็นผู้ไม่เพ่งอามิสแสดงธรรม
๕. อตฺตานญฺจ ปรณฺจ อนุปฺหจฺจ หมายถึง เราจักแสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น^{๒๘}

นอกจากนี้นักเทศน์ก็ควรจะมีอิทธิบาทธรรมประจำใจด้วย เพราะอิทธิบาทธรรมนี้ช่วยเป็นเครื่องนำไปสู่ความสำเร็จตามที่มุ่งหมายไว้ และถือเป็นหลักธรรมที่ควรมีไว้คู่ตัว ซึ่งหลักอิทธิบาทธรรมคือ

๑. ฉันทะ มีความใฝ่รู้คู่กับใฝ่เรียน
๒. วิริยะ มีความพากเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อ
๓. จิตตะ มีความสนใจ ตั้งใจมั่น เอาจริงจัง
๔. วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ วิเคราะห์

พื้นฐานของนักเทศน์

จะเป็นนักเทศน์ทั้งที่ต้องมีดีครบวงจร สั่งสอนจึงจะศักดิ์สิทธิ์ นักเทศน์ชั้นแนวหน้าที่เก่งกล้าสามารถ มีกิตติศัพท์เป็นที่ยอมรับของวงการนั้น ส่วนใหญ่แล้วมีพื้นฐานมาดีจากองค์ประกอบดังนี้

๑. เป็นศิษย์มีครู
๒. มีความรู้พอเพียง
๓. เสียดังกังวาน
๔. ปฏิภาณว่องไว

^{๒๘} อัง ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๙/๒๖๓.

๕. จิตใจสะอาด

๖. มารยาทเรียบร้อย^{๒๙}

คุณสมบัติเหล่านี้ คือ พื้นฐานที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งจะรับประกันความมีคุณภาพของนักเทศน์ เมื่อก่อนมีคนกล่าวว่า ถ้าจะรักเป็นนักเทศน์ ต้องปากไว ใจกล้า หน้าด้านและเสียงดัง ฟังดูแล้วชอบกล แต่พอได้ฟังเหตุผลแล้วก็ทำให้ท่านหลายเห็นด้วย คือ

๑. ปากไว หมายถึง ชอบแสดงความคิดเห็น พูดคล่องไม่เอ้อๆ อ้าๆ เหมือนคนติดอ่าง

๒. ใจกล้า หมายถึง มีจิตใจกล้าหาญ ไม่กลัวจนตัวแดง

๓. หน้าด้าน หมายถึง หน้าสู้คนในเวลาปรากฏตัว และก้สู้สายตาสื่อผู้ฟังได้อย่างอาจหาญ มีท่าสง่างาม มีบุคลิกเป็นธรรมชาติ ไม่ใช่หน้าด้านไร้ยางอาย

๔. เสียงดัง หมายถึง แก้วเสียงดี มีพลังฟังชัดนอกจากนี้ยังต้องมีบุคลิกภาพที่ดีอีก ๒ อย่างคือ ๑) ปุพพภาสี หมายถึง ชอบโอภาปราศรัย ไต่ถาม เชื้อเชิญ ๒) อุดตานมุขี หมายถึง มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส

๒.๒.๖ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า

วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ทางสังคมจารีตประเพณีแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันมากมาย ไม่ว่าจะที่ใช้วิธีไหนก็ตามเช่น ทรงใช้อุบายในการเลือกบุคคลรอจังหวะหรือโอกาส เป็นต้น ซึ่งจากการใช้วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้มักประสบผลสำเร็จเสมอนั้นเพราะความสำเร็จที่กล่าวมานี้ ไม่ใช่เป็นเหตุผลเฉพาะในยุคสมัยเท่านั้น แต่ยังอาศัยบารมีธรรมที่ทรงปฏิบัติบำเพ็ญมาเพื่อทำหน้าที่ของพระบรมศาสดาโดยเฉพาะตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในที่ต่าง ๆ ดังพุทธพจน์ที่ว่า พระผู้เป็นที่พึ่งของโลก ทรงบำเพ็ญบารมีให้บริบูรณ์เพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาโพธิญาณเอกบุคคผลเมื่อบังเกิดขึ้นในโลก ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมากเพื่ออนุเคราะห์ต่อชาวโลกเอกบุคคผลคือ พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า^{๓๐}

ดังนั้น พระในรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีคุณสมบัติที่ดีตามหลักธรรมคำสั่งสอนและวิธีการของพระพุทธองค์ที่ทรงแสดงไว้แล้ว

^{๒๙} พระโสภณธรรมวาที, ความรู้พื้นฐานการเทศน์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลปะสยามบรรณภัณฑ์ และการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗.

^{๓๐} อ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๗๐/๒๒

๒.๒.๗ หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้ขยายกว้างออกไป การขยายออกไป ทำให้แพร่หลายออกไป รูปการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่ การดำเนินงานงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปทั่วทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาคำสั่งสอนของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติตาม พระพุทธเจ้าเมื่อทรงสอนจะทรงสอนใครในแต่ละครั้งพระองค์ทรงอาศัยองค์ประกอบหลายๆ อย่าง ในการสอนบุคคลในระดับที่ต่าง ๆ กันที่มีพื้นความรู้ สติปัญญา และความสามารถ ที่แตกต่างกันออกไป หัวข้อนี้ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ การตีความ ซึ่งวิธีที่พระพุทธองค์ได้ประยุกต์คำสอนที่สำคัญแต่ละลักษณะให้มีความเหมาะสม เมื่อนำมาเปรียบเทียบแล้วเป็นการสอนที่แสดงถึงพุทธลีลาของพระองค์ที่สำคัญซึ่งหลักในการสอนในลักษณะนี้ของพระองค์ เป็นหลักการนำเนื้อหาที่มีอยู่มาทำการตีความ โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วนำเข้าสู่กระบวนการหลักธรรมที่ถูกต้องตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้^{๓๑}

๒.๒.๘. หลักประโยชน์

การประกาศพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักประโยชน์และความสุขมหาชนเป็นที่ตั้ง ถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามที่ พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทให้แก่เหล่าพระสาวกชุดที่ทรงส่งให้ไปประกาศพรหมจรรย์ ว่า “พวกเธอจงเที่ยวไปจาริกเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกัน ๒ รูป”^{๓๒} พระพุทธพจน์นี้เป็นเครื่องชี้ชัดถึงบทบาทที่สำคัญของการเป็นสื่อหลักในพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักการและนโยบายในรูปแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของเหล่าพุทธสาวกจนตราบเท่าทุกวันนี้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษย์ชาวโลก โดยหลักการคือ ให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ ๓ ประการคือ

- ๑) ทิฐุมิถัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาตินี้
- ๒) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาติหน้า
- ๓) ปรมัตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่ง^{๓๓}

^{๓๑} ราชบัณฑิตสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตสถาน, พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พลัสเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๒.

^{๓๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐

^{๓๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๓๑.

ประโยชน์ คือ ผลตอบสนอง ได้รับสืบมาจากพฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยกุศลกรรมที่ พระพุทธศาสนาถือเป็นสำคัญ เพราะก่อให้เกิดผลเป็นความสุข ความมั่งคั่งบริบูรณ์ความไม่เกิดทุกข์ โลกสวรรค์ และจุดมุ่งหมายปลายทางของชีวิตที่ถือเป็นสุขที่สงบเย็นเป็นที่อยู่จบพรหมจรรย์สิ้นทุกข์ ทั้งปวง การที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ให้เกิดเป็นประโยชน์แก่มหาชน คือ เกิดเป็นความสุขนั้นทรง หมายเอาลักษณะสุขที่สืบ เนื่องจากดับการดับทุกข์ อาจจำแนกออกเป็น ๓ ประการ คือ

๑. ดับวิชชา หมายถึง การเกิดญาณทัศณะอันสูงสุด
๒. ดับกิเลส หมายถึง กำจัดความชั่วร้ายและของเสียด่าง ๆ ภายใต้อัจฉริยะที่ จะ ก่อปัญหาความเดือดร้อนวุ่นวายต่าง ๆ แก่ชีวิตและสังคม

๓. ดับทุกข์ หมายถึง หมดความทุกข์บรรลุประโยชน์สูงสุดเกิดสุขนิรันดร^{๓๔} ความสุขถือเป็น ความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวให้ชัดเจนคือการปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดความสุข เริ่มตั้งแต่ขั้นต้น คือ บุญ มีพุทธพจน์รับรองว่า บุญเป็นชื่อของความสุข คนที่ถึง ความสุขได้ต้องมีศีลเป็นพื้นฐาน ในการบำเพ็ญเพียรทางจิตหรือเจริญภาวนา ศีลคือเป็นตัวทำให้จิตนี้ ระเบิดเป็นฉาน ความสุขเป็นองค์ประกอบของฉาน ฉาน ยิ่งขึ้นความสุขก็ยิ่งประณีตมากขึ้น เป้าหมายของพระพุทธศาสนา คือ นิพพานก็เป็นสุขและเป็นบรมสุขด้วยด้วยพุทธพจน์ดังพุทธพจน์ว่า นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง

ประโยชน์สุข ๓ ประการที่ได้ยกมาไว้เบื้องต้น จะเกิดขึ้นได้ด้วยการนำหลักธรรมใน พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยการกระทำ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองก่อน ใน ขณะเดียวกันก็มองถึงเพื่อนมนุษย์รอบข้างด้วยการเผื่อแผ่ยังประโยชน์ที่ได้ปฏิบัติตามจนเกิดผล พระพุทธศาสนาสอนให้มองประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามสภาวะที่เป็นจริง สนับสนุนให้ฝึกตนให้ถึงความสุข และความเจริญอกงาม และความเจริญในธรรมนั้นยิ่งๆ ขึ้นไป ผู้ที่มีความพร้อมและฝึกฝนตนเอง อย่างสม่ำเสมอในระดับต่าง ๆ กัน ย่อมได้รับความสุขต่างกัน แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสุขสงบ และมีความปรารถนาดีต่อกัน เกื้อกูลต่อกันได้อย่างปรกติซึ่งสามารถส่งเสริมประโยชน์สุขที่แท้จริงด้วย ความชอบธรรมและมีความเจริญก้าวหน้าของตนตามลำดับอันพึงมี ไม่กตขี้ ขมเหง ดูถูกหรือดูหมิ่นซึ่ง กันและกัน มุ่งพัฒนาตนไปสู่ความเจริญที่แท้จริงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพัฒนาศักยภาพ ของมนุษย์ที่มองเห็นประโยชน์ร่วมกันอันที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งมีสติเป็นตัวขจัดความไม่ ประมาท โดยตระหนักถึงผลของของกุศลกรรมเป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการทำให้เกิดประโยชน์ ๓ ประการดังที่ได้กล่าวจากการประกาศความเป็นพระพุทธศาสนา ที่ผู้เป็นสาวกต้องยึดถือเป็นหลักใน

^{๓๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๕๒.

การปฏิบัติตนและทำประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในที่ต่าง ๆ ที่ได้จาริกไป ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการประกาศพระพุทธศาสนาให้เป็นจุดที่โดดเด่นหรือลักษณะที่พิเศษกว่าที่มีมาการปฏิบัติทั้ง ๓ ประการโดยถือเอาประโยชน์ของมหาชนเป็นหลักใหญ่ คือ หลักการทางพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่เพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาให้มีความแพร่หลายออกไปทั่วทุกสารทิศ ตลอดจนมีผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาเคารพในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติและปฏิบัติตามคำสั่งศรัทธา

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒.๓.๑ ความหมายของการเผยแผ่

การเผยแผ่คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้ผู้มีเคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้นเพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก หัวใจสำคัญของการเผยแผ่คือหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้น มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้^{๓๔}

ตามบทบัญญัตินี้ ได้จำแนกประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติรับผิดชอบ ด้านประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำ อันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสจะต้องรับหรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. เป็นฐานะในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต
๒. เป็นฐานะในการอบรม และสั่งสอนธรรมแก่คฤหัสถ์

ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทั้งวัด และได้ทำประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากเป็นพิเศษ ดังนั้นจะเห็นได้จากการมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรม

^{๓๔} กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

พัฒนาและหน่วยอบรมทางจิตมีทั้งหน่วยอบรม อปต (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้การเผยแผ่จะได้ผลในด้านการอบรม การเทศนา และการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์ต้องศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติอย่างนั้น

๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง

๓. ไม่ยึดติดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม

๔. ไม่เห็นแก่ความง่าย ตีความพระธรรมวินัยตามความชอบใจ หรือความต้องการของประชาชน

๕. ไม่สนองความต้องการผู้มีอำนาจ

๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ

พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่ เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงประเทศชาติ ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตามคำสั่งสอนได้โดยเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างสม่ำเสมอเป็นนิจ

สรุปว่า การเผยแผ่ คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้ไพศาล ทั้งในประเทศและอารยะประเทศให้แพร่หลายโดยให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ประพฤติและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอน ตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้และทรงพระประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์^{๓๖} (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า)^{๓๗} และ ปรมาตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน)

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่เป็นกระบวนการการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในด้านการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุดเพราะการพัฒนานั้นไม่มีขีดจำกัดซึ่งในการดำรงชีวิตนั้นย่อมจะมีการประพฤติและปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป และการเผยแผ่นั้นก็อาจจะแตกต่างกันเพราะมีหลายแนวคิดและหลายช่องทางอันได้แก่ การพูดคุย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การจัดการอบรม การแจกเอกสารใบปลิว การนำสาร การชักชวนให้ร่วมกิจกรรม การเทศนาทางวิทยุกระจายเสียง การบรรยายธรรมทางโทรทัศน์ การออกสื่อออนไลน์ทางเฟซบุ๊ก ทางไลน์ เป็นต้น

^{๓๖} อ.อ.อ. (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๘๙.

^{๓๗} อ.อ.อ. (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๙๒.

เกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมะ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^{๓๘} ให้ทรงชนะในมิติแห่งเศรษฐศาสตร์ว่า การประกันคุณภาพมี ๔ อย่าง เรียกว่า ปัจจัย ๔ ในการที่พวกเราจะเทศน์จะสอนแต่ละครั้ง จะต้อง มี ๔ ขั้นตอนด้วยกัน ถ้าท่านรับประกันกระบวนการใน ๔ ขั้นตอนนี้ ดูแลอย่างดีครบถ้วน การเทศน์การสอนธรรมะของท่านจะมีคุณภาพ เป็นที่น่าเชื่อถือต้องมีปัจจัย ๔ อย่างคือ

๑. Input ปัจจัยนำเข้า
๒. Process ปัจจัยกระบวนการ
๓. Output ปัจจัยผลผลิต
๔. Impact ปัจจัยผลกระทบ

ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ตัวป้อน เวลาท่านไปสอนธรรมะ ท่านต้องมีธรรมะเป็นตัวป้อน ขอยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับที่เราผลิตสับปะรดกระป๋องที่เราส่งไปขายต่างประเทศ ตัวป้อนของโรงงานสับปะรดก็คือเงินที่ลงทุนไป กับคนงาน และก็ผลสับปะรดที่ลงทุนไปซื้อเข้ามาเข้าโรงงาน มันก็จะไปเข้าในกระบวนการการผลิต ในปัจจัยกระบวนการ Process พอผลสับปะรดเมื่อมาถึงโรงงาน ฝ่ายปอกก็ปอก ฝ่ายล้างก็ล้าง ฝ่ายสับก็สับ ฝ่ายบรรจุกระป๋องก็ใส่ลงกระป๋อง แล้วปิดกระป๋องผลผลิตออกมาเช่นจะให้หวานเท่าไร แล้วก็ไม่เสีย ไม่เน่าแล้วก็สับปะรดก็จะสวยทุกชิ้น เรียกว่า Output.

ผลผลิตมีแบรนด์เนมดี มีตรา มียี่ห้อ คนเห็นแล้วอยากซื้อ หีบห่อสวย ลูกค้าขึ้นชอบแพงเท่าไรก็ซื้อ ยี่ห้อเมดอินไทยแลนด์ พูดจาปากต่อปาก ราคาสินค้าก็ขึ้น นี่เรียกว่า Impact คือผลกระทบในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ปัจจัยนำเข้าก็คือ ความรู้ที่เราเตรียมมาเพื่อที่จะนำไปเทศน์สอน ที่ผ่านมาระหว่างหนังสือมาเล่มๆ ที่เราอ่านมากฟังมาก วิเคราะห์มานำมาใช้ประโยชน์ในการตีความเชื่อมโยงกับหลักธรรมะที่เราเตรียมข้อมูลมาเพื่อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์นั้นแล่นนำมาวางจัดลำดับในการนำเสนอเป็นต้น

ปัจจัยกระบวนการ คือ วิธีการนำเสนอ วิธีการเทศน์ วิธีการเผยแพร่ มีสื่อมีอุปกรณ์ผลผลิตที่ออกมา Output คนฟัง อยู่ฟังจนจบรายการและได้อะไรติดใจกลับไปผลกระทบ Impact จากปากต่อปากพูดถึงเราว่าเทศน์ดีเหลือเกิน ก็น่าเทศน์เพิ่ม มีชื่อเสียงผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสประทับใจและสามารถปฏิบัติตามคำสอนได้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้ เหล่านี้ก็จัดเป็นแนวทางกระบวนการในการเผยแพร่ได้ ซึ่งมีแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

^{๓๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การเผยแพร่เชิงรุก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), หน้า ๕๒-๕๔.

๑. ทฤษฎีการสื่อสาร
๒. ทฤษฎีการจูงใจ
๓. ทฤษฎีการเรียนรู้

๒.๔ ทฤษฎีการสื่อสาร David K. Berlo

(๑) แหล่งสารหรือผู้ส่งสาร (Source) หมายถึง แหล่งกำเนิดของสารหรือผู้ที่เลือกสาร ข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วส่งต่อไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารเป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือหลายคน หรืออาจจะเป็นหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ

(๒) สาร (Message) หมายถึง ผลผลิตของผู้ส่งสาร ที่ถ่ายทอดความคิดความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสารและวัตถุประสงค์ของตนที่ปรากฏออกมาในรูปรหัส เช่น เมื่อเราอ่านหนังสือพิมพ์สารก็คือข่าว ข้อความ ภาพที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์

(๓) สื่อ (Channel) หมายถึง สิ่งที่น่าหรือถ่ายทอดสารของผู้ส่งสาร เช่น เมื่อเราพูดก็คือ คลื่นเสียงในอากาศ เมื่อเราอ่านหนังสือพิมพ์ สื่อก็คือคลื่น แสงคลื่น เสียง และจอวิทยุโทรทัศน์

(๔) ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับสารของผู้ส่งสาร ผู้รับสารอาจเป็นคนๆ เดียวกันหรือหลายคน เช่น กลุ่มประชาชนหรือผู้นำชุมชนหรือผู้นำชุมชนเพียงคนเดียว^{๓๙}

จากทฤษฎีการสื่อสารนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดังนี้

๑) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยมีการจัดอบรมพระนักเทศน์

๒) ขอความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการเผยแผ่ในการทำกิจกรรมของคณะสงฆ์

๓) มีโครงการแข่งขันพระนักเทศน์ในแต่ละตำบล

๔) มีกิจกรรมโดยมีพระสงฆ์ไปเทศน์สอนตามสถาบันศึกษาต่าง ๆ

ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องศึกษาความเหมาะสมอันเนื่องมาจากข่าวสารที่ได้รับ ผลของการสื่อสารมักจะปรากฏออกมาในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงระดับความรู้ เจตคติและพฤติกรรมในวงการพัฒนามีนักวิชาการหลายท่านเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมที่เกิดขึ้นเนื่องจากผลของการสื่อสาร

^{๓๙} ศุภรัตน์ ฐิติกุลเจริญ, ทฤษฎีการสื่อสาร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๖๕-๗๔.

(๖) **ปฏิบัติการตอบสนอง (Feedback)** หมายถึง วิธีการหรือปฏิบัติการที่ฝ่ายผู้รับสาร แสดงแก่ผู้มาให้ผู้ส่งสารได้รับทราบ ทั้งสืบเนื่องจากผลของการสื่อสารนับว่าเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้ผู้ส่งสารสามารถรับรู้ได้ว่า ข้อสารที่ส่งออกไปนั้นได้รับผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหรือไม่ เพียงไร ลักษณะป้อนกลับอาจเป็นไปโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง ๖ ประการนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด มีผลกระทบซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีผลต่อการสื่อสาร การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อองค์ประกอบสื่อสารมีประสิทธิภาพด้วย^{๔๐}

ดร.ปรมะ สตะเวทิน กล่าวว่า สื่อ ในความหมายของนิเทศศาสตร์หมายถึง องค์ประกอบหนึ่งในสื่อของกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียว ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ อย่าง คือ

(๑) **ผู้ส่งสาร (Source)** คือ กลุ่มบุคคลที่ต้องการจะทำ การสื่อสาร ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข้อสาร และวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้ส่งสารจึงอาจเห็นคนๆ เดียวกันหรือหลายคนก็ได้

(๒) **สาร (Message)** คือ ผลผลิตของผู้ส่งสาร ที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข้อสาร และวัตถุประสงค์ของตนที่ปรากฏออกมา (Actual product of the source) ในรูปแบบของรหัส (Code) เช่น เมื่อเราพูดก็คือสารสิ่งที่เราพูด เมื่อเราเขียนสารก็คือสิ่งที่เราเขียน เมื่อเราแสดงกิริยาอาการ สารก็คือกิริยาท่าทาง เมื่อเราอ่านหนังสือพิมพ์ สารก็คือข่าวและข้อความในหนังสือพิมพ์

(๓) **สื่อ (Channel)** คือสิ่งที่ขนส่งสารต่าง ๆ (A carrier of messenger) หรือเป็นพาหนะของสาร กล่าวคือ อีกนัยหนึ่งคือ สื่อก็สิ่งๆ ที่นำหรือถ่ายทอดสารของผู้ส่งสารให้ปรากฏ เช่น เมื่อเราพูดคลื่นเสียงและอากาศเป็นสื่อ เมื่อเราอ่านหนังสือ คลื่นแสงและกระดาษหนังสือพิมพ์เป็นสื่อ เมื่อเราดูทีวี คลื่นแสง คลื่นเสียง และทีวีเป็นสื่อ

(๔) **ผู้รับสาร (Receiver)** คือบุคคลหรือกลุ่มที่รับสารของผู้ส่งสาร ผู้รับสารอาจเป็นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้^{๔๑}

๒) ประเภทของการสื่อสาร

^{๔๐} พระมหาธีรภูมิ ธีรธมโม, “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลุกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อมีส่วนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุดรธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๔.

^{๔๑} ปรมะ สตะเวทิน, อังโน พระมหาบูรณะ ชาตเมโว, “การศึกษาอิทธิพลของอายตนะ (สื่อ) ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๔๖.

การสื่อสารระหว่างมนุษย์นั้นมีหลายรูปแบบ มีการจำแนกประเภทของการสื่อสารไว้
ดังนี้

- (๑) การสื่อสารภายในตัวบุคคล
- (๒) การสื่อสารระหว่างบุคคล
- (๓) การสื่อสารกับมวลชน^{๔๒}

สื่อที่ถูกสร้างขึ้น มนุษย์ได้วิวัฒนาการโดยลำดับ ตั้งแต่ภาษาพูด ภาษาเขียนกิริยา
ท่าทาง หนังสือ ตำรา โทรเลข โทรศัพท์ จนถึงเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์และดาวเทียม
เป็นต้นเครื่องมือสื่อสารเหล่านี้ ปัจจุบันถูกนำมาใช้ในรูปแบบของสื่อมวลชนเพราะสื่อมวลชนสามารถ
ส่งสารไปยังผู้รับสารได้ดีที่สุดในยุคนี้ สื่อมวลชนจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารอย่างหนึ่งใน
กระบวนการ การสื่อสาร ๕ อย่าง คือ

- (๑) การสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication)
- (๒) การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)
- (๓) การสื่อสารกลุ่มใหญ่ (large Group Communication)
- (๔) การสื่อสารในองค์การ (Organizational Communication)
- (๕) การสื่อสารมวลชน (Mass Communication)

ความรู้สึกรู้สึกนึกคิด จินตนาการของบุคคล เป็นการสื่อสารภายในบุคคล การสนทนากัน
ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล การอภิปราย การหาเสียง การเรียนการสอนเป็นการ
สื่อสารกลุ่มใหญ่ การติดต่อสื่อสารกันในหน่วยงาน บริษัท หน่วยงานที่มีการบังคับบัญชา เป็นการ
สื่อสารในองค์การ การสื่อสารกับมวลชนโดยใช้สื่อมวลชน อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง
วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น^{๔๓}

๓) การสื่อสารต่างวัฒนธรรม (อิทธิพลหรือองค์ประกอบทางสังคมวัฒนธรรมมนุษย์เรา
ไม่ได้อยู่เพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีบุคคลอื่น ๆ อยู่ร่วมกับเราในโลกใบนี้ เมื่อมีอีกหลายๆ คนมาอยู่
ร่วมกันก็ต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน กลุ่มคนนั้นจึงกลายเป็นสังคม ดังนั้นการที่มนุษย์จะเป็นคนที่สมบูรณ์
ได้ ก็อาศัยที่เป็นสมาชิกของสังคมการสื่อสารกับบุคคลอื่น ซึ่งไม่ได้ถูกกำหนดโดยอิทธิพลหรือ
องค์ประกอบทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ถูกกำหนดด้วยความสัมพันธ์ภายในสังคมที่เราสร้างขึ้นใน
วัฒนธรรมของเราเองนั่นด้วย กล่าวคือการเข้าใจในวัฒนธรรมของบุคคลผู้สื่อสารไม่เพียงพอที่จะ

^{๔๒} มณฑล ไบบัว, **หลักการและทฤษฎีการสื่อสาร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนส์โตร์,
๒๕๓๖), หน้า ๑๔.

^{๔๓} พระมหาบูรณะ ชาตเมโธ, “การศึกษาอิทธิพลของอายตนะ (สื่อ) ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”,
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๓.

อธิบายพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ได้อย่างถ่องแท้ แต่จะต้องเข้าใจด้วยว่า นอกเหนือจากความเข้าใจในอิทธิพลทางวัฒนธรรมแล้ว เราจะต้องเข้าใจในองค์ประกอบต่างของสังคม ซึ่งมีผลต่อรูปแบบและลักษณะของการสื่อสารของคนในสังคมนั้นๆ ด้วย

ในการกำหนดความหมายที่ชัดเจนของคำว่า อิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมนั้นจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตและความหมายของคำให้เป็นที่เข้าใจตรงกันเสียก่อน เนื่องจากสังคมที่มีวัฒนธรรมที่ดีมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันและอาจจะแตกต่างกันโดยที่วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากสังคมหรือจากการรวมตัวของกลุ่มคน คำว่า “สังคม” จึงมีความหลากหลายรูปแบบ และขนาดขึ้นอยู่กับชุมชนใหญ่ เล็ก ตามแต่การรวมตัวกัน หรืออย่างเช่น สมาคม มูลนิธิ องค์กรต่าง ๆ ไปจนถึง กลุ่มองค์กรขนาดใหญ่ เช่น ชาติพันธุ์ ประเทศ เช่นเดียวกับวัฒนธรรม ซึ่งมีทั้งวัฒนธรรมหลัก และวัฒนธรรมย่อย ฯลฯ ดังนั้น สังคมมีการรวมตัวอย่างไรมีการกำหนดบทบาท สถานภาพ รูปแบบความสัมพันธ์ บรรทัดฐานและความควบคุมอย่างไรก็เป็นตัวกำหนด “วัฒนธรรม” ของสังคมนั้นๆ เมื่อสังคมมีลักษณะที่ต่างกันอย่างออกไป วัฒนธรรมของแต่ละสังคมก็ต่างกันไปกันไปด้วย แม้อาจมีวัฒนธรรมหลักหรือค่านิยมหลักเดียวกันก็ตาม แต่ความเข้มข้นและยึดเหนี่ยวในวัฒนธรรมหรือค่านิยมหลักนั้นอาจต่างกันไป เช่น การเคารพผู้มีอาวุโสเป็นค่านิยมหลักของคนไทยโดยรวม แต่ทางภาคเหนือและภาคอีสานมีชนบทรอบเย็นและประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงออกต่อผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสแตกต่างจากคนกรุงเทพฯ ฯ ขณะเดียวกันในสังคมเดียวกันก็อาจมีการแสดงความเคารพผู้มีอาวุโสในสถานการณ์ต่าง ๆ กันเช่น เด็กไหว้ครูที่โรงเรียน ฯ ไหว้คุณปู่ คุณย่า ที่บ้าน ไหว้ผู้ใหญ่ที่รู้จักในงานสังคม แต่ไม่ไหว้ผู้สูงอายุนที่ไม่รู้จักหรือไม่คุ้นเคย อื่น ๆ ดังนั้น ในการสื่อสารของเราก็กับบุคคลอื่น ๆ เราจึงต้องจำเป็นต้องศึกษาถึงสังคมที่เราติดต่อสื่อสารด้วยว่าเขาเป็นสมาชิกของสังคมใด เพื่อที่จะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมในการสื่อสารของเขาได้

เสถียรโกเศศ กล่าวว่า “ สังคมไม่ว่าสังคมใด ก็มีวัฒนธรรมเป็นแบบของตนโดยเอกเทศของสังคมนั้น ” บุคคลในสังคมแต่ละสังคมจะถูกสอนและเรียนรู้ว่าเมื่อสื่อสารกับใครต้องพูดหรือแสดงออกอย่างไร ภายใต้บริบทและสถานการณ์ใด โดยผ่านกระบวนการการขัดเกลาทางสังคมหรือสังคมประกฤติตั้งแต่เด็ก เช่น ต้องพูดและแสดงออกต่อ พ่อ แม่และผู้ใหญ่ในบ้านอย่างไรต้องพูดแสดงออกต่อครูและเพื่อนๆ ที่โรงเรียนอย่างไร การขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นการปรับบุคคลให้เรียนรู้ถึงวิธีการที่จะเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมนั้นอย่างซ้ำๆ และหลังจากที่ผู้นั้นรวบรวมสิ่งต่างๆ ทางสังคมและวัฒนธรรมไว้ภายในตัวเองแล้ว เช่น ในรูปของอุปนิสัยความคิดและการกระทำบุคคลนั้นก็จะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพและมีความเป็นเอกลักษณ์ประจำสังคมนั้นๆ ซึ่งเป็นการที่เราเป็นสมาชิก

ของสังคมใด จะทำให้เรามีลักษณะท่าทาง อุปนิสัยใจคอและความรู้สึกนึกคิดคล้ายๆ กับคนอื่นๆ ในสังคมที่เราเป็นสมาชิกอยู่^{๔๔}

๔. การสื่อสารกับระบบข่าย

ข่าย คือ ความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างข่าย และโยงใยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของงานส่วนต่าง ๆ หรือสมาชิกที่รวมกันอยู่เป็นระบบเดียว

ในอดีตตั้งแต่เดิม มนุษย์จะสร้างข่ายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่มีความรู้สึกมักคุ้น และมีกิจกรรมระหว่างกันและกัน และจะมีการติดต่อสื่อสารในเครือข่ายกันภายในเครือข่ายของความสัมพัทธ์ดังกล่าว เป็นระบบเดียวกัน

ต่อมาเมื่อการสื่อสารได้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ทำให้การติดต่อสื่อสารได้กว้างขวางสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้นตามเทคโนโลยีที่ทันสมัยตามกาลเวลา จึงมีผลทำให้ข่ายมีความสัมพันธ์ที่เจริญก้าวหน้าและขยายตัวเป็นระบบที่ใหญ่มากขึ้นจนกระทั่งถึงเป็นยุคข่าวสารของข้อมูลต่าง ๆ ด้วยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและสารสนเทศที่ได้พัฒนาขึ้นมาจนครอบคลุมโลกทั้งใบให้ไปอยู่ในข่ายเดียวกันที่สามารถสื่อสารกันได้ตลอดเวลาแทบทุกหนที่ก็ว่าได้ และเป็นอาณาเขตใหม่ที่ไร้ตัวตน ที่เรียกว่ากันเป็นภาษาอังกฤษว่า “World Wide Web” ที่ทำให้ศักยภาพของเครื่องมือสื่อสารขยายใหญ่จนกลายเป็นอาณาจักรใหม่หรือที่เรียกว่า Cyberspace นั้น ส่งผลทำให้การสื่อสารของมวลมนุษย์ขยายตัวและรูปแบบที่หลากหลายได้เป็นระบบใหม่ๆ มากมาย ที่ข่ายได้อย่างไม่มีขีดจำกัดภายในข่ายการสื่อสารดังกล่าว

Network หรือที่แปลว่า ข่ายนั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคข่าวสารข้อมูลหรือมีอิทธิพลที่ทำให้สิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารการเปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าวกระโดดอย่างต่อเนื่องและไร้ขีดจำกัด

อย่างไรก็ตาม แม้เรื่อง ข่าย จะเป็นเรื่องที่สำคัญมากขึ้นในปัจจุบันนี้ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้วการวิเคราะห์ที่เรียกว่า การวิเคราะห์ข่ายความสัมพันธ์ (Network Analysis) ได้มีมานานแล้ว นับแต่ยุคแรกเริ่มของสมัยการบริหารแบบมนุษย์สัมพันธ์ ทั้งนี้เพราะจากความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์กันในสังคมนั้น ได้มีสิ่งที่น่าสนใจคือ การศึกษาเรื่อง “ข่ายการติดต่อสื่อสารที่มีอยู่และเกิดขึ้นเองภายใน” (Emergent communication network) นั้นได้มีมานานแล้ว ทั้งนี้ก็เพื่อความต้องการทำความเข้าใจและให้สามารถกำกับและใช้ประโยชน์จากข่ายการสื่อสารที่อยู่ นอกเหนือการควบคุมของฝ่ายจัดการนี้

^{๔๔} เมตตา วิวัฒนานุกูล (กฤตวิทย์), การสื่อสารต่างวัฒนธรรม. (Intercultural Communication, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๘๒-๘๔.

การศึกษาดังกล่าว ก็เพื่อให้สามารถตรวจสอบระบบการสื่อสารที่มีอยู่ให้ได้ครบทั้งหมด ทั้งข่ายการศึกษาที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการกับที่สัมพันธ์และติดต่อกันตามตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งมีกรอบที่จำกัดทำให้การสื่อสารไปได้ไม่ทั่วถึงและช้า กับข่ายการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างกันเอง ด้วยกลไกความสัมพันธ์ระหว่างกันเองนอกหน้าทำงานสังคม แต่มีผลกระทบต่อสื่อสารและการทำงานในหน้าที่ด้วย^{๔๕}

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ศุภรศม์ ฐิติกุลเจริญ, (๒๕๔๐, หน้า ๖๕-๗๔)	ผู้รับสารหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับสารของผู้ส่งสาร ผู้รับสารอาจเป็น คนๆ เดียวกันหรือหลายคน
พระมหาธีรวิฑูมิ ธีระธมโม, (๒๕๕๓, หน้า ๔๔)	วิธีการหรือปฏิกิริยาที่ฝ่ายผู้รับสารแสดงแก่ผู้มาให้ผู้ส่งสารได้รับทราบ
ปรมะ สตะเวทิน, (๒๕๔๒, หน้า ๔๖)	กระบวนการสื่อสารมี ๔ อย่าง ๑) ผู้ส่งสาร ๒) สาร ๓) สื่อ ๔) ผู้รับสาร
มณฑล ไบบัว, (๒๕๓๖, หน้า ๑๔)	ประเภทการสื่อสารมี ๓ อย่าง ๑) การสื่อสารภายในตัวบุคคล ๒) การสื่อสารระหว่างบุคคล ๓) การสื่อสารมวลชน
ยุพา สุภากุล, (๒๕๔๓, หน้า ๗๖)	สื่อที่ ถูกสร้างขึ้น มนุษย์ได้วิวัฒนาการโดยลำดับ จนถึงเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือสื่อสารเหล่านี้ ปัจจุบันถูกนำมาใช้ในรูปแบบของสื่อมวลชนเพราะสื่อมวลชนสามารถส่งสารไปยังผู้รับสารได้ดีที่สุดในยุคนี้ สื่อมวลชนจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารอย่างหนึ่ง

^{๔๕} ธงชัย สันติวงษ์, และชนธิป สันติวงษ์, องค์การกับการสื่อสาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.) หน้า ๔๘-๔๙.

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธงชัย สันติวงษ์. และชนธิป สันติวงษ์, (๒๕๔๒, หน้า ๔๘-๔๙)	สื่อสารได้มีความเจริญก้าวหน้ามาก ยิ่งขึ้น ทำให้การติดต่อสื่อสารได้กว้างขวาง สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๕.๑. พื้นที่ในการวิจัย

คือ เขตการปกครองพระสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีการวางรูปแบบอำนาจในการบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ที่ผู้วิจัยได้รับผิดชอบโดยยึดหลักให้พระภิกษุ ในเขตที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมายในการวิจัยซึ่งพระสงฆ์ที่มีอยู่ในพื้นที่ในการวิจัยนั้นในเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาประกอบด้วย ๑๒ ตำบล คือ

- ๑) ตำบลปากช่อง
- ๒) ตำบลกลางดง
- ๓) ตำบลจันทึก
- ๔) ตำบลวังกะทะ
- ๕) ตำบลหมูสี
- ๖) ตำบลหนองสาหร่าย
- ๗) ตำบลชนงพระ
- ๘) ตำบลโป่งตาลอย
- ๙) ตำบลคลองม่วง
- ๑๐) ตำบลหนองน้ำแดง
- ๑๑) ตำบลวังไทร
- ๑๒) ตำบลพญาเย็น

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเผยแผ่พุทธศาสนาภายในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า วัดภายในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นสถาบันหลักทำหน้าที่ในการสืบทอดทางพระพุทธศาสนาและการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงามแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชน จากชนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง สืบเนื่อง จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลายาวนาน เพราะวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ โดยมีพระสงฆ์ เป็นตัวแทนของวัดเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือและ ความร่วมมือเป็นสถานที่ประกอบ

พิธีกรรม เป็นเข้าห่อหุ้มวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งนับได้ว่าวัด เป็นสถานที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากในสภาพของสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป จึงมีผลทำให้บทบาทของวัดเปลี่ยนไปด้วย อย่างไรก็ตาม วัดก็ยังถือเป็นสถานที่สำคัญในการศึกษาธรรมเป็นอย่างยิ่ง

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ปรากฏว่า บุคคลผู้ได้ทำศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องมีอยู่หลายเรื่อง เพื่อประโยชน์ใช้เป็นตัวอย่างอ้างอิงสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลสำคัญๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิผล

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลที่มีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัย และได้ผลการวิจัยตามที่ผู้วิจัยได้พบและผู้วิจัยได้นำเสนอดังนี้

พระมหาศรณชัย มหาปุณฺโณ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มพระสังฆาธิการและนักวิชาการที่มีบทบาทในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน ๒๑ รูป และการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น จึงมีองค์กร หรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมีการกระจายอำนาจ ประสานสร้างประโยชน์สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน ๒) ด้านการศาสนศึกษา มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้

เกิดเอกภาพทางการศึกษา พร้อมสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญในการเรียนบาลี เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษา โดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป และควรมีการระดมความคิดในเบื้องต้นในระดับจังหวัด เพื่อศึกษาความสำคัญของปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้วนำมารวมความคิดเห็นเป็นระดับภาคต่อไป ๔) ด้านการเผยแผ่ มีการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ รวมถึงการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีกานำไปปฏิบัติตาม ถือว่าเป็นการสั่งสอนในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติที่ควบคู่กันไป จึงควรมีแผนระยะสั้น และแผนระยะยาวในการฝึกอบรมผู้นำสงฆ์ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ การจัดการให้มีการรับฟังนโยบาย หลักการเผยแผ่ และฝึกพูด เทศน์ บรรยายและผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ในปัจจุบันมี ๒ รูปแบบคือ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และการพัฒนาโดยการศึกษา และวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ภายในวัดเพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่ จึงควรมีการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการ การบริหารจัดการวัดด้วยความโปร่งใส การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ครอบอนุรักษศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น รูปแบบการก่อสร้างตามภูมิภาคตามความเหมาะสม ตามอัตลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ และต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยต่าง ๆ กำลังความสามารถของเจ้าอาวาสในอนาคต น่าจะมีการระดมทุนหรือตั้งธนาคารพระพุทธศาสนา เพื่อเปิดโอกาสให้วัดเล็กๆ ที่มีการก่อสร้างแต่ขาดทุนทรัพย์ในการก่อสร้างให้ได้มีโอกาสได้กู้ยืมเพื่อการก่อสร้างสาธารณูปการของวัดให้มีประสิทธิภาพ และได้เกิดความเร็วในการก่อสร้าง เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน และศูนย์กลางทางการศึกษาและการพัฒนาของชุมชน ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ ปัจจุบันมีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทด้วยการแนะนำให้เกิดความคิดริเริ่มแก่ชาวบ้าน ในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยทำหน้าที่ที่เหมาะสมกับบทบาท คำนึงถึงความเหมาะสมและกาลเทศะ และไม่ขัดต่อพระ

ธรรมวินัย เป็นผู้ดำเนินการเสียสละ แสดงภาวะในการเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ประจักษ์แก่คณะสงฆ์และประชาชน ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์^{๔๖}

ศิริธร สุขโขใจ ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา” ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์สรุปได้ว่าเกิดจากการขาดงบประมาณ บุคลากรแหล่งวิชาการวางแผนระยะเวลาในการปฏิบัติงานการประสานงานความร่วมมือและการติดตามประเมินผล การกำกับดูแลรักษา เป็นภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีเลขาธุการ และไวยาวัจกร เป็นผู้สนับสนุนเจ้าอาวาสเพื่อความชัดเจน^{๔๗}

พระมหาวัชรชัย กิ่งโพธิ์ ได้วิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔.” พบว่าการบริหารคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นการปกครองแบบ “สังฆสภา” แบ่งอำนาจในการบริหารงานออกเป็น ๓ ส่วนคือสังฆสภาทำหน้าที่เป็นนิติบัญญัติออกสังฆาณัติ, คณะสังฆมนตรีทำหน้าที่ในการบริหาร, คณะวินัยธรรมมีหน้าที่พิจารณาอธิกรณ์ซึ่งแต่ละฝ่ายได้แบ่งหน้าที่ในการบริหารและรับผิดชอบโดยตรง^{๔๘}

พระครูไพศาลวัฒนคุณ (สมพร จิตบุญโณ) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) การช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) งานการสาธารณะประโยชน์ ๓) งานการจัดการสาธารณสมบัติ ๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ เป็นบทบาทหน้าที่ของวัดที่ดำเนินการอยู่เป็นปกติอยู่แล้ว แต่โดยสภาพทั่วไป คือคนไม่ค่อยรู้ สังคมยังไม่เข้าใจ ชุมชนก็ยังไม่เข้าใจ ความร่วมมือมีปัญหาและอุปสรรคทั่วไป ได้แก่ปัญหาด้านระบบงาน แผนงาน โครงการ ที่ยังไม่ชัดเจน ปัญหาด้านคณะทำงานหรือบุคลากรผู้รับผิดชอบปัญหาด้านการสื่อสารการทำงานและการประสานงานที่จะส่งผลต่อการให้บริการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัด ๒. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดแต่ละด้าน คือ ๑) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลต้องสร้างความพร้อมตั้งแต่ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาสที่ต้องรับรูระบบ การทำงาน ทั้งในยามปกติและยามวิกฤติ สร้างการมีส่วนร่วมกับกับชุมชน สังคม เพื่อ

^{๔๖} พระมหาศรณชัย มหาบุญโณ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๔๗} ศิริธร สุขโขใจ, “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

^{๔๘} พระมหาวัชรชัย กิ่งโพธิ์, “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

คุณภาพงาน การสงเคราะห์ประชาชน สงเคราะห์ชุมชนและสังเคราะห์สังคม ๒) ด้านกิจการงานการสาธารณะประโยชน์วัดต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ในทุกกิจการงานสาธารณะประโยชน์ ที่วัดต้องพร้อมให้ความเกื้อกูล ทุกภาคส่วน และพร้อมให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ๓) ด้านการจัดการสาธารณสมบัติ ที่เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้นำการสร้างสาธารณสมบัติ การให้วัดเป็นสถานที่สาธารณสมบัติ ที่ต้องมีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ โครงการ ทั้งการให้บริการประชาชน ร่วมมือกับเอกชน และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และ ๔) งานการสาธารณะสงเคราะห์การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ วัดต้องร่วมมือกับชุมชนทั้งการสงเคราะห์ประชาชน พัฒนาชุมชน และสร้างสรรค์คุณภาพสังคม ๓. วิธีการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ที่มีประสิทธิผลของวัดในจังหวัดปทุมธานี คือ เจ้าอาวาสต้องรับรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วมีการพัฒนาวัดและบุคลากรให้มีคุณภาพ มีระบบการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน วัดต้องแสดงบทบาทการสงเคราะห์ด้านการพัฒนาคน พัฒนาคอบครัว ส่งเสริมชุมชน และสร้างสรรค์สังคม อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ของการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ของวัดที่ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งและสภาพสังคมที่มั่นคง^{๔๙}

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของการปกครองทางการเมืองมี ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑) การปกครองแบบราชาธิปไตย ซึ่งผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวในการปกครองรูปแบบนี้คือพระราชา และการปกครองแบบสามัคคีธรรม ซึ่งอำนาจอยู่ในมือของชนชั้นสูงและมีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบการปกครองแบบอภิชนาธิปไตยในปรัชญากรีก ส่วนรูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นมีพัฒนาการโดยเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในฐานะธรรมราชา จนกระทั่งพระองค์ได้ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครอง จึงเป็นรูปแบบการปกครองเฉพาะตน ๒) หลักการของการปกครองแบบราชาธิปไตย ได้แก่ หลักธรรมต่างๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองแบบราชาธิปไตยมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียว และหลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรมมีหลักการปกครองที่สำคัญคืออปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ส่วน

^{๔๙} พระครูไพศาลวัฒน์คุณ (สมพร จิตบุญโณ), “ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

หลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดีภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย^{๕๐}

สรุปจากการทบทวนงานวิจัยทำให้ทราบว่า การบริหารที่จะทำให้มีประสิทธิผลเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก และความเสียสละและส่วนต่างๆ ซึ่งเป็นกระบวนการในการบริหารการที่จะทราบว่าประสิทธิผลของการทำงานจะบรรลุตามเป้าหมายได้มากน้อยขึ้นอยู่กับกำดำเนินการ

ตารางที่ ๒.๓ สรุป งานวิจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิผล

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระมหาศรณชัย มหาปุณฺเณ, (๒๕๕๖)	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครองในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น ๒) ด้านการศึกษา มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัยควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ๔) ด้านการเผยแผ่ มีการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย ๕) ด้านการสาธารณูปการ ในปัจจุบันมี ๒ รูปแบบคือ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และการพัฒนาโดยการศึกษา

^{๕๐} นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ตารางที่ ๒.๓ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
ศิริธร สุขโขใจ, (๒๕๕๑)	ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์สรุปได้ว่าเกิดจากการขาดงบประมาณบุคลากรแหล่งวิชาการวางแผนระยะเวลาในการปฏิบัติงานการประสานงานความร่วมมือและการติดตามประเมินผล การกำกับดูแลรักษาเป็นภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีเลขานุการ และไวยาวัจกร เป็นผู้สนับสนุนเจ้าอาวาสเพื่อความชัดเจน
พระมหาวรญาณชัย กลิ่งโพธิ์, (๒๕๕๒)	การบริหารคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๔เป็นการปกครองแบบ “สังฆสภา” แบ่งอำนาจในการบริหารงานออกเป็น๓ส่วนคือสังฆสภาทำหน้าที่เป็นนิติบัญญัติออกสังฆาณัติ, คณะสังฆมนตรีมีหน้าที่ในการบริหาร, คณะวินัยธรรมมีหน้าที่พิจารณาอธิกรณ์ซึ่งแต่ละฝ่ายได้แบ่งหน้าที่ในการบริหารและรับผิดชอบโดยตรง
นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, (๒๕๕๖).	รูปแบบของการปกครองทางการเมืองมี ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑) การปกครองแบบราชาธิปไตย ซึ่งผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวในการปกครองรูปแบบนี้คือพระราชา และการปกครองแบบสามัคคีธรรม ส่วนรูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นมีพัฒนาการโดยเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในฐานะธรรมราชา จนกระทั่งพระพุทธองค์ได้ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครอง จึงเป็นรูปแบบการปกครองเฉพาะตน ๒) หลักการของการปกครองแบบราชาธิปไตย ได้แก่ หลักธรรมต่างๆ คืออภิธานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ส่วนหลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดีภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย

ตารางที่ ๒.๓ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระครูไพศาลวัฒนคุณ (สมพร จิตบุญโณ), (๒๕๕๘).</p>	<p>๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการจัดการ ประสิทธิภาพงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลต้องสร้างความพร้อมตั้งแต่ ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาสที่ต้องรับรู้ระบบ การทำงาน ทั้งในยามปกติและยามวิกฤติ สร้างการมีส่วนร่วมกับกับ ชุมชน สังคม เพื่อคุณภาพงาน การสงเคราะห์ประชาชน สงเคราะห์ชุมชนและสังเคราะห์สังคม ๒) ด้านกิจการงาน การสาธารณประโยชน์วัดต้องตอบสนองความต้องการ ของประชาชน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ในทุกกิจการงาน สาธารณประโยชน์ ที่วัดต้องพร้อมให้ความเกื้อกูล ทุก ภาคส่วน และพร้อมให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ๓) ด้านการจัดการสาธารณสมบัติ ที่เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้นำ การสร้างสาธารณสมบัติ การให้วัดเป็นสถานที่สาธารณะ สมบัติ ที่ต้องมีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ โครงการ ทั้งการให้บริการประชาชน ร่วมมือกับเอกชน และสร้าง ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และ ๔) งานการสาธารณะ สงเคราะห์การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ วัดต้องร่วมมือกับชุมชนทั้งการสงเคราะห์ประชาชน พัฒนาชุมชน และสร้างสรรคคุณภาพสังคม๓. วิธีการ จัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ที่มีประสิทธิผลของวัดใน จังหวัดปทุมธานี คือ เจ้าอาวาสต้องรับรู้สภาพการ เปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วมีการพัฒนาวัดและบุคลากร ให้มีคุณภาพ มีระบบการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน วัดต้อง แสดงบทบาทการสงเคราะห์ด้านการพัฒนาคน พัฒนา ครอบครัว ส่งเสริมชุมชน และสร้างสรรคสังคม อันจะ นำมาซึ่งผลลัพธ์ของการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ ของวัดที่ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความ เข้มแข็งและสภาพสังคมที่มั่นคง</p>

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเผยแผ่

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลที่มีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัย และได้ผลการวิจัยตามที่ผู้วิจัยได้พบและผู้วิจัยได้นำเสนอ ดังนี้

พระครูอาทร ธัญญานุรักษ์ (มนตรี ฐิตสีโล)^{๕๑} “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารงานเผยแผ่ของพระสงฆ์ภคณิศรศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่ศาสนาธรรมเป็นการประกาศหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา แก่พุทธศาสนิกชนโดยมุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยวิธีที่พระสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ศาสนาธรรมในปัจจุบันมีหลากหลายวิธีได้แก่ การแสดงธรรมเทศนา ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐาน และการใช้สื่อต่างๆ ที่ทันสมัย ประกอบการสอนธรรมะเพื่อให้สอดคล้องกับพิธีการนั้นว่า จะใช้วิธีการใดๆ ขึ้นอยู่กับพระสงฆ์และลักษณะพุทธศาสนิกชน(ผู้รับสาร) โดยมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นงานที่มีความสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน

จุฑามาส โรบินสัน^{๕๒} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูป เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัฟโหลด วีดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศไทย และ ต่างประเทศ ได้แก่ การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรม ในด้านการตอบปัญหาเป็นการตอบปัญหาทั้งในรูปแบบของข้อความ และเป็นรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ส่วนเนื้อหาของธรรมะ มีการนำเสนอทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาบาลี การนำเอาสำนวนหลักพุทธธรรมมาใช้ มี ๕ ประเภท คือ พุทธสุภาษิต สุภาษิต คำคม คำกลอน และการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อเผยแผ่ธรรมะ

กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบไปด้วยหลักทฤษฎีการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง สื่อ ผู้รับสาร และที่สำคัญต้องมีเจตนาของการส่งสารข้อมูลที่เป็นเรื่องจริง ไม่บิดเบือน ไม่แต่งแต้มใส่สี เรื่องที่เสนอนั้นต้องเหมาะสมกับกาลเวลาแต่ ในบางครั้งบางสถานการณ์ ผู้ส่งสารอาจต้องต้องพิจารณาด้วยปัญญาว่า บางเรื่องอาจไม่เหมาะสมกับ

^{๕๑} พระครูอาทรธัญญานุรักษ์ (มนตรี ฐิตสีโล), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารงานเผยแผ่ของพระสงฆ์; ภคณิศรศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๕๒} จุฑามาส โรบินสัน, “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” บทความวิจัย, รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ, การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่าย, (บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๕๖๐) : ๑๕๙๓.

เวลา อาจจะไม่เป็นที่ชอบใจของคนบางกลุ่มบางคน แต่เมื่อเสนอเรื่องนั้นไปแล้วเกิดประโยชน์ต่อมหาชน ผู้ส่งสาร อาจจะต้องกระทำ หรือควรกระทำ ตลอดจนถึงเนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสารรู้แจ้งแทงตลอดในทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตนเอง และมีความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แน่นอนชัดเจน

รูปแบบการสื่อสารหลักธรรมผ่านสื่อในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ ในสังคมไทยประกอบไปด้วยรูปแบบสื่อทัศน์ รูปแบบโสต รูปแบบโสตทัศน์ การมีองค์ประกอบของรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมคือ เนื้อหาธรรมะถูกต้อง ถูกใจ สมสมัย และได้ประโยชน์สำหรับผู้รับสาร มีการนำเสนอที่ตรงเป้าเข้าใจง่าย ตัวผู้สื่อสารธรรมจำเป็นต้องเป็นผู้รู้ดี มีความชำนาญในการเผยแผ่และรูปแบบต้องมีความเชื่อมโยง และสัมพันธ์และดำเนินตามกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม คือ รูปแบบต้องมีเจตนาการสื่อสารพุทธธรรมต้องเด่นชัด รูปแบบต้องมีการสื่อสารพุทธธรรมต้องโดนใจ ตลอดจนถึง รูปแบบต้องมีเนื้อหาการสื่อสารพุทธธรรมต้องโดดเด่น และ รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมต้องมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม อีกประการหนึ่งองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม นั้นสำคัญอย่างยิ่ง เพราะรูปแบบจะสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และ ผู้รับสาร และท้ายที่สุดต้องมีการประเมินตรวจสอบรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรม ด้วยการตรวจสอบจากจากความมั่นคง และความคงอยู่ของเฟซบุ๊ก ยูทูป เว็บไซต์ และทำการประเมินตรวจสอบการ Like และการ Share เป็นต้น

พระศรีรัตนโมลี^{๕๓} (สมคิด สุรเตโช/เหลาฉลาด) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่สุดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์คือ ศักยภาพของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนได้ ตลอดถึงภาพลักษณ์มุ่งเน้นด้านวัตถุนิยม มีผลกระทบต่อความศรัทธาของชาวสิงคโปร์ซึ่งแยกเป็น ๓ กลุ่ม คือ อนุรักษ์นิยม ธรรมนิยม และวัตถุนิยม ส่วนประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสม คณะสงฆ์และภาครัฐต้องร่วมกำหนดนโยบาย แผนงาน แผนคน และแผนเงิน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพด้านการเผยแผ่ทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์อันหลากหลายของชาวสิงคโปร์ เช่น ประเพณีนิยม งานสังคมสงเคราะห์ การเรียนการสอน โครงการอบรม และการปฏิสัมพันธ์กับรัฐและศาสนาอื่น

^{๕๓} พระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุรเตโช/เหลาฉลาด), “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์”, วารสารบัณฑิตศึกษา, ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๒ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๘๗.

พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ และคณะ^{๕๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติการพุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่าการบูรณาการปฏิบัติการจิตวิทยากับพุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในหลักการปฏิบัติการจิตวิทยา มีวัตถุประสงค์สองด้านคือ เชิงบวกเป็นการสร้างเสริม และเชิงลบเป็นการทำลาย แนวคิดความต้องการในปฏิบัติการจิตวิทยาเพื่อต้องการบรรลุเป้าหมายหรือภารกิจฝ่ายตนเท่านั้น การปฏิบัติการจิตวิทยามีพื้นฐานมาจากพุทธจิตวิทยา แต่การเผยแผ่ของพระพุทธองค์ด้วยพุทธจิตวิทยาเป็นการแสดงความจริง ทำให้ยินยอมเชื่อก่อให้เกิดศรัทธามาสู่การยอมรับนับถือ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงใช้การำจิตวิทยามวลชน ประกอบวิธีการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การชวนเชื่อด้วยสัจจะธรรมหรือความจริง ให้ผู้ปฏิบัติได้เห็นผลจริง ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ อารมณ์ และความรู้สึก ปฏิบัติการจิตวิทยานั้นมีพื้นฐานมาจากพุทธจิตวิทยา แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์ด้วยพุทธจิตวิทยา พระพุทธองค์ได้กำหนดยุทธศาสตร์วางกลยุทธ์ด้านการสื่อสาร โฆษณาชวนเชื่อ และการเข้าถึงมวลชนด้วยการใช้พลังทางสังคมจิตวิทยาในการสร้างศรัทธา ดังนั้นจิตวิทยาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าที่กระทำในครั้งพุทธกาลเป็นพื้นฐานและหลักการปฏิบัติการจิตวิทยาที่ใช้ในปัจจุบัน พระนักเผยแผ่หรือพระธรรมทูตที่มีความรู้ความสามารถแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ก็เพราะปัญหาเชิงยุทธศาสตร์ บางรูปสามารถบรรยายและทำการสอนดี แต่ไม่สามารถครองใจคน จึงไม่ประสบความสำเร็จ พระนักเผยแผ่ต้องรู้เขารู้เรา ต้องสร้างเครือข่ายงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงจะประสบความสำเร็จ

สัญญา นวลศิริ^{๕๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรมในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาท่วงทำนองทางภาษาในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต พบว่าผู้เขียนได้ใช้ท่วงทำนองทางภาษาที่โดดเด่นในงานเขียน ๓ ประเด็น คือ การเลือกใช้การเลือกใช้ประโยค และการเลือกใช้สำนวนสุภาพ คำคม โดยการเลือกใช้คำ พบว่า มีการใช้ ๑๐ รูปแบบ ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การใช้คำซ้อน คำภาษาอังกฤษปนภาษาไทย คำสัมผัสคล้องจอง คำสแลง คำสร้างจินตภาพ การเล่นคำ คำที่มีความหมายโดยนัย คำสร้างใหม่คำภาษาถิ่น และคำโบราณ ส่วนในด้านการเลือกใช้ประโยค พบว่า มี

^{๕๔} พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ และคณะ, “การปฏิบัติการพุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **บทความวิจัย**, (ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐) : ๑๘.

^{๕๕} สัญญา นวลศิริ, “ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรมะ ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๖๐).

การเลือกใช้ ๖ ลักษณะโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การใช้ประโยคข้อแม้แสดงเงื่อนไข ประโยคแสดงเหตุผลประโยคแสดงความขัดแย้ง ประโยคคู่ขนาน ประโยคย้า ความแน่นคำ และ ประโยคสรุปลักษณะและในด้านการเลือกใช้สำนวนสุภาพคดี คำคม พบว่า มี ๓ ลักษณะ คือ การใช้ สำนวนสุภาพคดี คำคมที่มีอยู่เดิมการดัดแปลงสำนวนสุภาพคดี คำคมจากต้นฉบับ และการคิดค้นสำนวน สุภาพคดี คำคมขึ้นใหม่ ท่วงทำนองทางภาษาที่พระมหาสมปองได้ใช้ในงานเขียนอย่างสร้างสรรค์นี้ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น ที่ทำให้งานเขียนสละสลวยสื่อความชัดเจนและให้ความหมายลึกซึ้งกินใจ แก่ผู้อ่านเป็นอย่างมาก

ในด้านกลวิธีการถ่ายทอดธรรมะ ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต พบว่า ผู้เขียนได้ถ่ายทอดธรรมะสู่ผู้อ่านด้วยกลวิธีการเขียนที่หลากหลายและแยบยล มีทั้งหมด ๔ ส่วน ได้แก่ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีการเปิดเรื่อง กลวิธีการดำเนินเรื่อง และกลวิธีการปิดเรื่อง โดยในด้านกลวิธี การตั้งชื่อเรื่องนั้น ปรากฏที่เป็นลักษณะเฉพาะของผู้เขียนทั้งหมด ๙ รูปแบบ เรียงลำดับจากมากไป น้อยได้ดังนี้ การตั้งชื่อเรื่องตามสาระสำคัญหรือแก่นเรื่อง แบบยั่วให้เกิดความสงสัย ให้ข้อคิดและ การเตือนสติ ใช้คำถาม ให้คำแนะนำ ใช้คำแบบมีจังหวะสัมผัสและเล่นคำ ใช้สำนวนสุภาพคดีและคำ คมใช้คำ ที่มีความหมายโดยนัย และใช้คำตรงกันข้าม ในด้านกลวิธีการเปิดเรื่อง พบ ๑๔ กลวิธี ซึ่ง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การเปิดเรื่องด้วยการบรรยายตรงประเด็น การแสดงความคิด เห็นหรือการแสดงทัศนะ การใช้สำนวนสุภาพคดี คำคม การสรุปสาระสำคัญของเรื่อง การนิยาม การพรรณนาให้เกิดจินตภาพ การถาม-ตอบ การอ้างอิงคำสอนหรือคำพูดของบุคคล การเล่า ประสบการณ์การอ้างอิงประวัติบุคคลสำคัญ การใช้บทกวีหรือคำประพันธ์ การให้ความรู้ การใช้มุข ตลก และการใช้เพลง ส่วนในด้านกลวิธีการดำเนินเรื่องปรากฏในงานเขียนอย่างโดดเด่น ทั้งหมด ๑๒ รูปแบบโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การดำเนินเรื่องโดยการยกตัวอย่าง การใช้โวหาร ภาพพจน์การแสดงความคิดเห็นหรือแสดงทัศนะ การให้ข้อคิด เตือนสติ การให้คำแนะนำ การ พรรณนาเชิงเปรียบเทียบ การอ้างอิง การนิยาม การถาม-ตอบ การให้ความรู้ การล้อเลียน ประชด ประชัน เสียดสีและการใช้เพลง และประการสุดท้ายกลวิธีการปิดเรื่อง พบทั้งหมด ๘ กลวิธี โดย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การปิดเรื่องด้วยการสรุปใจความสำคัญของเรื่อง การให้ข้อคิด เตือนสติ การให้แนวคิดแนะแนวทาง การแสดงความคิดเห็นหรือทัศนะ การใช้วาทะ คำสอน การใช้ คำถาม การใช้บทประพันธ์และการทิ้งท้ายให้ผู้อ่านคิดต่อ กลวิธีการถ่ายทอดธรรมะที่หลากหลายและ สมบูรณ์แบบมีการลำดับเรื่องราวให้มีความต่อเนื่อง สอดคล้องและเชื่อมโยงกันได้อย่างงดงามและนำ อัจฉรย์นี้ นับเป็นอุบายในการถ่ายทอดธรรมะที่สร้างสรรค์ แยบยล ทำให้ผู้อ่านเข้าใจธรรมะได้ กระจ่างแจ้งและสามารถนำคติธรรมคำสอนไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง ทั้งยังช่วยจรโลงสังคม ให้สงบสุขและธำรงศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

พระมหาวุฒิกิรณ วุฒิกิรโณ^{๕๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)” ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาพุทธธรรมของพระราชวรมุนีมีจุดเด่นคือ มีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึก ชัดเจน โดยสามารถสรุปประเภทเนื้อหาของพุทธธรรมที่ท่านนำเสนอได้ ๔ ประเภท ดังนี้ คือ ๑. เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดียิ่ง ๒. เนื้อหาประเภทบูรณาการและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ๓. เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา ๔. เนื้อหาประเภทวิชาการ จากการศึกษาวิจัยหนังสือและผลงานของพระราชวรมุนีจำนวน ๔๒ เรื่อง พบว่า พระราชวรมุนี(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีเทคนิคและวิธีการเผยแผ่หรือนำเสนอพุทธธรรมที่เด่นชัด ๖ วิธี คือ ๑. การนำเสนอโดยการยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ ๒. นำเสนอโดยวิธีการยกอุปมาเปรียบเทียบ ๓. นำเสนอโดยวิธีการยกพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิตปรัชญา คำคม โคลง บทประพันธ์และบทกลอน เป็นต้น ๔. นำเสนอโดยวิธีการพูดเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์สถานการณ์ต่าง ๆ ๕. นำเสนอโดยวิธีการยกบุคคลตัวอย่างประกอบการบรรยาย ๖. นำเสนอโดยวิธีการแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

สรุปจากการทบทวนงานวิจัยทำให้ทราบว่า การเผยแผ่ที่มีประสิทธิผลเกิดจากเทคนิคและวิธีการเผยแผ่ ของพระสงฆ์ผู้เผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่ต้องทันยุคทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันจึงจะประสบผลสำเร็จ เป็นที่น่าพอใจ

^{๕๖} พระมหาวุฒิกิรณ วุฒิกิรโณ, “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมุนี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ตารางที่ ๒.๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเผยแผ่

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
<p>พระครูอาทร ธีญญานุรักษ์ (มนตรี ฐิตสีโล), (๒๕๕๓)</p>	<p>ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารงานเผยแผ่ของพระสงฆ์กรณีศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่าการเผยแผ่ศาสนธรรมเป็นการประกาศหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา แก่พุทธศาสนิกชนโดยมุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยวิธีที่พระสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ศาสนธรรมในปัจจุบันมีหลากหลายวิธี</p>
<p>จุฬามาส โรบินสัน, (๒๕๖๐)</p>	<p>ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูป เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัปโหลดวิดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศไทย และ ต่างประเทศ ได้แก่ การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรม ในด้านการตอบปัญหาเป็นการตอบปัญหาทั้งในรูปแบบของข้อความ และเป็นรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ส่วนเนื้อหาของธรรมะ มีการนำเสนอทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาบาลี</p>

ตารางที่ ๒.๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุรเตโช), (๒๕๖๐)	ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่สุดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ คือ ศักยภาพของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนได้
พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ, (๒๕๖๐)	ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติการพุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่าการบูรณาการปฏิบัติการจิตวิทยากับพุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในหลักการปฏิบัติการจิตวิทยามีวัตถุประสงค์สองด้านคือ เชิงบวกเป็นการส่งเสริม และเชิงลบเป็นการทำลาย แนวคิดความต้องการในปฏิบัติการจิตวิทยาเพื่อต้องการบรรลุเป้าหมายหรือภารกิจฝ่ายตนเท่านั้น
สัญญา นวลสิริ, (๒๕๖๐)	ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรม ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาท่วงทำนองทางภาษาในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต พบว่าผู้เขียนได้ใช้ท่วงทำนองทางภาษาที่โดดเด่นในงานเขียน ๓ ประเด็น คือ การเลือกใช้การเลือกใช้ประโยค และการเลือกใช้สำนวนสุภาษิต คำคม โดยการเลือกใช้คำ

ตารางที่ ๒.๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระมหาวุฒิกरण วุฒิกโรณ, (๒๕๕๓)	ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เทคนิคและวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมของ พระราชวรมุนี (ประยูร ธรรมจิตโต)” ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาพุทธธรรมของ พระราชวรมุนีมีจุดเด่นคือ มีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็นลำดับชั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึก ชัดเจน

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปแผนกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา วุฒิการศึกษาปริญญาตรี วุฒิการศึกษาปริญญาโท วุฒิการศึกษาปริญญาเอก ของพระสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา

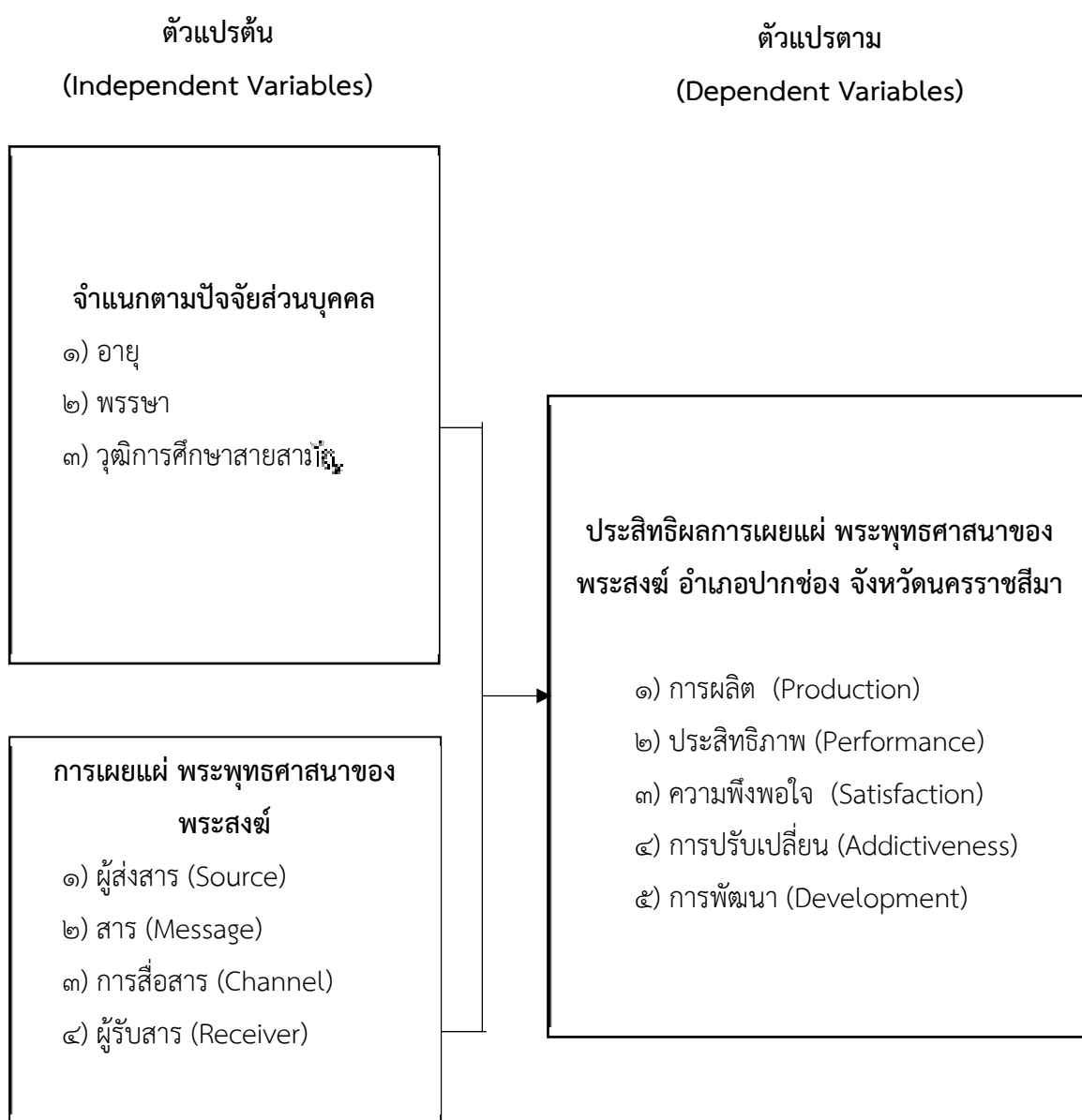
ศึกษาแนวคิด/แนวทฤษฎี การเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้ทฤษฎีการสื่อสารของ David K. Berlo^{๕๗} คือ

- ๑) ผู้ส่งสาร (Source)
- ๒) สาร (Message)
- ๓) การสื่อสาร (Channel)
- ๔) ผู้รับสาร (Receiver)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา โดยการใช้ทฤษฎีประสิทธิผลองค์การ (Organization effectiveness) ของ Gibson and others^{๕๘} คือ ๑) การผลิต (Production) ๒) ประสิทธิภาพ (Performance) ๓) ความพึงพอใจ (Satisfaction) ๔) การปรับเปลี่ยน (Addictiveness) ๕) การพัฒนา (Development) ดังกรอบวิจัย ดังนี้

^{๕๗} นันทนา นันทวโรภาส, สื่อการเมือง ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสภาพร บู้คส์ จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๒.

^{๕๘} Gibson, J.H., John, M.I. & James. H.D. *Organizations: Behavior structure and Processes*. (4th ed.), (Austin, TX: Business Publications, 1982). p. 812.

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดหัวข้อปัญหา วัตถุประสงค์ในการวิจัย และสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย
๓. กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
๔. สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
๕. นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
๖. ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Try out)
๗. ดำเนินการส่งข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูล
๘. วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล
๙. สรุปและรายงานผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้กำหนดเรื่องผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญดังต่อไปนี้ (Key Format) ซึ่งมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับประเด็นการวิจัย จำนวน ๘ รูป/คน คือ กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน ๒ รูป กลุ่มข้าราชการ (สำนักพุทธ) จำนวน ๒ คน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๒ คน กลุ่มประชาชนผู้รับการเผยแผ่ จำนวน ๒ คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) รวมทั้งสิ้น ๘ รูป/คน

ลำดับที่ ๑. พระเมธีสุตาภรณ์, ผศ.ดร.	ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ลำดับที่ ๒. พระภาวนาพัฒนานุสิฐ วิ.	ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑ วัดคลองตาลอง
ลำดับที่ ๓. นายวินัย ปุณยรัชตปรีดา	ตำแหน่ง ผอ.สนง.พระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา
ลำดับที่ ๔. นางพนิดา สวัสดิ์	ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ลำดับที่ ๕. นายวุฒิชัย จิตเงิน	ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สนง.พระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา
ลำดับที่ ๖. นายณัฐพัชร์ อนิวัตกุลชัย	ตำแหน่ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
ลำดับที่ ๗. นายศุภฤกษ์ บุญสูง	ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ อดีตผอ.กองการศึกษา เทศบาลเมืองปากช่อง
ลำดับที่ ๘. นายณรงค์ เหลือกลิ่น	ตำแหน่ง ประธานชุมชน วัดจันทิ์ก

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ เป็นข้อความจำนวน ๔ ข้อ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่า IOC ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จำนวน ๕ รูปหรือคน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทฤษฎีด้านระเบียบวิธีวิจัย และด้านพระพุทธศาสนาหรือด้านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๘ ถึง ๑.๐ และมีการใช้ภาษาไม่เหมาะสมในบางข้อ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง เป็นขั้นตอนการเตรียมการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอนดังนี้

- ๑) ทำการนัดหมายวันเวลาที่จะไปขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๒) ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
- ๓) ส่งหนังสือนำและแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้าอย่างน้อย ๗ วัน
- ๔) เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

ระยะที่สอง เป็นขั้นตอนการดำเนินการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนดังนี้

- ๑) แนะนำตัวผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสร้างความคุ้นเคย
- ๒) แจ้งวัตถุประสงค์ของการมาสัมภาษณ์ และอธิบายลำดับขั้นตอนในการสัมภาษณ์
- ๓) ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ เพื่อใช้อ้างอิงในการสรุปผลการวิจัย

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑,๒๔๓ รูป^{๘๐} ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากพระสงฆ์ จำนวน ๑,๒๔๓ รูป ที่ได้มาจากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้

$$\frac{N}{1+N(e)^2}$$

โดย n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

ประชากรทั้งหมด ๑,๒๔๓ คน เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{๑,๒๔๓}{๑ + ๑,๒๔๓(๐.๐๕)^2}$$

ได้จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง = ๓๐๓ รูป

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ดังนี้

สูตร	n	= $\frac{nN}{N^1}$
โดยที่	n	= ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
	N	= จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม
	N ¹	= จำนวนประชากรทั้งหมด

^{๘๐} สำนักงานเจ้าคณะอำเภอปากช่อง, บัญชีสำรวจพระภิกษุสามเณรประจำปี 2563, (นครราชสีมา, สำนักงานเจ้าคณะอำเภอปากช่อง, 2563), (อัตสำเนา).

$$\begin{aligned} \text{ตัวอย่างเช่น ตำบลกลางดง} &= \frac{๕๒ \times ๓๐๓}{๑,๒๔๓} \\ &= ๑๓ \end{aligned}$$

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ศึกษา	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (คน)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลกลางดง	๕๒	๑๓
ตำบลขนงพระ เขต๑	๒๙	๗
ตำบลขนงพระ เขต๒	๒๓	๖
ตำบลคลองม่วง เขต๑	๔๑	๑๐
ตำบลคลองม่วง เขต๒	๔๑	๑๐
ตำบลคลองม่วง เขต๓	๑๙	๕
ตำบลจันทึก เขต๑	๗๙	๑๙
ตำบลจันทึก เขต๒	๕๐	๑๒
ตำบลจันทึก เขต๓	๒๑	๕
ตำบลปากช่อง เขต๑	๔๘	๑๒
ตำบลปากช่อง เขต๒	๓๑	๘
ตำบลปากช่อง เขต๓	๖๑	๑๕
ตำบลปากช่อง เขต๔	๕๓	๑๓
ตำบลโป่งตาลอง	๓๐	๗
ตำบลพญาเย็น เขต๑	๕๒	๑๓
ตำบลพญาเย็น เขต๒	๒๘	๗
ตำบลพญาเย็น เขต๓	๔๒	๑๐
ตำบลวังกระแจะ เขต๑-๒	๓๔	๘

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย (ต่อ)

กลุ่มประชากรที่ศึกษา	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (คน)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลวังไทร เขต๑	๒๕	๖
ตำบลวังไทร เขต๒	๓๑	๘
ตำบลหนองน้ำแดง เขต๑	๓๑	๘
ตำบลหนองน้ำแดง เขต๒	๙๘	๒๔
ตำบลหนองสาหร่าย เขต๑	๔๘	๑๒
ตำบลหนองสาหร่าย เขต๒-๓	๑๐๑	๒๕
ตำบลหมูสี เขต๑	๔๙	๑๒
ตำบลหมูสี เขต๒	๕๐	๑๒
ตำบลหมูสี เขต๓-๔	๗๖	๑๙
รวม	๑,๒๔๓	๓๐๓

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็น ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมาดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 ๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อการสร้างแบบสอบถาม
 ๓. นำเสนอโครงร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และนำเสนอ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) แบบสอบถาม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง รายข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) และปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน

๔. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่เป็น กลุ่มตัวอย่างทดสอบ จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าแอลฟา (Cronbach's Alpha) ของความเชื่อมั่นตามวิธีการของคอนบัท (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๒๑

๕. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

๖. พิมพ์เครื่องมือการวิจัยฉบับที่สมบูรณ์สำหรับนำไปใช้จริงต่อไป

ลักษณะสร้างเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) หรือตรวจสอบรายการโดยถามเกี่ยวกับ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา สามี

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ “การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับ “ประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert)^{๘๑} โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง	ระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
๔ หมายถึง	ระดับความคิดเห็น	มาก
๓ หมายถึง	ระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
๒ หมายถึง	ระดับความคิดเห็น	น้อย
๑ หมายถึง	ระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Question) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา และ อุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

^{๘๑} สุดาภรณ์ อรุณดี, ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย, (เลย : รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า

๒) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะพระสังฆาธิการ เจ้าอาวาส ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

๓) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบการแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในพื้นที่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑,๒๔๓ รูป และกลุ่มตัวอย่างคือ พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในพื้นที่อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน ๓๐๓ รูปคน โดยในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองพร้อมผู้ช่วยผู้วิจัย ระหว่างวันที่ ๑-๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ รวมใช้ระยะเวลา ๑ สัปดาห์ ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน ๓๐๓ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๔) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมา ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัด อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

๓) การทดสอบสมมติฐานในการวิจัยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (Correlation) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อบอกทิศทางและขนาดความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ในการแปลความหมายดังนี้

ลักษณะของความสัมพันธ์ (r)

ข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากอย่างสมบูรณ์

- สัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ทางบวก

- สัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ทางลบ

ข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากอย่างไม่สมบูรณ์

- สัมพันธ์กันอย่างไม่สมบูรณ์ทางบวก

- สัมพันธ์กันอย่างไม่สมบูรณ์ทางลบ

ข้อมูลไม่มีความสัมพันธ์

- ค่าความสัมพันธ์จะเป็นศูนย์

โดยมีเกณฑ์การแปลค่า ดังนี้

๐.๘๑ - ๑.๐๐	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันมาก
๐.๕๑ - ๐.๘๐	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
๐.๒๑ - ๐.๕๐	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันน้อยหรือต่ำ
๐.๐๑ - ๐.๒๐	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก
๐.๐๐	หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

๔) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis technic)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐๓ รูป มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๔.๕ ผลการทดสอบสมมติฐาน

๔.๖ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๔.๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๔.๖ องค์ความรู้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๐๓ รูป จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๐๓)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนตัวของพระสงฆ์		
ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
๒๐-๓๐ ปี	๒๘	๙.๒
๓๑-๔๐ ปี	๖๖	๒๑.๘
๔๑-๕๐ ปี	๑๐๑	๓๓.๓
๕๑-๖๐ ปี	๗๒	๒๓.๘
๖๑ ปีขึ้นไป	๓๖	๑๑.๙
รวม	๓๐๓	๑๐๐.๐
พรรษา		
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๔๑	๑๓.๕
๖-๑๐ พรรษา	๑๑๒	๓๗.๐
๑๑-๑๕ พรรษา	๖๐	๑๙.๘
๑๖-๒๐ พรรษา	๗๒	๒๓.๘
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๑๘	๕.๙
รวม	๓๐๓	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๗๕	๒๔.๘
ปริญญาตรี	๑๑๙	๓๙.๓
ปริญญาโท	๘๑	๒๖.๗
ปริญญาเอก	๒๘	๙.๒
รวม	๓๐๓	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ดังนี้

อายุ พบว่าพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๐๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ รองลงมาคืออายุ ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๗๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๘ ถัดลงมาอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๖๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๘ ถัดลงมาอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙ และที่น้อยที่สุดคืออายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๒ ตามลำดับ

พรรษา พบว่าพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา จำนวน ๑๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๐ รองลงมาคือมีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา จำนวน ๗๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๘ ถัดลงมามีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา จำนวน ๖๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๘ ถัดลงมามีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษาจำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕ และที่น้อยที่สุดคือมีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไปจำนวน ๒๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๙ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓ รองลงมามีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาโท จำนวน ๘๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๗ ถัดลงมามีการศึกษาอยู่ในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๗๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ และที่น้อยที่สุดมีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาเอก จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๒ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของของพระสงฆ์ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ๑) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ๒) ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม

(n=๓๐๓)

ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	๓.๘๑	๐.๔๙๑	มาก
๒. ด้านประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	๓.๘๕	๐.๕๘๔	มาก
รวม	๓.๘๓	๐.๕๑๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๘๓, S.D. = ๐.๕๑๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน คือ ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ตามลำดับ

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ๑) ผู้ส่งสาร (Source) ๒) สาร (Message) ๓) การสื่อสาร (Channel) และ ๔) ผู้รับสาร (Receiver) ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย (Mean = \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม

(n=๓๐๓)

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านผู้ส่งสาร (Source)	๓.๘๔	๐.๖๓๖	มาก
๒. ด้านสาร (Message)	๓.๙๘	๐.๕๔๗	มาก
๓. ด้านการสื่อสาร (Channel)	๓.๓๖	๐.๘๐๒	ปานกลาง
๔. ด้านผู้รับสาร (Receiver)	๔.๐๗	๐.๖๘๐	มาก
รวม	๓.๘๑	๐.๔๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๘๑, S.D.=๐.๔๙๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสื่อสาร (Channel) อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ด้านผู้ส่งสาร (Source)

(n=๓๐๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในคำสอนของ พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี	๓.๙๑	๐.๗๕๘	มาก
๒. พระสงฆ์มีสมณะสาธิต และศิลาจารวัตรที่งดงาม	๓.๘๘	๐.๗๖๗	มาก
๓. พระสงฆ์ สามารถชี้แจง อธิบายหลักธรรมได้ถูกต้อง และ เข้าใจง่าย	๓.๗๒	๐.๗๐๓	มาก
รวม	๓.๘๔	๐.๖๓๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านผู้ส่งสาร (Source) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ
มาก (\bar{X} =๓.๘๔ , S.D.=๐.๖๓๖)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ด้านสาร (Massage)

(n=๓๐๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์ใช้หลักคำสอนที่เข้าใจง่าย ผู้รับฟังเกิดศรัทธา อย่างมากมาย	๓.๗๘	๐.๖๔๘	มาก
๒. พระสงฆ์ใช้หลักธรรมที่มีความเป็นกลางตามหลักพุทธ ศาสนา ไม่เบียดเบียนศาสนาอื่นๆ	๔.๑๗	๐.๗๐๔	มาก
๓. พระสงฆ์ใช้หลักธรรมที่เป็นหลักคำสอนที่สามารถนำมา ประยุกต์ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง	๓.๙๙	๐.๗๒๘	มาก
รวม	๓.๙๘	๐.๕๔๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านสาร (Massage) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
(\bar{X} =๓.๙๘ , S.D.=๐.๕๔๗)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการสื่อสาร (Channel)

(n=๓๐๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์นำอุปกรณ์ สิ่งแวดล้อมต่างๆมาประยุกต์ใช้ประกอบในการเผยแผ่ธรรม	๓.๖๒	๐.๗๐๔	มาก
๒. พระสงฆ์มีการแสดงธรรมผ่านอินเทอร์เน็ต	๓.๓๖	๐.๙๑๓	ปานกลาง
๓. พระสงฆ์มีการแสดงธรรมผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียง	๓.๑๒	๑.๐๔๔	ปานกลาง
รวม	๓.๓๖	๐.๘๐๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการสื่อสาร (Channel) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} =๓.๓๖ , S.D.=๐.๘๐๒)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านผู้รับสาร (Receiver)

(n=๓๐๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. พระสงฆ์ส่งเสริมให้มีการเผยแผ่ตามโรงเรียนทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนา และ ในโอกาสพิเศษ	๓.๙๖	๐.๗๔๗	มาก
๒. พระสงฆ์ส่งเสริมให้มีการแสดงธรรมเทศนาในวัดทุกวันพระ	๔.๑๒	๐.๗๙๘	มาก
๓. พระสงฆ์ส่งเสริมให้มีการจัดอุปสมบทพระในพรรษา และบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนทุกปี เพื่อให้มีความพร้อมในการรับสารเผยแผ่	๔.๑๔	๐.๘๓๘	มาก
รวม	๔.๐๗	๐.๖๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านผู้รับสาร (Receiver) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๗$, S.D.=๐.๖๘๐)

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ๑) การผลิต (Production) ๒) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ๓) ความพึงพอใจ (Satisfaction) ๔) การปรับเปลี่ยน (Adaptiveness) และ ๕) การพัฒนา (Development) ดังรายละเอียดที่แสดง ตัวอย่างค่าเฉลี่ย (Mean = \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม

(n=๓๐๓)

ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการผลิต (Production)	๓.๖๘	๐.๕๙๕	มาก
๒. ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency)	๓.๙๖	๐.๖๓๔	มาก
๓. ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction)	๓.๙๑	๐.๖๙๓	มาก
๔. ด้านการปรับเปลี่ยน (Adaptiveness)	๓.๗๘	๐.๖๓๘	มาก
๕. ด้านการพัฒนา (Development)	๓.๙๑	๐.๕๘๗	มาก
รวม	๓.๘๕	๐.๕๘๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๘๕, S.D. = ๐.๕๘๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านการผลิต (Production)

(n=๓๐๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแพร่			
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. จำนวนหลักธรรมเพิ่มมากขึ้น	๓.๖๕	๐.๖๗๘	มาก
๒. จำนวนช่องทางในการเผยแพร่มีเพิ่มมากขึ้น	๓.๗๘	๐.๖๓๕	มาก
๓. จำนวนผู้ฟังธรรมมีเพิ่มมากขึ้น	๓.๖๐	๐.๗๔๓	มาก
	๓.๖๘	๐.๕๙๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการผลิต (Production) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =๓.๖๘ , S.D.=๐.๕๙๕)

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency)

(n=๓๐๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่			
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. หลักธรรมที่นำมาสอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง	๔.๑๒	๐.๗๗๑	มาก
๒. ช่องทางในการเผยแผ่ สามารถเข้าถึงได้ง่าย	๓.๙๖	๐.๖๙๙	มาก
๓. ผู้รับฟังธรรมมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น	๓.๘๐	๐.๗๑๔	มาก
รวม	๓.๙๖	๐.๖๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =๓.๙๖ , S.D.=๐.๖๓๔)

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction)

(n=๓๐๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่			
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. หลักธรรมเข้าใจง่าย	๓.๙๔	๐.๗๐๔	มาก
๒. ช่องทางในการเผยแผ่น่าสนใจ	๓.๙๒	๐.๗๓๕	มาก
๓. ผู้ฟังธรรม มีความสุขในการฟังธรรมะ	๓.๘๗	๐.๘๔๓	มาก
รวม	๓.๙๑	๐.๖๙๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =๓.๙๑ , S.D.=๐.๖๙๓)

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านการปรับเปลี่ยน (Adaptiveness)

(n=๓๐๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่			
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. มีการปรับเปลี่ยนธรรมะให้กระชับและเข้าใจง่าย	๓.๗๘	๐.๗๓	มาก
๒. มีการปรับเปลี่ยนช่องทางในการเผยแผ่ให้ทันสมัย	๓.๗๙	๐.๗๗๒	มาก
๓. กลุ่มผู้ฟังธรรมมีหลากหลายมากยิ่งขึ้น	๓.๗๖	๐.๗๕๘	มาก
รวม	๓.๗๘	๐.๖๓๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการปรับเปลี่ยน (Adaptiveness) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =๓.๗๘ , S.D.=๐.๖๓๘)

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ด้านการพัฒนา (Development)

(n=๓๐๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการเผยแผ่			
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. มีการพัฒนาหลักธรรมะให้หลากหลาย และ ทันสมัย	๓.๘๗	๐.๖๔๑	มาก
๒. มีการพัฒนาช่องทางในการเผยแผ่ที่หลากหลายและ ทันสมัย	๓.๙๐	๐.๖๘๑	มาก
๓. กลุ่มผู้ฟังธรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	๓.๙๕	๐.๗๐๑	มาก
รวม	๓.๙๑	๐.๕๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการพัฒนา (Development) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =๓.๙๑ , S.D.=๐.๕๘๗)

๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ

(n=๓๐๓)

ประสิทธิผลการเผยแผ่						
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน		SS	Df	MS	F	Sig.
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา						
การเผยแผ่	ระหว่างกลุ่ม	๑๕.๒๗๐	๔	๓.๘๑๗	๑๙.๗๒๓	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๕๗.๖๗๘	๒๙๘	๐.๑๙๔		
	รวม	๗๒.๙๔๗	๓๐๒			
ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	๑๗.๖๖๒	๔	๔.๔๑๖	๑๕.๔๒๖	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๕.๓๐๐	๒๙๘	๐.๒๘๖		
	รวม	๑๐๒.๙๖๒	๓๐๒			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๑๖.๑๔๑	๔	๔.๐๓๕	๑๘.๔๑๘	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๖๕.๒๘๗	๒๙๘	๐.๒๑๙		
	รวม	๘๑.๔๒๗	๓๐๒			

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ของพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทั้ง ๒ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในมิติทางด้านสังคมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕-๔.๑๗

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ ด้านภาพรวม

(n=๓๐๓)

อายุ	\bar{X}	อายุ				
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๓๐	๓.๙๘	๓.๗๘	๓.๘๒	๓.๓๕
๒๐-๓๐ ปี	๔.๓๐	-	๐.๓๒*	๐.๕๒*	๐.๔๘*	๐.๙๕*
๓๑-๔๐ ปี	๓.๙๘	-	-	๐.๒๐*	๐.๑๖*	๐.๖๓*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๗๘	-	-	-	-๐.๐๕	๐.๔๒*
๕๑-๖๐ ปี	๓.๘๒	-	-	-	-	๐.๔๗*
๖๑ ปีขึ้นไป	๓.๓๕	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๙ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี

๒) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี

๓) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี

๔) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๕) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี

๖) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี

๗) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๘) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๙) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของประสิทธิผล
การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
จำแนกตามอายุ ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์

(n=๓๐๓)

อายุ	\bar{X}	อายุ				
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๓๓	๓.๙๒	๓.๗๕	๓.๘๒	๓.๓๙
๒๐-๓๐ ปี	๔.๓๓	-	๐.๔๑*	๐.๕๙*	๐.๕๑*	๐.๙๔*
๓๑-๔๐ ปี	๓.๙๒	-	-	๐.๑๗*	๐.๑๐	๐.๕๓*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๗๕	-	-	-	-๐.๐๗	๐.๓๖*
๕๑-๖๐ ปี	๓.๘๒	-	-	-	-	๐.๔๓*
๖๑ ปีขึ้นไป	๓.๓๙	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน
๘ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี

๒) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี

๓) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี

๔) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๕) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี

๖) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๗) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๘) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของประสิทธิผล
การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
จำแนกตามอายุ ด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์

(n=๓๐๓)

อายุ	\bar{X}	อายุ				
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๒๗	๔.๐๔	๓.๘๑	๓.๘๓	๓.๓๒
๒๐-๓๐ ปี	๔.๒๗	-	๐.๒๓	๐.๔๖*	๐.๔๔*	๐.๙๕*
๓๑-๔๐ ปี	๔.๐๔	-	-	๐.๒๔*	๐.๒๑*	๐.๗๒*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๘๑	-	-	-	-๐.๐๒	๐.๔๙*
๕๑-๖๐ ปี	๓.๘๓	-	-	-	-	๐.๕๑*
๖๑ ปีขึ้นไป	๓.๓๒	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน
๘ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ
พระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี

๒) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ
พระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี

๓) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ
พระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๔) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ
พระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี

๕) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี

๖) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๗) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๘) พระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา **จำแนกตามพรรษา**

(n=๓๐๓)

ประสิทธิผลการเผยแผ่						
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน		SS	Df	MS	F	Sig.
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา						
การเผยแผ่	ระหว่างกลุ่ม	๑๖.๕๑๒	๔	๔.๑๒๘	๒๑.๗๙๘	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๕๖.๔๓๕	๒๙๘	๐.๑๘๙		
	รวม	๗๒.๙๔๗	๓๐๒			
ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	๑๙.๗๙๖	๔	๔.๙๔๙	๑๗.๗๓๔	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๑๖๖	๒๙๘	๐.๒๗๙		
	รวม	๑๐๒.๙๖๒	๓๐๒			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๑๗.๕๘๒	๔	๔.๓๙๖	๒๐.๕๑๗	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๖๓.๘๔๕	๒๙๘	๐.๒๑๔		
	รวม	๘๑.๔๒๗	๓๐๒			

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ของพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทั้ง ๒ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในมิติทางด้านสังคมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๙-๔.๒๑

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพรรษา ด้านภาพรวม

(n=๓๐๓)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา				๒๑ พรรษาขึ้นไป
		ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	
		๔.๑๕	๓.๖๑	๓.๘๔	๔.๐๘	๓.๔๐
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๔.๑๕	-	๐.๕๔*	๐.๓๒*	๐.๐๗	๐.๗๖*
๖-๑๐ พรรษา	๓.๖๑	-	-	-๐.๒๒*	-๐.๔๗*	๐.๒๒
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๘๔	-	-	-	-๐.๒๕*	๐.๔๔*
๑๖-๒๐ พรรษา	๔.๐๘	-	-	-	-	๐.๖๙*
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๔๐	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๘ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา

๒) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา

๓) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๔) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา

๕) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา

๖) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา

๗) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๘) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพรรษา ด้านการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์

(n=๓๐๓)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา				๒๑ พรรษาขึ้นไป
		ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	
		๔.๑๔	๓.๕๘	๓.๘๙	๔.๐๑	
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๔.๑๔	-	๐.๕๖*	๐.๒๕*	๐.๑๓	๐.๗๓*
๖-๑๐ พรรษา	๓.๕๘	-	-	-๐.๓๑*	-๐.๔๓*	๐.๑๗
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๘๙	-	-	-	-๐.๑๒	๐.๔๘*
๑๖-๒๐ พรรษา	๔.๐๑	-	-	-	-	๐.๖๐*
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๔๒	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๗ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา

๒) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา

๓) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๔) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา

๕) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา

๖) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๗) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรูปของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพรรษา ด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรูปของพระสงฆ์

(n=๓๐๓)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา				
		ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	๒๑ พรรษาขึ้นไป
		๔.๑๖	๓.๖๔	๓.๗๘	๔.๑๖	๓.๓๘
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๔.๑๖	-	๐.๕๒*	๐.๓๘*	๐.๐๑	๐.๗๘*
๖-๑๐ พรรษา	๓.๖๔	-	-	-๐.๑๔	-๐.๕๑*	๐.๒๗*
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๗๘	-	-	-	-๐.๓๘*	๐.๔๐*
๑๖-๒๐ พรรษา	๔.๑๖	-	-	-	-	๐.๗๘*
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๓๘	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๘ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรูปของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรูปของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา

๒) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรูปของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรูปของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา

๓) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรูปของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธรูปของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๔) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา

๕) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๖) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา

๗) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๘) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๒ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามการศึกษา

(n=๓๐๓)

ประสิทธิผลการเผยแผ่						
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน		SS	Df	MS	F	Sig.
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา						
การเผยแผ่	ระหว่างกลุ่ม	๖.๓๙๗	๓	๒.๑๓๒	๙.๕๘๐	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๖๖.๕๕๑	๒๙๙	๐.๒๒๓		
	รวม	๗๒.๙๔๗	๓๐๒			
ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	๑๗.๖๘๓	๓	๕.๘๙๔	๒๐.๖๖๖	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๕.๒๗๙	๒๙๙	๐.๒๘๕		
	รวม	๑๐๒.๙๖๒	๓๐๒			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๘๘๐	๓	๓.๖๒๗	๑๕.๓๗๑	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๗๐.๕๔๗	๒๙๙	๐.๒๓๖		
	รวม	๘๑.๔๒๗	๓๐๒			

จากตารางที่ ๔.๑๙ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ของพระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทั้ง ๒ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในมิติทางด้านสังคมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๐-๔.๒๒

ตารางที่ ๔.๒๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของประสิทธิผล การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามการศึกษา ด้านภาพรวม

(n=๓๐๓)

การศึกษา	\bar{X}	การศึกษา			
		ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๔.๐๑	๓.๙๓	๓.๕๓	๓.๗๙
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๔.๐๑	-	๐.๐๙	๐.๔๘*	๐.๒๒*
ปริญญาตรี	๓.๙๓	-	-	๐.๔๐*	๐.๑๓
ปริญญาโท	๓.๕๓	-	-	-	-๐.๒๖*
ปริญญาเอก	๓.๗๙	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน % คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่าพระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

๒) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่าพระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาเอก

๓) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม มากกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

๔) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาเอก

ตารางที่ ๔.๒๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามการศึกษา ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์

(n=๓๐๓)

การศึกษา	\bar{X}	การศึกษา			
		ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๔.๐๓	๔.๐๐	๓.๔๕	๓.๘๖
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๔.๐๓	๐.๑๔*	๐.๓๙*	๐.๒๘*	
ปริญญาตรี	๔.๐๐		๐.๒๕*	๐.๑๓	
ปริญญาโท	๓.๔๕			-๐.๑๑	
ปริญญาเอก	๓.๘๖	-	-	-	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๔ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี

๒) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

๓) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาเอก

๔) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

ตารางที่ ๔.๒๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามการศึกษา ด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ (n=๓๐๓)

การศึกษา	\bar{X}	การศึกษา			
		ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๔.๐๓	๔.๐๐	๓.๔๕	๓.๘๖
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๔.๐๓	๐.๐๓	๐.๕๗*	๐.๑๖	
ปริญญาตรี	๔.๐๐		๐.๕๔*	๐.๑๔	
ปริญญาโท	๓.๔๕			๐.๔๑*	
ปริญญาเอก	๓.๘๖	-	-	-	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า มีความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด จำนวน ๓ คู่ คือ

๑) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

๒) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท

๓) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาโท มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในด้านประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ มากกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาในระดับ ปริญญาเอก

ตารางที่ ๔.๒๓ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตาม สมมติฐานที่ ๑-๓

(n=๓๐๓)

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑.	อายุ	ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	-	๑๘.๔๑๘	๐.๐๐๐	✓	-
		ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	-	๒๐.๕๑๗	๐.๐๐๐	✓	-
		ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	-	๑๕.๓๗๑	๐.๐๐๐	✓	-
๒.	พรocha	ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	-	๒๐.๕๑๗	๐.๐๐๐	✓	-
		ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	-	๒๐.๕๑๗	๐.๐๐๐	✓	-
		ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	-	๑๕.๓๗๑	๐.๐๐๐	✓	-
๓.	การศึกษา	ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	-	๑๕.๓๗๑	๐.๐๐๐	✓	-
		ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	-	๑๕.๓๗๑	๐.๐๐๐	✓	-
		ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์	-	๑๕.๓๗๑	๐.๐๐๐	✓	-

จากตารางที่ ๔.๒๓ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีพรochaต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี

ผู้สังสาร (Source)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสงฆ์ขาดความมั่นใจในการบรรยายธรรม	ควรมีการฝึกอบรมในการบรรยายธรรมให้มีความชำนาญให้มีประสิทธิภาพ
พระสงฆ์ยังขาดความรู้ความสามารถในการบรรยายธรรม	ควรหมั่นศึกษาหลักธรรมให้แตกฉานมีทักษะในการบรรยายธรรม
พระสงฆ์ยังขาดบุคลิกภาพ มารยาทที่ดีในการบรรยายธรรม ให้เหมาะสม	ควรฝึกฝนบุคลิกภาพให้สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน บรรยายธรรมด้วยวาจาสุภาพ
พระสงฆ์มีน้ำเสียงในการบรรยายธรรมไม่หนักแน่นสั้นเครือ	ควรใช้น้ำเสียงในการบรรยายด้วยความมั่นใจ
พระสงฆ์บรรยายธรรมไม่รักษาเวลาไม่ตรงต่อเวลา	ควรบรรยายธรรมให้ตรงเวลาที่กำหนด

จากตารางที่ ๔.๒๔ ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสงฆ์ยังขาดความมั่นใจในการพูดต่อหน้าสาธารณชนจำนวนมากและคู่สายตาของพุทธศาสนิกชนจับจ้องมาที่ผู้แสดงธรรมทำให้เกิดความมั่นใจประหม่า มือไม้สั่น ทำอะไรไม่ค่อยจะถูกที่อะไรเตรียมมาดูจะก็หายหมด ทำอะไรก็ดูสับสน พูดถูกเป็นผิด พูดผิดเป็นถูก ทำให้ลูกลี้ ลูกหลงไปหมด การแสดงธรรมจึงดูเหมือนไม่มีความพร้อมซึ่งจริงๆแล้วเตรียมพร้อมมาทุกอย่าง ทำให้บรรยากาศในการแสดงธรรมไม่ราบรื่น เงอะงะ ทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจ เกิดอาการเบื่อหน่าย ง่วงนอน และสุดท้ายสรุปธรรมวรรคไม่สมบูรณ์ไม่ตรงต่อเวลายิ่งทำให้ผู้ฟังไม่เข้าใจ

ข้อเสนอแนะควรมีการฝึกอบรมในการบรรยายธรรมให้มีความชำนาญ ให้มีประสิทธิภาพ ควรหมั่นศึกษาหลักธรรมให้แตกฉานมีทักษะในการบรรยายธรรม ฝึกฝนบุคลิกภาพให้สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน บรรยายธรรมด้วยวาจาสุภาพ ใช้น้ำเสียงในการบรรยายด้วยความมั่นใจ และควรบรรยายธรรมให้ตรงเวลาที่กำหนด

ตารางที่ ๔.๒๕ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขเคราะห์ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี
สาร (Massage)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสงฆ์ บรรยายธรรมโดยไม่ อ่าง	ควรหมั่นศึกษาหลักธรรม พุทธสุภาษิต ชาดกและ
พระไตรปิฎกหรือบาลีมารองรับหลักธรรม	หลักบาลีให้แม่นยำ
พระสงฆ์บรรยายธรรมมีแต่เรื่องเดิม ๆ ซ้ำ ๆ	ควรบรรยายธรรมให้ทันต่อเหตุการณ์ให้สอดคล้อง
ไม่ทันยุคทันสมัย	กับปัจจุบัน
พระสงฆ์บรรยายธรรมหลักบาลีไม่ถูกต้องทำ	ควรศึกษาหลักการอ่านบาลี แพล และขยายความ
ให้เข้าใจความหมายเปลี่ยนไป	ของภาษาบาลีให้ถูกต้องตามหลัก
พระสงฆ์บรรยายโดยไม่ยกนิทาน ชาดก หรือ	ควรยกนิทาน ชาดก พุทธสุภาษิต คำคม มา
พุทธสุภาษิต มาประกอบ	ประกอบเพื่อถ่ายทอดความเข้าใจ
พระสงฆ์บรรยายสรุปรวบรัดไม่สมบูรณ์	ควรเตรียมบทสรุปในการบรรยายไว้ให้สมบูรณ์

จากตารางที่ ๔.๒๕ ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสงฆ์บรรยายธรรมโดยไม่อ่างพระไตรปิฎกหรือบาลีมารองรับหลักธรรมมีแต่เรื่องเดิม ๆ ซ้ำ ๆ ไม่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันการกล่าวอ่างบาลีไม่ถูกต้องหรือผิดเพี้ยนไม่ถูกต้องทำให้เข้าใจความหมายเปลี่ยน ไม่ยกนิทาน ชาดกหรือพุทธสุภาษิตมาประกอบและสุดท้ายคือการบรรยายโดยรวบรัดไม่สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ คือ สารหมายถึงหลักธรรมเนื้อหาสาระแก่นธรรมที่จะถูกถ่ายทอดให้ผู้ฟังนั้นได้ฟังแล้วเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนที่บัญญัติไว้ให้ทั้งพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่นับถือพุทธศาสนาให้ประพฤติ ปฏิบัติตาม เพื่อเป็นแนวทางการพันทุข์และวิภูสงสาร ฉะนั้นในการบรรยายธรรมนั้นต้อง

คำนี้ถึงถูกต้องแม่นยำ ทั้งอักขระและพยัญชนะ ในการบรรยายสรุปควรได้นื้อหาสาระในหลักธรรมที่ได้บรรยายให้สอดคล้องกันไม่รวบรัดอาจทำให้ผู้ฟังไม่เข้าใจเท่าที่ควร

ตารางที่ ๔.๒๖ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา การสื่อสาร (Channel)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสงฆ์ยังขาดการประชาสัมพันธ์ในการบรรยายธรรมอย่างต่อเนื่อง	ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตามสื่อต่างๆ เช่น ทีวี่ วิทยุ วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ตลอดจน เฟสบุ๊ก ยูทูปและทางโซเชียล
พระสงฆ์ยังขาดอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์ในการสื่อสาร	ควรรหาอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์ในการสื่อสาร ที่ถูกและประหยัดเช่นโทรศัพท์
พระสงฆ์ยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนจาก คณะผู้ปกครองสงฆ์เท่าที่ควร	ควรหางบประมาณช่วยเหลือในการสนับสนุน
พระสงฆ์ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ในด้านเทคโนโลยี การใช้สื่อ ออนไลน์ โซเชียล	ควรมีการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีในด้านสื่อ ออนไลน์ และโซเชียล
พระสงฆ์ยังขาดบุคลากรในด้านการฝึกอบรม ที่มีความสามารถจากคณะสงฆ์ผู้ปกครอง	ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนโดยมีการส่งวิทยากรผู้ ชำนาญมาฝึกอบรมให้อย่างต่อเนื่อง

จากตารางที่ ๔.๒๖ ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสงฆ์ยังขาดการประชาสัมพันธ์ในการบรรยายธรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร ในส่วนของคณะสงฆ์ก็เช่นเดียวกันยังขาดงบประมาณที่ภาครัฐจะลงมาช่วยในด้านประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้คณะสงฆ์ต้องช่วยเหลือตัวเองทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยในงานด้านฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะ คือ ภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนในงานด้านการประชาสัมพันธ์ในกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ ทั้งทางด้านสื่อต่างๆ เช่น ทีวี วิทยุ งานทางด้านประชาสัมพันธ์ อุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการจัดหาบุคลากร พระวิทยากรที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญมาฝึกอบรมให้คณะสงฆ์ได้รับความรู้ เทคนิคต่างๆ เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบไป

ตารางที่ ๔.๒๗ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ผู้รับสาร (Receiver)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ไม่มีการสำรวจกาย วาจา ใจ ในการการมาฟังธรรมะบรรยาย	ควรมีการสำรวจกาย วาจาและตั้งใจฟังฟังอย่างสงบ
ไม่ได้ให้ความสำคัญในการมาฟังธรรมะบรรยาย	ให้ความสำคัญในการฟังธรรมเพราะเป็นธรรมะของพระพุทธเจ้า
ชอบคุยแข่งในขณะฟังธรรมะบรรยาย	ควรหยุดสนทนาในขณะมาฟังธรรมะบรรยาย
ไม่ตั้งใจฟังธรรมะบรรยายด้วยความเคารพ	ควรตั้งใจฟังธรรมะบรรยายอย่างมีสติ
ฟังแล้วไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้หรือแนะนำผู้อื่นได้เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา	ควรให้ความสำคัญในการฟังธรรมะและน้อมนำไปปฏิบัติสามารถแนะนำผู้อื่นได้

จากตารางที่ ๔.๒๗ ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปๆ เปรียบเสมือนผู้รับสารในการบรรยายธรรมแต่ละครั้งที่มีการแสดงธรรมนั้นไม่มีการสำรวจกาย วาจา ใจในการฟังธรรมะบรรยาย ไม่ได้ให้ความสำคัญ หรือตั้งใจฟังด้วยความเคารพ ชอบคุยแข่งกัน ตลอดจนไม่สามารถฟังแล้วเกิดปัญญาเพื่อนำหลักธรรมไปเผยแผ่เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาได้

ข้อเสนอแนะ คือ พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไปซึ่งเปรียบเสมือนผู้รับสารในการบรรยายธรรมควรเตรียมตัว เมื่อมาฟังธรรมะบรรยายด้วยการสำรวจ กาย วาจา ใจให้เรียบร้อย ตั้งใจฟังธรรมด้วยความเคารพ (ศีล) พิจารณาฟังธรรมโดยไตร่ตรอง (สมาธิ) ฟังแล้วให้เกิดประโยชน์ (ปัญญา) ซึ่งผลที่ได้ก็คือ

สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้และยังสามารถนำหลักธรรมคำสอนต่างๆที่ได้รับไปประพฤติปฏิบัติได้จริงทั้งตนเองและผู้อื่นหรืออีกนัยก็เป็นการใช้พระพุทธรูปศาสนาได้อีกทางหนึ่งด้วย

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้

ผู้ส่งสาร (Source)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์นั้นเป็นหน้าที่หลักสำคัญ โดยตรงในการสืบทอดหลักธรรมคำสั่งสอนพระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชนทั่วไป ได้น้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนไปประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อครองตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และสามารถแนะนำผู้อื่นให้มานับถือพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มีการขยายวงกว้างมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน^๑

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพระนักเทศน์ นักพูด ซึ่งได้มีพระสงฆ์ที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ผู้เชี่ยวชาญ มาอบรมให้แก่พระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ เพื่อให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ เทคนิคใหม่ๆ พระสงฆ์บางส่วนที่ไม่ค่อยกล้าแสดงออกหรือไม่ค่อยแสดงความสามารถ และอาจไม่มั่นใจตัวเองนั้น จึงทำให้การเผยแผ่ไม่สามารถเข้าถึงหรือดำเนินการสนับสนุนต่อได้เพราะไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงคืออะไร ซึ่งบางครั้งสิ่งที่ขาดหายไปนั้นพระสงฆ์ที่ขาดความรู้ในหลักธรรม ความสามารถในการแสดงออก ความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะ และสร้างศรัทธาให้กับพุทธศาสนิกชนได้ ยังถือว่าน้อยเกินไป มีผลทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ขยายวงกว้างออกไปได้ดีเท่าที่ควร^๒

เพื่อเป็นการเสริมเพิ่มศักยภาพตลอดจนความรู้ วิธีการ แนวทางต่างๆ ในการบรรยายธรรมและปาฐกถาธรรม หรือแม้แต่วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวิธีการต่างๆ^๓

^๑ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

รวมถึงการใช้สื่อต่าง ๆ ที่ทันสมัยทันสมัยในเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับการเผยแพร่ที่สามารถทำได้เหมาะสม^๔

และในบางครั้งพระสงฆ์ผู้เผยแผ่นั้นไม่มีความรู้หรือวิทยฐานะและหลักธรรมต่างๆ รวมถึงพระธรรมวินัย ข้อกฎหมาย อันที่เป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้ขาดความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง ซึ่งมีผลทำให้พระสงฆ์ที่อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนายังมีน้อยเมื่อเทียบสัดส่วนกับพุทธศาสนิกชน ซึ่งในสภาวะในปัจจุบันมีพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ยังขาดความรู้และประสบการณ์และให้ความสนใจจำนวนน้อย^๕

ระดับการศึกษาและระดับคุณวุฒิต่างๆ ของพระสงฆ์ถูกจำกัดอยู่ในวงแคบ เพราะยังศึกษาหลักธรรมหรือคัมภีร์ต่างๆยังไม่แตกฉาน และไม่สามารถอธิบายขยายความให้ผู้อื่นได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งในบางครั้งบางโอกาสก็ใช้การอ่านคัมภีร์ตามเนื้อหาในคัมภีร์อาจมีบ้างที่อ่านเร็วจึงทำให้ผู้ฟังไม่เข้าใจและไม่รู้เรื่องบ้าง^๖

เจ้าอาวาสที่มีหน้าที่ในการเผยแผ่ ด้านนักเทศน์ นักปาฐกถาธรรม ตลอดจนผู้บรรยายธรรมะ ยังขาดคุณสมบัติและประสบการณ์หลายประการเช่น ในบางวัดเจ้าอาวาสจบเพียงนักธรรมโท นักธรรมเอก ตามลำดับ^๗

สรุปว่า ผู้ส่งสาร (Source) คือ พระสงฆ์ที่มีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในวัดหรือสถานศึกษาต่างๆ คือ พระสงฆ์ที่เป็นพระนักเทศน์ หรือ ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีปัญหาที่ต้องคอยสำรวจ ระวังกันจริงๆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์อยู่แล้ว พระสงฆ์ทุกวัดควรปฏิบัติด้วยดี

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๒๘ สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ด้านผู้สงสาร (Source)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๑	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์นั้นเป็นหน้าที่หลักสำคัญ เขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพระนักเทศน์ นักพูด เพื่อให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ เพื่อเป็นการเสริมเพิ่มศักยภาพตลอดจนความรู้วิธีการ แนวทางต่างๆ ในการบรรยายธรรมและปาฐกถาธรรม หรือแม้แต่วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวิธีการต่างๆ รวมถึงการใช้สื่อต่าง ๆ ที่ทันสมัยในเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับการเผยแผ่ที่สามารถทำได้เหมาะสม	๔	๑,๒,๓,๔
๒	พระสงฆ์ที่อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนายังมีน้อยเมื่อเทียบสัดส่วนกับพุทธศาสนิกชน ซึ่งในสถานะในปัจจุบันมีพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ยังขาดความรู้และประสบการณ์และให้ความสนใจจำนวนน้อย	๑	๕
๓	ระดับการศึกษาและระดับคุณวุฒิต่างๆ ของพระสงฆ์ถูกจำกัดอยู่ในวงแคบ เพราะยังศึกษาหลักธรรมหรือคัมภีร์ต่างๆยังไม่แตกฉาน และไม่สามารถอธิบายขยายความให้ผู้อื่นได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เจ้าอาวาสที่มีหน้าที่ในการเผยแผ่ ด้านนักเทศน์ นักปาฐกถาธรรม ตลอดจนผู้บรรยายธรรมะ ยังขาดคุณสมบัติและประสบการณ์หลายประการ	๒	๖,๗

สาร (Massage)

หลักธรรมที่พระสงฆ์ที่จะเป็นพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนานี้จะต้องมีความรู้ความสามารถประสบการณ์ในด้านหลักธรรม คัมภีร์ พุทธสุภาษิต ชาดกต่างๆและเป็นอย่างดี^๘

ต้องมีทักษะ ลีลาในการเทศน์ เผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ยังมีอยู่น้อย รูปแบบที่ใช้ในการเผยแผ่ยังขาดการแก้ไข ปรับปรุงและบูรณาการให้ทันยุคทันสมัยกับความเจริญก้าวหน้าแบบก้าวกระโดดของสังคมยุคปัจจุบัน^๙

ในการบรรยายธรรมะต้องมีวิธีการในการสร้างแรงดึงดูดใจหรือความสนใจที่ทำให้ผู้ฟังมีความอยากรู้อยากเห็นเรื่องราวของหลักธรรมที่ฟังแล้วสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้จริงตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า^{๑๐}

ควรรหาเทคนิคใหม่ๆในการนำเสนอซึ่งหลักธรรมต่างๆที่สามารถนำเสนอการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เช่น การจัดทำต้นไม้อุดได้โดยเขียนพุทธสุภาษิต คติธรรม เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ สอนใจติดตามต้นไม้อุดเพื่อให้สติแก่พุทธศาสนิกชน^{๑๑}

การแสดงธรรมธรรมะบรรยายพยายามให้อยู่ในหลักธรรมเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ไม่สั้นเกินไปและไม่นานเกินไปเวลาอันสมควรทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่ตั้งใจฟัง เริ่มคุยแข่งกัน อาการง่วงนอน กระสับส่ายอยากจะกลับ บางอย่างเนื้อหามากเกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาบางเนื้อหาไม่สอดคล้องกับบุคคลที่มารับฟัง^{๑๒}

การแสดงธรรมยังไม่เป็นตามธรรมชาติขาดๆเกินๆอยู่บ้างควรมีการยืดหยุ่น มีสมาธิ ไหวพริบ และปฏิภาณ จะได้ไม่เกิดการติดขัด ช่วยให้บรรยายธรรมได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่ไม่มีการเตรียมการเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องขยายเสียงหรือเครื่องขยายเสียงด้วยคุณภาพ ที่ต้องคอยตรวจเตรียมการก่อน ทำให้เกิดปัญหาตอนบรรยายธรรม^{๑๓}

ซึ่งในการเผยแผ่นั้นคณะสงฆ์ไม่ค่อยได้รับความสนับสนุนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการที่พระสงฆ์จะเข้าไปมีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างขาดการสนับสนุนจากองค์กรของคณะสงฆ์ รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในส่วนภาคประชาชนไม่มีความเข้าใจในการที่พระสงฆ์

^๘ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๙ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

พระสงฆ์เข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานที่ต่างเพื่อเป็นการเผยแผ่นั้นยังขาดอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆในการอำนวยความสะดวกให้สำหรับพระสงฆ์^{๑๔}

สรุปว่า สาร (Massage) คือหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ควรต้องมีความรู้ในหลักธรรมของศาสนาอย่างดี ทั้งในเรื่องพระปริยัติและการปฏิบัติในแนวทางของศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยไม่หลงไปตามกระแสสังคม เจ้าอาวาสในแต่ละวัดควรให้การสนับสนุนพระลูกวัดให้ได้ขึ้นเทศน์ในวันพระเพื่อจะได้เพิ่มพูนพระศรัทธาที่ดีของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับญาติโยมที่มาทำบุญที่วัดในวันพระและพระสงฆ์ภายในวัดที่ตนปกครองอยู่จะได้รู้สึกว่าคุณพระโยชนแก่พระพุทธศาสนา

ตารางที่ ๔.๒๙ สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านสาร (Massage)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๑	หลักธรรมที่ พระสงฆ์ ที่จะเป็นพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถ ประสพการณ์ในด้านหลักธรรม คัมภีร์ พุทธสุภาษิต ชาดกต่างๆ ต้องมีทักษะ ลีลาในการเทศน์ ปรับปรุงและบูรณาการให้ทันยุคทันสมัย	๒	๑,๒
๒	ในการบรรยายธรรมะต้องมีวิธีการในการสร้างแรงดึงดูดใจทำให้ผู้ฟังมีความอยากที่จะรู้เรื่องราวควรรหาเทคนิคใหม่ๆ ในการนำเสนอซึ่งหลักธรรมต่างๆพยายามให้อยู่ในหลักธรรมเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ไม่สิ้นเกินไปและไม่นานเกินเวลาควรมีการยืดหยุ่น มีสมาธิ ไหวพริบ และปฏิภาณจะได้ไม่เกิดการติดขัด ช่วยให้บรรยายธรรมได้อย่างต่อเนื่อง	๔	๓,๔,๕,๘

^{๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๒๙ สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ด้านสาร (Massage) (ต่อ)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๑	การเผยแผ่นั้นคณะสงฆ์ไม่ค่อยได้รับความสนับสนุนจาก ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังขาดอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆใน การอำนวยความสะดวกให้สำหรับพระสงฆ์	๑	๗

การสื่อสาร (Channel)

การแสดงธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้โดยการผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์สดี
สามารถดูทั่วโลก ต่างจากในอดีตที่ต้องผ่านช่องทาง ทีวี อย่างเดียวซึ่งมีปัญหาในการขออนุญาต
ถึงกระนั้นก็ยังมียู่^{๑๕}

การสื่อสารในยุคปัจจุบันนี้มีการสื่อสารในยุคปัจจุบันนี้มีการเจริญวิวัฒนาการอย่างก้าว
กระโดดซึ่งมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมือนย่อโลกไว้ในมือเรากว่าได้ฉะนั้นงานด้านพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ใน
การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องตามให้ทันและใช้เครื่องมือการสื่อสารให้เป็นและเกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๖}

มีการสร้างเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางโซเชียลต่างๆเชื่อมโยงมีการอบรม
ทำกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆทางพระพุทธศาสนามีการสวดมนต์ ฝึกอบรมสมาธิกัมมัฏฐานบริหาร
จิต^{๑๗}

กิจกรรมที่เป็นรูปแบบเช่น การสวดมนต์ ทำวัตร ฝึกอบรมกัมมัฏฐาน ค่ายเยาวชน เยาว
ชนจิตอาสาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการสวดมนต์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๑๘}

ส่วนสื่อทางด้านวิทยุก็มีการกระจายเสียงตามสถานีวิทยุต่างๆตามชนบทและวิทยุชุมชนใน
เขตตามตำบลต่างๆหรือแม้แต่หอกระจายข่าวที่มีการเปิดธรรมะ ข่าวสาร กิจกรรมทางวัด เพื่อเป็น
การประชาสัมพันธ์ได้ดีในระดับหนึ่ง^{๑๙}

^{๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

การใช้สื่อที่มีพระสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนได้นำเข้าไปใช้หรือมีการอบรมค่ายคุณธรรม การใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่ดี เพราะสามารถดึงความสนใจของพุทธศาสนิกชนได้^{๒๐}

คณะสงฆ์แต่ละวัดสามารถใช้ศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย นำมาประกอบเป็นสื่อการสอน^{๒๑}

สรุปว่า การสื่อสาร (Channel) ในปัจจุบัน คือ การเทศน์ หรือเทศนาธรรม พูดได้ว่า เป็นวิธีการหรือรูปแบบนี้มีให้เห็นได้ทุกวัดอยู่แล้ว ประชาชนในปัจจุบันต้องการพระที่เป็นพระนักเทศน์ นักบรรยายแต่หาได้น้อยมากเพราะพระสงฆ์สมัยนี้ พระสงฆ์สมัยนี้สูญเสียความเป็นผู้นำในด้านคุณธรรมและสติปัญญาและสูญเสียความศรัทธาจากญาติโยม ทำให้คณะสงฆ์ยังต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น การขาดศรัทธาในการเผยแผ่ ดังนั้นการบริหารปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่สำคัญในการที่จะช่วยการเผยแผ่ให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น

^{๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๓๐ สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ด้านการสื่อสาร (Channel)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๑	การแสดงธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้โดยการผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ยูทูป ไลฟ์สด การสื่อสารในยุคปัจจุบันนี้มีการเจริญวิวัฒนาการอย่างก้าวกระโดดมีการสร้างเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางโซเชียลต่างๆเชื่อมโยงมีการอบรมทำกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่น การสวดมนต์ทำวัตร ฝึกอบรมกัมมัฏฐาน ค่ายเยาวชน ซึ่งพระสงฆ์ที่เข้าไปสอนในโรงเรียนได้ใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่ดี	๔	๑,๒,๓,๕,๗
๒	ส่วนสื่อทางด้านวิทยุก็มีการกระจายเสียงตามสถานีวิทยุต่างๆตามชนบทและวิทยุชุมชนในเขตตามตำบลต่างๆหรือแม้แต่หอกระจายข่าวที่มีการเปิดธรรมะ ข่าวสาร กิจกรรมทางวัด เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ได้ดีในระดับหนึ่ง คณะสงฆ์แต่ละวัดสามารถใช้ศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยนำมาประกอบเป็นสื่อการสอน	๒	๖,๘

ผู้รับสาร (Receiver)

พระสงฆ์มีหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงต้องมีการวางแผนหรือหาวิธีการต่างๆ ในการที่จะชักนำให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางวัดมีกิจกรรมนั้นๆ^{๒๒}

การชักชวนให้ผู้อื่นให้มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาตามครรลองครองธรรม ในปีหนึ่งๆจะมีวันสำคัญๆต่างทาง พระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันอัฐิบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา^{๒๓}

สำหรับวัดที่มีปฏิบัติธรรมควรมีการแจ้ง และประชาสัมพันธ์ให้พุทธศาสนิกชนว่ามีโครงการอะไรบ้าง มีการอบรมระยะเวลาที่วันหรือมีความประสงค์ที่จะนัดหมายชักชวนกันมาปฏิบัติ เป็นหมู่คณะ จำนวนเท่าไรโดยมีการแจ้งความประสงค์^{๒๔}

การบรรยายธรรม ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความเข้าใจในการที่พระสงฆ์พระสงฆ์เข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานที่ต่างเพื่อเป็นการเผยแผ่นั้นต้องการอำนวยความสะดวกให้สำหรับพระสงฆ์^{๒๕}

ซึ่งทางวัดต่างๆจะมีกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร ทั้งอาหารแห้ง อาหารสด การปฏิบัติธรรมหรือการศึกษาคูโบสถ การเวียนเทียน หรือการประกอบกิจกรรมอื่น^{๒๖}

เพื่อที่จะเป็นประโยชน์และสามารถนำหลักธรรมไปประพฤติ ปฏิบัติ ให้เกิดปัญญา และพินิจพิจารณาด้วยความเห็นเหตุเป็นผลไม่ใช่ฟังเพราะความเชื่อ^{๒๗}

หลักธรรมคำสอนที่ได้ยินได้ฟังมาไปแนะนำหรือชี้ทางให้ผู้อื่น เช่น ญาติสนิท มิตรสหาย ต่างๆได้นำหลักธรรมนั้นไปประพฤติ ปฏิบัติตามสมควร เป็นการขยายพระพุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่ง^{๒๘}

พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่ให้ความสนใจในการฟังธรรมะบรรยายควรน้อมนำ กาย วาจา ใจในการฟัง^{๒๙}

^{๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

สรุปว่า ผู้รับสาร (Receiver) คือกลุ่มเป้าหมายที่พระสงฆ์จะทำการเผยแผ่พุทธศาสนา ควรมีการวางแผนหรือหาวิธีการต่างๆ ในการที่จะชักนำให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางวัดขึ้น พระสงฆ์ต้องสร้างความเชื่อมั่นในการเผยแผ่ให้กับประชาชน พระสงฆ์ควรต้องรู้จักสอนจากสิ่ง ที่เห็นได้ง่ายๆ ไปสู่สิ่งที่เห็นได้ยาก คือ เข้าใจ เกิดความเลื่อมใส และเกิดความสุข ซึ่งจะนำมาสู่ความ ต้องการที่จะปฏิบัติตามและความเชื่อมั่นในการเผยแผ่ให้กับประชาชนจะตามมาเอง

ตารางที่ ๔.๓๑ สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ด้านผู้รับสาร (Receiver)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๑	การที่จะชักนำให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร ทั้งอาหารแห้ง อาหารสด ควรมีการแจ้งประชาสัมพันธ์ หากมีการปฏิบัติธรรมควรมีการแจ้ง ว่ามีโครงการอะไรบ้าง มีการอบรมระยะเวลากี่วัน เพื่อที่จะเป็นประโยชน์และสามารถนำหลักธรรมไปประพฤติ ปฏิบัติ ให้เกิดปัญญา	๔	๑,๒,๓,๔
๒	หลักธรรมคำสอนที่ได้ยินได้ฟังมาไปแนะนำหรือชี้ทางให้ผู้อื่น เช่น ญาติสนิท เป็นการขยายพระพุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่ง	๓	๕,๖,๘

๔.๖ องค์ความรู้

๔.๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพที่ ๔.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

ผู้ส่งสาร (Source) มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก คือ พระสงฆ์เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในคำสอนของ พระพุทธศาสนาเป็น อย่างดี พระสงฆ์มีสมณะสาธิต และศิลาจารวัตรที่งดงาม สามารถชี้แจง อธิบายหลักธรรมได้ถูกต้อง และเข้าใจง่าย พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมะบรรยายนั้น ต้องมีกิริยามารยาทเรียบร้อย สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน วาจาสุภาพ เพราะเป็นด่านแรกในการวางตัวให้ผู้ฟังได้เห็นบุคลิกภาพในการวางตัวไม่เหมาะสมให้เกิดความไม่เลื่อมใสศรัทธาในการแสดงธรรมะในบรรยายไม่รู้หลักธรรมและไม่สามารถอธิบายขยายความของภาษาบาลีได้ตามลำดับนั้น ทำให้พระสงฆ์ด้วยกันตลอดจนพุทธศาสนิกชนและผู้มีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่เข้ามาฟังการบรรยายธรรมไม่เข้าใจหรือเข้าใจยากและอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนไปจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

สาร (Message) มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก คือ พระสงฆ์ใช้หลักคำสอนที่เข้าใจง่าย ผู้รับฟังเกิดศรัทธาอย่างมากมาย ใช้หลักธรรมที่มีความเป็นกลางตามหลักพุทธศาสนา ไม่เบียดเบียนศาสนาอื่นๆ และใช้หลักธรรมที่เป็นหลักคำสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง อาจมีบ้างที่พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมะนั้นไม่ค่อยมีประสบการณ์ แสดงธรรมตามแต่โอกาสไม่ได้ศึกษาหลักธรรมอย่างจริงจังจึงสมำเสมอไม่สามารถแนะนำแนวทางให้ผู้ฟังให้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพราะขาดการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นพระสงฆ์ควรศึกษาหาความรู้ในการเรียนรู้หาข้อมูลเพื่อเป็นการเสริมทักษะและแนวทางกลยุทธ์ต่างๆในด้านวิชาการต่าง ๆ ให้มากขึ้น

การสื่อสาร (Channel) มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญปานกลาง คือ พระสงฆ์นำอุปกรณ์ สิ่งแวดล้อมต่างๆมาประยุกต์ใช้ประกอบในการเผยแผ่ธรรม มีการแสดงธรรมผ่านอินเทอร์เน็ต มีการแสดงธรรมผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียง การแสดงธรรมที่ง่ายต่อการเข้าใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ พระสงฆ์มีการจัดโครงการเผยแผ่ศาสนาธรรม ส่งเสริมศีลธรรมให้แก่เยาวชนและพุทธศาสนิกชนให้เข้ามามีกิจกรรมต่างๆ ของคณะสงฆ์เช่น โครงการพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทำกิจกรรมการเผยแผ่ในรูปแบบของการอบรมสั่งสอนศีลธรรมในวันสำคัญต่าง ๆ มีการใช้สื่อการสอนวีดิโอการ์ตูน PowerPoint ภาพยนตร์เกี่ยวกับพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าและสาวกคนสำคัญ การแจกซีดีธรรมะ เพื่อให้เข้าถึงทุกระดับทุกเพศทุกวัย

ผู้รับสาร (Receiver) มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก คือ พระสงฆ์ส่งเสริมให้มีการเผยแผ่ตามโรงเรียนทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนา และ ในโอกาสพิเศษ มีการ

ส่งเสริมให้มีการแสดงธรรมเทศนาในวัดทุกวันพระ และส่งเสริมให้มีการจัดอุปสมบทพระในพรรษา และ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนทุกปี เพื่อให้มีความพร้อมในการรับการเผยแผ่ พระสงฆ์มีการจัดทำ ต้นไม้พูดได้โดยอาการเขียนพุทธสุภาษิต คติธรรม คำกลอน มีการแปลบาลีควบคู่เป็นภาษาไทยเพื่อให้ เกิดความเข้าใจได้ง่ายและภาษาอังกฤษติดตามต้นไม้ตามแต่ละวัด พระสงฆ์มีแนวทางและวิธีการเผยแผ่ ทางยูทูบและเฟสบุ๊ก ซึ่งเป็นที่นิยมมากทางโดยผ่านช่องโลกโซเซียล ผู้ฟังธรรมควรเตรียมตัว เมื่อมาฟัง ธรรมะบรรยายด้วยการสำรวม กาย วาจา ใจให้เรียบร้อย ตั้งใจฟังธรรมด้วยความเคารพ(ศีล) พิจารณาฟังธรรมโดยไตร่ตรอง(สมาธิ) ฟังแล้วให้เกิดประโยชน์(ปัญญา) ซึ่งผลที่ได้คือสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

การผลิต (Production) มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก คือ พระสงฆ์มีความหลากหลายในการนำหลักธรรมต่างๆ เพื่อนำมาแสดง มีการเพิ่มช่องทางในการ เผยแผ่มีเพิ่มมากขึ้น หลากหลายช่องทางเช่น ทาง ช่องยูทูบ ทางสถานีวิทยุ และมีจำนวนผู้ฟังธรรมมี เพิ่มมากขึ้น การเรียนรู้ในหลักธรรมในพระไตรปิฎกหรือบาลีนั่นถือว่าเป็นธรรมะของพระพุทธเจ้าที่ แสดงเป็นเรื่องราวที่สามารถนำไปเผยแผ่ นั้นมีคุณประโยชน์อย่างมากอย่างมีเหตุมีผลเพราะ พระพุทธศาสนาสอนในเรื่องความมีเหตุมีผลมีที่มา ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้ขึ้นไปถ่ายทอดบอกต่อให้ พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติตามในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ประสิทธิภาพ (Efficiency) มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญ มาก คือ หลักธรรมที่นำมาสอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานการณ์ปัจจุบัน ระวังความโลภ โกรธ หลง ได้ ช่องทางในการเผยแผ่ สามารถเข้าถึงได้ง่ายเช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ และจากสถานีวิทยุ จึงช่วยให้ผู้รับฟังธรรมมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น โดยพระสงฆ์เป็นผู้ให้ความรู้หลักธรรม ในทางที่ดีเพื่อให้ได้น้อมนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ สุขต่อครอบครัวและพุทธศาสนิกชนและได้มีโอกาสแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามและยังทำให้ พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างเป็นปีกแผ่นแก่อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและปฏิบัติตาม

ความพึงพอใจ (Satisfaction) มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ ให้ความสำคัญมาก คือ เนื้อหา และการอธิบายหลักธรรมะทำให้เข้าใจง่าย มีช่องทางในการเผยแผ่ น่าสนใจ เช่น ต้นไม้พูดได้ ที่นำหลักธรรมคำสอนติดไว้ตามต้นไม้ ซึ่งทำให้ผู้ฟังธรรม มีความสุขในการ ฟังธรรมะ หรือเรียนรู้ธรรมะ พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไปซึ่งเปรียบเสมือนผู้รับสารในการ บรรยายธรรมควรเตรียมตัว เมื่อมาฟังธรรมะบรรยายด้วยการสำรวม กาย วาจา ใจให้เรียบร้อย ตั้งใจ ฟังธรรมด้วยความเคารพ(ศีล) พิจารณาฟังธรรมโดยไตร่ตรอง(สมาธิ) ฟังแล้วให้เกิดประโยชน์(ปัญญา) ซึ่งผลที่ได้คือสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้และยังสามารถนำหลักธรรมคำสอนต่างๆที่

ได้รับไปประพฤติปฏิบัติได้จริงทั้งตนเองและผู้อื่นหรืออีกนัยก็เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่งด้วย

การปรับเปลี่ยน (Adaptiveness) มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก คือ มีการปรับเปลี่ยนธรรมชาติให้กระชับและเข้าใจง่าย เหมาะสมกับเวลาคือไม่สั้นเกินไป ไม่ยาวจนทำให้ผู้ฟังเบื่อหน่าย มีการปรับเปลี่ยนช่องทางในการเผยแผ่ให้ทันสมัยหลากหลายขึ้นกว่าเดิม จึงทำให้กลุ่มผู้ฟังธรรมมีหลากหลายมากยิ่งขึ้น พระสงฆ์บรรยายธรรมใช้ช่องทางการสื่อสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระสงฆ์แสดงธรรมทุกวันพระและวันนักขัตฤกษ์ด้วยจิตเมตตาเพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนเป็นหลัก ไม่แสดงธรรมกระทบผู้อื่นในทางที่ไม่ดี ไม่ยกตน ไม่เสียดสี ชมขี้ผู้อื่นอยู่ในหลักธรรม เหมาะแก่สถานการณ์ มีการแสดงธรรมที่ง่ายต่อการเข้าใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

การพัฒนา (Development) มีความโดดเด่น โดยพระสงฆ์ในการทำวิจัยให้ความสำคัญมาก คือ มีการพัฒนาหลักธรรมะให้หลากหลาย และ ทันสมัย มีการสังเคราะห์หลักธรรมให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน มีการพัฒนาช่องทางในการเผยแผ่ที่หลากหลายและทันสมัย และสามารถช่วยให้กลุ่มผู้ฟังธรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์แสดงบรรยายธรรมต้องมีความรู้ในหลักธรรมอย่างถูกต้องแม่นยำโดยอ้างอิงพระไตรปิฎกพุทธสุภาษิต คติธรรม ซาดกเป็นเรื่องจริงมารองรับเหมาะสมกับเวลาและมีประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่บิดเบือนหลักธรรมคำสอน สามารถปฏิบัติได้จริงและชักชวนผู้อื่นให้น้อมนำไปปฏิบัติตามกำลังความสามารถแห่งศรัทธาการปฏิบัติ

๔.๖.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๒ แสดงให้เห็นประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มี ๕ ด้านคือ ๑. การผลิต (Production) ๒. ประสิทธิภาพ (Efficiency) ๓. ความพึงพอใจ (Satisfaction) ๔. การปรับเปลี่ยน (Adaptiveness) ๕. การพัฒนา (Development) โดยสอดคล้องบูรณาการกับ คือ ๑. ผู้ส่งสาร (Source) ๒. สาร (Message) ๓. การสื่อสาร (Channel) ๔. ผู้รับสาร (Receiver)

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาประสิทธิผล ปัญหา อุปสรรค การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาคณะสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิผลของคณะสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยสนับสนุนใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยในเขตการปกครองอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์เป็นชั้นปฐมภูมิ แต่ละชั้นภูมิสุ่มด้วยวิธีอย่างง่าย

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติต่างๆ ดังนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้บรรยายข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลหรือตัวแปรต้น จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๐๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ รองลงมาคืออายุ ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๗๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๘ ถัดลงมาอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๖๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๘ ถัดลงมาอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙ และที่น้อยที่สุดคืออายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๒ มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา จำนวน ๑๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๐ รองลงมาคือมีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา จำนวน ๗๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๘ ถัดลงมามีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา จำนวน ๖๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๘ ถัดลงมา

มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษาจำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕ และที่น้อยที่สุดคือมีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๒๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๙ มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓ รองลงมาที่มีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาโท จำนวน ๘๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๗ ถัดลงมาที่มีการศึกษาอยู่ในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๗๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ และที่น้อยที่สุดมีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาเอก จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๒

๕.๑.๒ ภาพรวม ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา

พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๑๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน คือ ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา และ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา ตามลำดับ

๕.๑.๓ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา

พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๙๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

ผู้ส่งสาร (Source) พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านผู้ส่งสาร (Source) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๓๖

สาร (Message) พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านสาร (Message) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๔๗

การสื่อสาร (Channel) พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการสื่อสาร (Channel) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๖ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๐๒

ผู้รับสาร (Receiver) พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านผู้รับสาร (Receiver) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๘๐

๕.๑.๔ ประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๘๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

การผลิต (Production) พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการผลิต (Production) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๙๕

ประสิทธิภาพ (Efficiency) พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๓๔

ความพึงพอใจ (Satisfaction) พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๙๓

การปรับเปลี่ยน (Adaptiveness) พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการปรับเปลี่ยน (Adaptiveness) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๓๘

การพัฒนา (Development) พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการพัฒนา (Development) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๘๗

๕.๑.๕ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม อายุ พรรษา การศึกษา เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

๕.๑.๖ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผลจากการวิจัย พบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

ผู้สังสาร (Source) พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสงฆ์ยังขาดความมั่นใจในการพูดต่อหน้าสาธารณชนจำนวนมากและคู่สายตาของพุทธศาสนิกชนจับจ้องมาที่ผู้แสดงธรรมทำให้เกิดความมั่นใจประหม่า มือไม้สั่น ทำอะไรไม่ค่อยจะถูกที่อะไรเตรียมมาดูจะก็หายหมด ทำอะไรก็ดูสับสน พูดถูกเป็นผิด พูดผิดเป็นถูก ทำให้ลูกลี้ ลูกกลนไปหมด การแสดงธรรมจึงดูเหมือนไม่มีความพร้อมซึ่งจริงๆแล้วเตรียมพร้อมมาทุกอย่าง ทำให้บรรยากาศในการแสดงธรรมไม่ราบรื่น เงอะงะ ทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจ เกิดอาการเบื่อหน่าย ง่วงนอน และสุดท้ายสรุปธรรมวรรคไม่สมบูรณ์ไม่ตรงต่อเวลายิ่งทำให้ผู้ฟังไม่เข้าใจ

ข้อเสนอแนะ ควรมีการฝึกอบรมในการบรรยายธรรมให้มีความชำนาญ ให้มีประสิทธิภาพ ควรหมั่นศึกษาหลักธรรมให้แตกฉานมีทักษะในการบรรยายธรรม ฝึกฝนบุคลิกภาพให้สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน บรรยายธรรมด้วยวาจาสุภาพ ใช้น้ำเสียงในการบรรยายด้วยความมั่นใจ และควรบรรยายธรรมให้ตรงเวลาที่กำหนด

สาร (Massage) พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสงฆ์บรรยายธรรมโดยไม่อ้างพระไตรปิฎกหรือบาลีมารองรับหลักธรรมมีแต่เรื่องเดิม ๆ ซ้ำ ๆ ไม่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันการกล่าวอ้างบาลีไม่ถูกต้องหรือผิดเพี้ยนไม่ถูกต้องทำให้เข้าใจความหมายเปลี่ยน ไม่ยกนิทาน ชาดกหรือพุทธสุภาษิตมาประกอบและสุดท้ายคือการบรรยายโดยรวบรัดไม่สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ คือ สารหมายถึงหลักธรรมเนื้อหาสาระแก่นธรรมที่จะถูกถ่ายทอดให้ผู้ฟังนั้นได้ฟังแล้วเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนที่บัญญัติไว้ให้ทั้งพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่นับถือพุทธศาสนาให้ประพฤติ ปฏิบัติตาม เพื่อเป็นแนวทางการพ้นทุกข์และวิภูสงสาร ฉะนั้นในการบรรยายธรรมนั้นต้องคำนึงถึงถูกต้องแม่นยำ ทั้งอักขระและพยัญชนะ ในการบรรยายสรุปควรได้อธิบายเนื้อหาสาระในหลักธรรมที่ได้บรรยายให้สอดคล้องกันไม่รวบรัดอาจทำให้ผู้ฟังไม่เข้าใจเท่าที่ควร

การสื่อสาร (Channel) พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสงฆ์ยังขาดการประชาสัมพันธ์ในการบรรยายธรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร ในส่วนของคณะสงฆ์ก็เช่นเดียวกันยังขาดงบประมาณที่ภาครัฐจะลงมาช่วยในด้านประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้คณะสงฆ์ต้องช่วยเหลือตัวเองทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยในงานด้านฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะ คือ ภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนในงานด้านการประชาสัมพันธ์ในกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ ทั้งทางด้านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ งานทางด้านประชาสัมพันธ์ อุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการจัดหาบุคลากร พระวิทยากรที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญมาฝึกอบรมให้คณะสงฆ์ได้รับความรู้ เทคนิคต่างๆ เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบไป

ผู้รับสาร (Receiver) ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปเปรียบเสมือนผู้รับสารในการบรรยายธรรมแต่ครั้งที่มีการแสดงธรรมนั้นไม่มีการสำรวจ กว้างใจในการฟังธรรมะบรรยาย ไม่ได้ให้ความสำคัญ หรือตั้งใจฟังด้วยความเคารพ ซอซอแข่งกัน ตลอดจนไม่สามารถฟังแล้วเกิดปัญญาเพื่อนำหลักธรรมไปเผยแผ่เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาได้

ข้อเสนอแนะ คือ พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไปซึ่งเปรียบเสมือนผู้รับสารในการบรรยายธรรมควรเตรียมตัว เมื่อมาฟังธรรมะบรรยายด้วยการสำรวจ กว้างใจให้เรียบร้อย ตั้งใจฟังธรรมด้วยความเคารพ (ศีล) พิจารณาฟังธรรมโดยไตร่ตรอง (สมาธิ) ฟังแล้วให้เกิดประโยชน์ (ปัญญา) ซึ่งผลที่ได้คือสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้และยังสามารถนำหลักธรรมคำสอนต่างๆที่ได้รับไปประพฤติปฏิบัติได้จริงทั้งตนเองและผู้อื่นหรืออื่กันนัยก็เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่งด้วย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๑๙ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุรเตโช/เหลาฉลาด)**^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่สุดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ คือ ศักยภาพของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนได้ ตลอดถึงภาพลักษณ์มุ่งเน้นด้านวัตถุนิยม มีผลกระทบต่อความศรัทธาของชาวสิงคโปร์ซึ่งแยกเป็น ๓ กลุ่ม คือ อนุรักษนิยม ธรรมนิยม และวัตถุนิยม ส่วนประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสม คณะสงฆ์และภาครัฐต้องร่วมกันกำหนดนโยบาย แผนงาน แผนคน และแผนเงิน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพด้านการเผยแผ่ทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์อันหลากหลายของชาวสิงคโปร์ เช่น ประเพณีนิยม งานสังคมสงเคราะห์ การเรียนการสอน โครงการอบรม และการปฏิสัมพันธ์กับรัฐและศาสนาอื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาวุฒิกกรณ์ วุฒิกกรโณ**^๒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชาวมุนี (ประยูร ธรรมจิตโต)” ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาพุทธธรรมของพระราชาวมุนีมีจุดเด่นคือ มีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึก ชัดเจน โดยสามารถสรุปประเภทเนื้อหาของพุทธธรรมที่ท่านนำเสนอได้ ๔ ประเภท ดังนี้ คือ ๑. เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดีงาม ๒. เนื้อหาประเภทบูรณาการและการอนุรักษสิ่งแวดลอม ๓. เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา ๔. เนื้อหาประเภทวิชาการ จากการศึกษาวิจัยหนังสือและผลงานของพระราชาวมุนีจำนวน ๔๒ เรื่อง พบว่า พระราชาวมุนี (ประยูร ธรรมจิตโต) มีเทคนิคและวิธีการเผยแผ่หรือนำเสนอพุทธธรรมที่เด่นชัด ๖ วิธี คือ ๑. การนำเสนอโดยการยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ ๒. นำเสนอโดยวิธีการยกอุปมาเปรียบเทียบกับ ๓. นำเสนอโดยวิธีการยกพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิตปรัชญา คำคม โคลง บทประพันธ์และบทกลอน เป็นต้น ๔. นำเสนอโดยวิธีการพูดเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์สถานการณ์ต่าง ๆ ๕. นำเสนอโดยวิธีการยกบุคคลตัวอย่างประกอบการบรรยาย ๖. นำเสนอโดยวิธีการแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

^๑ พระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุรเตโช/เหลาฉลาด), “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์”, *วารสารบัณฑิตศึกษา*, ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๒ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๘๗.

^๒ พระมหาวุฒิกกรณ์ วุฒิกกรโณ, “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชาวมุนี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๕.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ พระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้ส่งสาร (Source) จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านผู้ส่งสาร (Source) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็น อย่างดี พระสงฆ์มีสมณะสาธิต และศิลาจารวัตรที่งดงาม และพระสงฆ์สามารถชี้แจง อธิบายหลักธรรมได้ถูกต้อง และเข้าใจง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาส โรบินสัน^๓ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัปโหลดวิดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ได้แก่ การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรม ในด้านการตอบปัญหาเป็นการตอบปัญหาทั้งในรูปแบบของข้อความ และเป็นรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย มีความทันสมัยทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ส่วนเนื้อหาของธรรมะ มีการนำเสนอทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาบาลี การนำเอาสำนวนหลักพุทธธรรมมาใช้ มี ๕ ประเภท คือ พุทธสุภาษิต สุภาษิต คำคม คำกลอน และการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อเผยแพร่ธรรมะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรีรัตนโมลี^๔ (สมคิด สุระเทโช/เหลาฉลาด) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่สุดของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ คือ ศักยภาพของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนได้ ตลอดถึงภาพลักษณ์มุ่งเน้นด้านวัตถุนิยม มีผลกระทบต่อความศรัทธาของชาวสิงคโปร์ซึ่งแยกเป็น ๓ กลุ่ม คือ อนุรักษ์นิยม ธรรมนิยม และวัตถุนิยม ส่วนประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสม คณะสงฆ์และภาครัฐต้องร่วมกันกำหนดนโยบาย แผนงาน แผนคน และแผนเงิน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพด้านการเผยแพร่ทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์อันหลากหลายของชาวสิงคโปร์ เช่น ประเพณีนิยม งานสังคมสงเคราะห์ การเรียนการสอน โครงการอบรม และการปฏิสัมพันธ์กับรัฐและศาสนาอื่น

^๓ จุฑามาส โรบินสัน, “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” **บทความวิจัย**, รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ, การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่าย, (บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๕๖๐) : ๑๕๙๓.

^๔ พระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุระเทโช/เหลาฉลาด), “รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์”, **วารสารบัณฑิตศึกษา**, ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๒ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๙๗.

สาร (Massage) จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านสาร (Massage) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ใช้หลักคำสอนที่เข้าใจง่าย ผู้รับฟังเกิดศรัทธาอย่างมากมาย พระสงฆ์ใช้หลักธรรมที่มีความเป็นกลางตามหลักพุทธศาสนา ไม่เบียดเบียนศาสนาอื่นๆ พระสงฆ์ใช้หลักธรรมที่เป็นหลักคำสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สัญญา นวลศิริ**^๕ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรม ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาท่วงทำนองทางภาษาในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต พบว่าผู้เขียนได้ใช้ท่วงทำนองทางภาษาที่โดดเด่นในงานเขียน ๓ ประเด็น คือ การเลือกใช้การเลือกใช้ประโยค และการเลือกใช้สำนวนสุภาพศลิ คำคม โดยการใช้คำ พบว่า มีการใช้ ๑๐ รูปแบบ ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การใช้คำซ้อน คำภาษาอังกฤษปนภาษาไทย คำสัมผัสคล้องจอง คำสแลง คำสร้างจินตภาพ การเล่นคำ คำที่มีความหมายโดยนัย คำสร้างใหม่ คำภาษาถิ่น และคำโบราณ ส่วนในด้านการเลือกใช้ประโยค พบว่า มีการเลือกใช้ ๖ ลักษณะโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การใช้ประโยคข้อแม้แสดงเงื่อนไข ประโยคแสดงเหตุผล ประโยคแสดงความขัดแย้ง ประโยคคู่ขนาน ประโยคย้า ความแน่นคำ และ ประโยคสรุปความและในด้านการเลือกใช้สำนวนสุภาพศลิ คำคม พบว่า มี ๓ ลักษณะ คือ การใช้สำนวนสุภาพศลิ คำคมที่มีอยู่เดิมการดัดแปลงสำนวนสุภาพศลิ คำคมจากต้นฉบับ และการคิดค้นสำนวนสุภาพศลิ คำคมขึ้นใหม่ ท่วงทำนองทางภาษาที่พระมหาสมปองได้ใช้ในงานเขียนอย่างสร้างสรรค์นี้ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น ที่ทำให้งานเขียนสละสลวยสื่อความชัดเจนและให้ความหมายลึกซึ้งกินใจแก่ผู้อ่านเป็นอย่างมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จุฑามาส โรบินสัน**^๖ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบไปด้วย หลักทฤษฎี การสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง สื่อ ผู้รับสาร และที่สำคัญต้องมีเจตนาของการส่งสารข้อมูลที่เป็นเรื่องจริง ไม่บิดเบือน ไม่แต่งแต้มใส่สี เรื่องที่เสนอนั้นต้องเหมาะสมกับกาลเวลาแต่ ในบางครั้งบางสถานการณ์ ผู้ส่งสารอาจต้องต้องพิจารณาด้วยปัญญาว่า บางเรื่องอาจไม่เหมาะสมกับเวลา อาจจะไม่เป็นที่สนใจของคนบางกลุ่มบางคน แต่เมื่อเสนอเรื่องนั้นไปแล้วเกิดประโยชน์ต่อมหาชน ผู้ส่งสาร

^๕ สัญญา นวลศิริ, “ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรมะ ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๖๐).

^๖ จุฑามาส โรบินสัน, “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” **บทความวิจัย**, รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ, การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่าย, (บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๕๖๐) : ๑๕๙๓.

อาจจะต้องกระทำ หรือควรกระทำ ตลอดจนถึงเนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสารรู้แจ้งแทงตลอดใน ทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตนเอง และมีความหมาย ความมุ่งหมายวัตถุประสงค์ของการ สื่อสารที่แน่นอนชัดเจน

การสื่อสาร (Channel) จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการสื่อสาร (Channel) โดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระศรีรัตนโมลี**^๓ (สมคิด สุรเตโช/เหล่าฉลาด) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐ สิงคโปร์” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่สุดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ คือ ศักยภาพของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูด ภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนได้ ตลอดถึงภาพลักษณ์มุ่งเน้นด้านวัตถุนิยม มีผลกระทบต่อความศรัทธา ของชาวสิงคโปร์ซึ่งแยกเป็น ๓ กลุ่ม คือ อนุรักษ์นิยม ธรรมเนียม และวัตถุนิยม ส่วนประสิทธิผลการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสม คณะสงฆ์และภาครัฐต้องร่วมกำหนดนโยบาย แผนงาน แผนคน และแผนเงิน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพด้านการเผยแผ่ทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับ อัตลักษณ์อันหลากหลายของชาวสิงคโปร์ เช่น ประเพณีนิยม งานสังคมสงเคราะห์ การเรียนการสอน โครงการอบรม และการปฏิสัมพันธ์กับรัฐและศาสนาอื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จุฑามาส โรบินสัน**^๔ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ใน สังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ใน สังคมไทย ผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัปโหลดวิดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งในประเทศไทย และ ต่างประเทศ ได้แก่ การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรม ในด้านการตอบ ปัญหาเป็นการตอบปัญหาทั้งในรูปแบบของข้อความ และเป็นรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย มีความทันสมัย ทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ส่วนเนื้อหาของธรรมะ มีการนำเสนอทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และ ภาษาบาลี

ผู้รับสาร (Receiver) จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านผู้รับสาร (Receiver) โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ส่งเสริมให้มีการเผยแผ่ตามโรงเรียนทุกวันสำคัญ ทางพุทธศาสนา และ ในโอกาสพิเศษ พระสงฆ์ส่งเสริมให้มีการแสดงธรรมเทศนาในวัดทุกวันพระ

^๓ พระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุรเตโช/เหล่าฉลาด), “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์”, **วารสารบัณฑิตศึกษา**, ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๒ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๔๗.

^๔ จุฑามาส โรบินสัน, “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” **บทความวิจัย**, รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ, การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่าย, (บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๕๖๐) : ๑๕๕๓.

พระสงฆ์ส่งเสริมให้มีการจัดอุปสมบทพระในพรรษา และ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนทุกปี เพื่อให้มีความพร้อมในการรับการเผยแผ่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาส โรบินสัน^๙ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบไปด้วย หลักทฤษฎีการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง สื่อ ผู้รับสาร และที่สำคัญต้องมีเจตนาของการส่งสาร ข้อมูลที่เป็นเรื่องจริง ไม่บิดเบือน ไม่แต่งแต้มใส่สี เรื่องที่เสนอนั้นต้องเหมาะสมกับกาลเวลาแต่ในบางครั้งบางสถานการณ์ ผู้ส่งสารอาจต้องพิจารณาด้วยปัญญาว่า บางเรื่องอาจไม่เหมาะสมกับเวลา อาจจะไม่เป็นที่ชอบใจของคนบางกลุ่มบางคน แต่เมื่อเสนอนั้นไปแล้วเกิดประโยชน์ต่อมหาชน ผู้ส่งสาร อาจจะต้องกระทำ หรือควรกระทำ ตลอดจนถึงเนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสารรู้แจ้งแทงตลอดในทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตนเอง และมีความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แน่นอนชัดเจน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรีรัตนโมลี^{๑๐} (สมคิด สุรเตโช/เหลาฉลาด) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยม” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่สุดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยม คือ ศักยภาพของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนได้ ตลอดถึงภาพลักษณ์มุ่งเน้นด้านวัตถุนิยม มีผลกระทบต่อความศรัทธาของชาวสังคมนิยมซึ่งแยกเป็น ๓ กลุ่ม คือ อนุรักษนิยม ธรรมนิยม และวัตถุนิยม

๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

การผลิต (Production) จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการผลิต (Production) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความหลากหลายในการนำหลักธรรมต่างๆ เพื่อนำมาแสดง มีการเพิ่มช่องทางในการเผยแผ่มีเพิ่มมากขึ้น หลากหลายช่องทาง เช่น ทาง ช่องยูทูป ทางสถานีวิทยุ และมีจำนวนผู้ฟังธรรมมีเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ

^๙ จุฑามาส โรบินสัน, “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” **บทความวิจัย**, รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ, การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่าย, (บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๕๖๐) : ๑๕๙๓.

^{๑๐} พระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุรเตโช/เหลาฉลาด), “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยม”, **วารสารบัณฑิตศึกษา**, ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๒ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๙๗.

พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ และคณะ^{๑๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติการพุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” จากการวิจัยพบว่า การบูรณาการปฏิบัติการจิตวิทยากับพุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในหลักการปฏิบัติการจิตวิทยา มีวัตถุประสงค์สองด้านคือ เชิงบวกเป็นการสร้างเสริม และเชิงลบเป็นการทำลาย แนวคิดความต้องการในปฏิบัติการจิตวิทยาเพื่อต้องการบรรลุเป้าหมายหรือภารกิจฝ่ายตนเท่านั้น การปฏิบัติการจิตวิทยามีพื้นฐานมาจากพุทธจิตวิทยา แต่การเผยแผ่ของพระพุทธองค์ด้วยพุทธจิตวิทยาเป็นการแสดงความจริง ทำให้ยินยอมเชื่อก่อให้เกิดศรัทธามาสู่การยอมรับนับถือ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงใช้การำจิตวิทยามวลชน ประกอบวิธีการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การชวนเชื่อด้วยสัจจะธรรมหรือความจริง ให้ผู้ปฏิบัติได้เห็นผลจริงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ อารมณ์ และความรู้สึก ปฏิบัติการจิตวิทยานั้นมีพื้นฐานมาจากพุทธจิตวิทยา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาศรณชัย มหาปุณฺโณ**^{๑๒} การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น ๒) ด้านการศึกษา มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ๔) ด้านการเผยแผ่ มีการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย ๕) ด้านการสาธารณูปการ ในปัจจุบันมี ๒ รูปแบบคือ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และการพัฒนาโดยการศึกษา

ประสิทธิภาพ (Efficiency) จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า หลักธรรมที่นำมาสอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานการณ์ปัจจุบัน ระบุความโลภ โกรธ หลง ได้ ช่องทางในการเผยแผ่ สามารถเข้าถึงได้ง่ายเช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ และจากสถานีวิทยุ จึงช่วยทำให้ผู้รับฟังธรรมมี

^{๑๑} พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ และคณะ, “การปฏิบัติการพุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **บทความวิจัย**, ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐) : ๑๘.

^{๑๒} พระมหาศรณชัย มหาปุณฺโณ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **สัญญา นวลศิริ**^{๓๓} ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรม ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาท่วงทำนองทางภาษาในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต พบว่าผู้เขียนได้ใช้ท่วงทำนองทางภาษาที่โดดเด่นในงานเขียน ๓ ประเด็น คือ การเลือกใช้การเลือกใช้ประโยค และการเลือกใช้สำนวนสุภาพิต คำคม โดยการเลือกใช้คำ พบว่า มีการใช้ ๑๐ รูปแบบ ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การใช้คำซ้อน คำภาษาอังกฤษปนภาษาไทยคำสัมผัสคล้องจอง คำสแลง คำสร้างจินตภาพ การเล่นคำ คำที่มีความหมายโดยนัย คำสร้างใหม่คำภาษาถิ่น และคำโบราณ ส่วนในด้านการเลือกใช้ประโยค พบว่า มีการเลือกใช้ ๖ ลักษณะโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การใช้ประโยคข้อแม้แสดงเงื่อนไข ประโยคแสดงเหตุผลประโยคแสดงความขัดแย้ง ประโยคคู่ขนาน ประโยคย้ำ ความแน่นคำ และประโยคสรุปความและในด้านการเลือกใช้สำนวนสุภาพิต คำคม พบว่า มี ๓ ลักษณะ คือ การใช้สำนวนสุภาพิต คำคมที่มีอยู่เดิมการดัดแปลงสำนวนสุภาพิต คำคมจากต้นฉบับ และการคิดค้นสำนวนสุภาพิต คำคมขึ้นใหม่ ท่วงทำนองทางภาษาที่พระมหาสมปองได้ใช้ในงานเขียนอย่างสร้างสรรค์นี้ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น ที่ทำให้งานเขียนสละสลวยสื่อความชัดเจนและให้ความหมายลึกซึ้งกึ่งใจแก่ผู้อ่านเป็นอย่างมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาวุฒิกิรณ วุฒิกิรณ**^{๓๔} ได้วิจัยเรื่อง “เทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชา牟尼 (ประยูร ธมมจิตโต) พบว่า เนื้อหาพุทธธรรมของพระราชา牟尼มีจุดเด่นคือมีเนื้อเรื่องบรรยายเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นเป็นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ๆให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัยฟังเข้าใจง่าย อธิบายได้นุ่มลึก ชัดเจน โดยสามารถสรุปประเภทเนื้อหาของพุทธธรรมที่นำเสนอได้ ๔ ประเภทดังนี้ คือ ๑ เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดีงาม ๒. เนื้อหาบูรณาการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ๓. เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา ๔. เนื้อหาประเภทวิชาการ จากการศึกษาและผลงานของพระราชา牟尼จำนวน ๔๒ เรื่องพบว่า พระราชวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต) มีเทคนิคและวิธีการเผยแผ่หรือนำเสนอพุทธธรรมที่เด่นชัด ๖ วิธีคือ ๑. การนำเสนอโดยวิธีการยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ ๒.การนำเสนอโดยวิธีการยกอุปมา อุปมัยมาเปรียบเทียบ ๓. นำเสนอโดยวิธีการยกพุทธศาสนสุภาพิต สุภาพิต ปรัชญา คำคม โคลง บทประพันธ์และบทกลอน ๔. นำเสนอโดยวิธีการพูดเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์สถานการณ์ต่างๆที่สอดคล้องกับปัจจุบัน

^{๓๓} สัญญา นวลศิริ, “ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรมะ ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๖๐).

^{๓๔} พระมหาวุฒิกิรณ วุฒิกิรณ, “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พระพุทธธรรมของพระราชาวรมุณี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

๕. นำเสนอโดยวิธีการยกบุคคลตัวอย่างประกอบการบรรยาย ๖. นำเสนอโดยวิธีการแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ความพึงพอใจ (Satisfaction) จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า เนื้อหา และการอธิบายหลักธรรมะทำให้เข้าใจง่าย มีช่องทางในการเผยแผ่ที่น่าสนใจ เช่น ต้นไม้พูดได้ ที่นำหลักธรรมคำสอนติดไว้ตามต้นไม้ ซึ่งทำให้ผู้ฟังธรรม มีความสุขในการฟังธรรมะ หรือเรียนรู้ธรรมะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สัญญา นวลศิริ^{๑๕}** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรม ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาท่วงทำนองทางภาษาในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต พบว่าผู้เขียนได้ใช้ท่วงทำนองทางภาษาที่โดดเด่นในงานด้านกลวิธีการถ่ายทอดธรรมะ ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต พบว่า ผู้เขียนได้ถ่ายทอดธรรมะสู่ผู้อ่านด้วยกลวิธีการเขียนที่หลากหลายและแยบยล มีทั้งหมด ๔ ส่วน ได้แก่ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีการเปิดเรื่อง กลวิธีการดำเนินเรื่อง และกลวิธีการปิดเรื่อง โดยในด้านกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องนั้น ปรากฏที่เป็นลักษณะเฉพาะของผู้เขียนทั้งหมด ๙ รูปแบบ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การตั้งชื่อเรื่องตามสาระสำคัญหรือแก่นเรื่อง แบบยั่วให้เกิดความสงสัย ให้ข้อคิดและการเตือนสติ ใช้คำถาม ให้คำแนะนำ ใช้คำแบบมีจังหวะสัมผัสและเล่นคำ ใช้สำนวนสุภาพและคำ คมใช้คำ ที่มีความหมายโดยนัย และใช้คำตรงกันข้าม ในด้านกลวิธีการเปิดเรื่อง พบ ๑๔ กลวิธี ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การเปิดเรื่องด้วยการบรรยายตรงประเด็น การแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงทัศนะ การใช้สำนวนสุภาพ คำคม การสรุปสาระสำคัญของเรื่อง การนิยาม การพรรณนาให้เกิดจินตภาพ การถาม-ตอบ การอ้างอิงคำสอนหรือคำพูดของบุคคล การเล่าประสบการณ์การอ้างอิงประวัติบุคคลสำคัญ การใช้บทกวีหรือคำประพันธ์ การให้ความรู้ การใช้มุขตลก การใช้เพลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาวุฒิกर्ณ วุฑฒิกर्ณ^{๑๖}** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)” ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาพุทธธรรมของพระราชวรมุนีมีจุดเด่นคือ มีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ

^{๑๕} สัญญา นวลศิริ, “ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรมะ ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๖๐).

^{๑๖} พระมหาวุฒิกर्ณ วุฑฒิกर्ณ, “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมุนี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

การปรับเปลี่ยน (Adaptiveness) จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา ด้านการปรับเปลี่ยน (Adaptiveness) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การปรับเปลี่ยนธรรมะให้กระชับและเข้าใจง่าย เหมาะสมกับเวลาคือไม่สั้นเกินไป ไม่ยาวจนทำให้ผู้ฟังเบื่อหน่าย มีการปรับเปลี่ยนช่องทางในการเผยแผ่ให้ทันสมัย หลากหลายขึ้นกว่าเดิม จึงทำให้กลุ่มผู้ฟังธรรมมีหลากหลายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **จุฑามาส โรบินสัน^{๑๗}** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัปโหลดวีดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศไทย และ ต่างประเทศ โดยรูปแบบการสื่อสารหลักธรรมผ่านสื่อในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ ในสังคมไทยประกอบไปด้วยรูปแบบสื่อทัศน์ รูปแบบโสต รูปแบบโสตทัศน์ ควรมีองค์ประกอบของรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมคือ เนื้อหาธรรมะถูกต้อง ถูกใจ สมสมัย และได้ประโยชน์สำหรับผู้รับสาร มีการนำเสนอที่ตรงเป้าเข้าใจง่าย ตัวผู้สื่อสารธรรมะจำเป็นต้องเป็นผู้รู้ดี มีความชำนาญในการเผยแผ่และรูปแบบต้องมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์และดำเนินตามกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม คือ รูปแบบต้องมีเจตนาการสื่อสารพุทธธรรมต้องเด่นชัด รูปแบบต้องมีการสื่อสารพุทธธรรมต้องโดนใจ ตลอดจนถึง รูปแบบต้อง มีเนื้อหาการสื่อสารพุทธธรรมต้องโดดเด่น และ รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมต้องมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม อีกประการหนึ่งองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม นั้นสำคัญอย่างยิ่ง เพราะรูปแบบจะสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร และท้ายที่สุดต้องมีการประเมินตรวจสอบรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรม ด้วยการตรวจสอบจากจากความมั่นคง และความคงอยู่ของเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ และทำการประเมินตรวจสอบการ Like และการ Share เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระศรีรัตนโมลี^{๑๘}** (สมคิด สุรเตโช/เหล่าฉลาด) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่สุดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ คือ ศักยภาพของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนได้ ตลอดถึงภาพลักษณ์มุ่งเน้นด้านวัตถุนิยม มีผลกระทบต่อความศรัทธาของชาวสิงคโปร์ซึ่งแยกเป็น ๓ กลุ่ม คือ อนุรักษ์นิยม ธรรมนิยม และวัตถุนิยม ส่วนประสิทธิผลการ

^{๑๗} จุฑามาส โรบินสัน, “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” **บทความวิจัย**, รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ, การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่าย (บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๗ พ.ศ. ๒๕๖๐) : ๑๕๙๓.

^{๑๘} พระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุรเตโช/เหล่าฉลาด), “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์”, **วารสารบัณฑิตศึกษา**, ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๒ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๙๗.

เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสม คณะสงฆ์และภาครัฐต้องร่วมกันกำหนดนโยบาย แผนงาน แผนคน และแผนเงิน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพด้านการเผยแผ่ทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์อันหลากหลายของชาวสิงคโปร์ เช่น ประเพณีนิยม งานสังคมสงเคราะห์ การเรียนการสอน โครงการอบรม และการปฏิสัมพันธ์กับรัฐและศาสนาอื่น

การพัฒนา (Development) จากการวิจัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการพัฒนา (Development) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า มีการพัฒนาหลักธรรมะให้หลากหลาย และ ทันสมัย มีการสังเคราะห์หลักธรรมให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน มีการพัฒนาช่องทางในการเผยแผ่ที่หลากหลายและทันสมัย และสามารถช่วยให้กลุ่มผู้ฟังธรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูอาทร ธัญญานุรักษ์ (มนตรี ฐิตสีโล)**^{๑๙} “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารงานเผยแผ่ของพระสงฆ์กรณีศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่ศาสนธรรมเป็นการประกาศหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา แก่พุทธศาสนิกชนโดยมุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วนำมาไปประพฤติปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยวิธีที่พระสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ศาสนธรรมในปัจจุบันมีหลากหลายวิธีได้แก่ การแสดงธรรมเทศนา ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐาน และการใช้สื่อต่างๆ ที่ทันสมัยประกอบการสอนธรรมะเพื่อให้สอดคล้องกับพิธีการนั้นๆ จะใช้วิธีการใดๆ ขึ้นอยู่กับพระสงฆ์และลักษณะพุทธศาสนิกชน(ผู้รับสาร) โดยมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นงานที่มีความสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาวุฒิกกรณ วุฑฒิกกรโณ**^{๒๐} ได้วิจัยเรื่อง “เทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชาภุมณี (ประยูร ธรรมจิตโต) พบว่า เนื้อหาพุทธธรรมของพระราชาภุมณีมีจุดเด่นคือมีเนื้อเรื่องบรรยายเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นเป็นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษารวมสมัยฟังเข้าใจง่าย อธิบายได้ไม่ลึกซึ้งจน โดยสามารถสรุปประเภทเนื้อหาของพุทธธรรมที่นำเสนอได้ ๔ ประเภทดังนี้ คือ ๑ เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดีงาม ๒. เนื้อหาบูรณาการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ๓. เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา ๔. เนื้อหาประเภทวิชาการ จากการศึกษาและผลงานของพระราชาภุมณีจำนวน ๔๒ เรื่องพบว่า พระราชาภุมณี (ประยูร ธรรมจิตโต) มีเทคนิคและวิธีการเผยแผ่หรือนำเสนอพุทธธรรมที่เด่นชัด ๖ วิธีคือ ๑. การนำเสนอโดยวิธีการยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ ๒.การนำเสนอ

^{๑๙} พระครูอาทรธัญญานุรักษ์ (มนตรี ฐิตสีโล), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารงานเผยแผ่ของพระสงฆ์; กรณีศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๒๐} พระมหาวุฒิกกรณ วุฑฒิกกรโณ, “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พระพุทธธรรมของพระราชาภุมณี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

โดยวิธีการยกอุปมา อุปมัยมาเปรียบเทียบ ๓. นำเสนอโดยวิธีการยกพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต ปรัชญา คำคม โคลง บทประพันธ์และบทกลอน ๔. นำเสนอโดยวิธีการพูดเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ สถานการณ์ต่างๆที่สอดคล้องกับปัจจุบัน ๕. นำเสนอโดยวิธีการยกบุคคลตัวอย่างประกอบการ บรรยาย ๖. นำเสนอโดยวิธีการแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควร กำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ดังต่อไปนี้

๑) พระสงฆ์ควรต้องมีความรู้ในหลักธรรมของศาสนาอย่างดี ทั้งในเรื่องพระปริยัติและการปฏิบัติในแนวทางของศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยไม่หลงไปตามกระแสสังคม

๒) เจ้าอาวาสควรพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รอบรู้ในทุกๆ ด้าน ทั้งทางโลก และทางธรรม รวมทั้งฝึกตนให้เป็นผู้ที่มีความชำนาญในเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความสำคัญกับพระสงฆ์เพื่อการเผยแพร่โดยพระสงฆ์ ผู้บรรยายธรรมให้มีความรู้ความสามารถในหลักที่ถูกต้องแม่นยำตามหลักธรรมทั้งพยานุชชะ วรรณยุกต์เป็นผู้ที่มีความประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติชอบด้วยจริยวัตรที่ดงามเหมาะสมและสามารถ ถ่ายทอดความรู้ของตนเองให้กับผู้อื่นได้เข้าใจรู้แจ้งเห็นจริงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาใน พระพุทธศาสนาและยังสามารถน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้จริงตามหลักธรรมใน พระพุทธศาสนา

๒) ควรมีการใช้สื่อต่างๆที่ทันสมัยในปัจจุบันที่มีแพร่หลายอย่างมากในการเผยแพร่ให้ หลากหลายมากขึ้นเช่น คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ทางโทรศัพท์มือถือถือทาง FaceBook, Line, YouTube เป็นต้น เพื่อสามารถให้พุทธศาสนิกชนได้สะดวกในการเข้าถึงในการเผยแพร่ธรรมะและ ข่าวสารต่างๆในทางพระพุทธศาสนาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

๓) ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านงบประมาณในการเผยแพร่ที่เป็นรูปธรรม จาก ส่วนต่างๆของภาครัฐ เช่น องค์กรบริหารส่วนต่างๆ เจ้าคณะสังฆาธิการ เพื่อเปิดโอกาสให้ดำเนิน กิจกรรมในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษารูปแบบการเผยแพร่และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่ของพระสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาพระสงฆ์ เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน และการพัฒนางานด้านเผยแพร่ให้เป็นรูปธรรม

๒) ควรมีการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ด้านอื่นๆเช่น ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการและด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นต้น

๓) ควรศึกษาโดยใช้ทฤษฎีในด้านอื่นๆที่ไม่ได้นำมาศึกษาและนำมาใช้ได้จริงในการเผยแพร่ เช่น ทฤษฎี 4M ทฤษฎี 7M เป็นต้น เพื่อนำมาปรับใช้ในการส่งเสริมในการเผยแพร่

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา. กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

จินดา สักขณวัฒน์สินธุ์. การบริหารและการพัฒนาองค์กร. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารและพัฒนากิจการ (หน่วยที่ ๒). นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๐.

ธงชัย สันติวงษ์. และชนธิป สันติวงษ์. องค์กรกับการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.

นันทนา นันทวโรภาส. สื่อการเมือง ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๕๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). การเผยแผ่เชิงรุก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). ทศวรรษธรรมทัศน์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). ทศวรรษทัศน์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ไอ ที ภายใต้วัฒนธรรมแห่งปัญญา (ศาสนากับยุคโลกาภิวัตน์). พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มุลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๖.
- พระมหาสหัส จิตฺตสาโร. **ธรรมนิเทศ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตฺโต). **พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์**. พระธรรมเมธีธรรมภรณ์ เทศนา เล่มที่ ๑๑. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.
- พระโสภณธรรมวาทิ. **ความรู้พื้นฐานการเทศน์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- ภรณ์ กীরติบุตร. **การพัฒนาประสิทธิผลขององค์กร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙ .
- มณฑล ใบบัว. **หลักการและทฤษฎีการสื่อสาร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๖.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล (กฤตวิทย์). **การสื่อสารต่างวัฒนธรรม. (Intercultural Communication)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร. **แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพองค์กร**. แนวการศึกษาชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา (หน่วยที่๑๑). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖.
- ศุภรัตน์ ฐิติกุลเจริญ. **ทฤษฎีการสื่อสาร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.
- สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์-เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๒.
- สุดาภรณ์ อรุณดี. **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย**. เลย์ : รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์, ๒๕๕๑.
- สุพจน์ ทรายแก้ว. **การวัดผลการปฏิบัติงาน.เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนกลยุทธ์และการบริหารงานมุ่งผลงาน**. เชียงราย : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๕.
- เสถียรพงศ์ วรรณะปก. **พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐.
- องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร. **วิชาการเทศนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อรุณ รักธรรม. **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ : การบริหารองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ :

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ประมะ สตะเวทิน. อ้างใน พระมหาบุรณะ ชาตเมธ. “การศึกษาอิทธิพลของอายตนะ (สื่อ) ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระครูไพศาลวัฒน์คุณ (สมพร จิตบุญโณ). “ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูอาทรธัญญานุรักษ์ (มนตรี ฐิตสีโล). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารงานเผยแผ่ของพระสงฆ์; กรณีศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาธีรวุฒิ ธีระมโม. “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อมีส่วนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหาบุรณะ ชาตเมธ. “การศึกษาอิทธิพลของอายตนะ (สื่อ) ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหาวุฒิกรณ์ วุฒิกโรณ. “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชาวรมนี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาศรณชัย มหาปุณฺณ. “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.**

พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมมาโล (คงเมือง). “เทศนาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.**

สมจิตร พึ่งหรรษพร. “การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงระบบในการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาเครือข่ายคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.**

สัญญา นวลศิริ. “ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรมะ ในงานเขียนของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๖๐.**

(๓) รายงานวิจัย :

พระมหาวัชรชัย กลิ่งโพธิ์. “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔”. **รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.**

ศิริธร สุขโขใจ. “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา”. **รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.**

(๔) บทความ :

จุฑามาส โรบิสัน. “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” **บทความวิจัย. รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ. การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่าย. บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๗ (๒๕๖๐) : ๑๕๙๓.**

พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ และคณะ. “การปฏิบัติการพุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **บทความวิจัย. (ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐) : ๑๘.**

พระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุรเตโช/เหลาฉลาด). “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์”. **วารสารบัณฑิตศึกษา. ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๒ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๙๗.**

บรรณานุกรม (ต่อ)

วุฒิชัย จำนงค์. การผสมผสานปฏิบัติการเพื่อผลิตภาพ. วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์. (๒๕๓๐) : ๒๕๕ - ๒๖๙.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่นๆ :

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอปากช่อง. บัญชีสำรวจพระภิกษุสามเณรประจำปี ๒๕๖๓. นครราชสีมา.
สำนักงานเจ้าคณะอำเภอปากช่อง, ๒๕๖๓. (อัดสำเนา).

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. ทะเบียนวัดในเขตปกครองอำเภอปากช่อง.
จังหวัดนครราชสีมา, ๒๕๖๓. (อัดสำเนา).

(๖) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ :

สัมภาษณ์ พระเมธีสุตตากรณ, ผศ.ดร., เจ้าคณะอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา, ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

_____ พระภิกษุพัฒนาวิจิตร วิ., ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑ วัดคลองตาลอง, ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

_____ นายวินัย ปุณยรัชตปริดา, ผอ.สนง.พระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

_____ นางพนิดา สวัสดิ์, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา,
๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

_____ นายวุฒิชัย จิตเงิน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สนง.พระพุทธศาสนาจังหวัด
นครราชสีมา, ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

_____ นายณัฐพัชร์ อนิวัตกุลชัย, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา,
๒๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

_____ นายศุภฤกษ์ บุญสูง, ข้าราชการบำนาญ อดีต ผอ.กองการศึกษา เทศบาลเมืองปากช่อง,
๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

_____ นายณรงค์ เหลือกลิ่น, ประธานชุมชน วัดจันทิ์, ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

๒.ภาษาอังกฤษ

(1) book:

Gibson. J.H.. John. M.I. & James H.D. (1982). Orgionizations : Behavior structure and
Processes. (4th ed.). Austin. TX : Business Publications.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือของความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๒๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ยว ๘๐๐๕.๒/ว ๑๕๗

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร ผศ.ดร.ยุทธนา ปราวณิช

ด้วย พระครูสุวรรณธีรานุกุล (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๒๓๐๑๒๐๔๒๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัด
นครราชสีมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณา
ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมณฑลขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสมิทธิธรรมาภรณ์, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจแล้ว

(ผศ.ดร.ยุทธนา ปราวณิช)
๑๗ ก.พ. ๖๔

ผู้ประสานงาน : พระครูสุวรรณธีรานุกุล

โทรศัพท์ : ๐๒๕-๒๕๘๐๐๐๐

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

(Try Out)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๐๕๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น 5 ห้อง บี 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลท่าไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
Email : gps@mcu.ac.th

๓๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
เรียน พระมหาประพันธ์ศักดิ์ ฤทธิวิสุทธิ เจ้าคณะอำเภอมหาสารคาม จังหวัดสระบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พระครูสุวรรณธีรานุกูล (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร) รหัสประจำตัวนิสิต ๒๓๐๑๒๐๕๒๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัด
นครราชสีมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในเขตปกครองของท่าน จึงขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความ
เที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสุวรรณธีรานุกูล

โทรศัพท์ : ๐๕๕-๒๐๕๕๒๒

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก ฉ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง

จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....อายุ.....นามสกุล.....
 ภาย.....พระชา.....ระดับการศึกษา.....วิทยฐานะ ป.ศ.-น.ศ.....
 ตำแหน่ง.....วัด.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

วัน เดือน ปี ผู้ให้สัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ๒๕๖๔

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามความคิดเห็นที่มีต่อ ประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๑. ท่านคิดว่างานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาเป็นบุคลากรในการเผยแพร่ธรรมที่มีบทบาทอย่างไรบ้าง ?
๒. ท่านคิดว่างานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาใน วิธีการเผยแพร่ธรรมที่มีวิธีการอย่างไรบ้าง ?
๓. ท่านคิดว่างานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาใน เกี่ยวกับ การใช้สื่อในการเผยแพร่ธรรมที่มีวิธีการอย่างไรบ้าง ?
๔. โดยสรุปท่านคิดว่างานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาเป็นพระสงฆ์ธรรมที่มีบทบาทอย่างไรบ้าง ?

ภาคผนวก ข
รูปภาพสัมภาระ

สัมภาษณ์ พระเมธีสุตตากรณ, ผศ.ดร. เจ้าคณะอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

สัมภาษณ์ พระภาวนาพัฒนานุสิฐ วิ. ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑ วัดคลองตาลอง

สัมภาษณ์ นายวินัย ปุณยรัชตปรีดา ผอ.สนง.พระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา

สัมภาษณ์ นางพนิดา สวัสดิ์ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

สัมภาษณ์ นายวุฒิชัย จิตเงิน นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สนง.พระพุทธศาสนาจังหวัด
นครราชสีมา

สัมภาษณ์ นายณัฐพัชร์ อนิวัตกุลชัย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

สัมภาษณ์ นายณรงค์ เหลือถัน ประธานชุมชน วัดจันทิก

สัมภาษณ์ นายศุภฤกษ์ บุญสูง ข้าราชการบำนาญ อดีต ผอ.กองการศึกษา เทศบาลเมืองปากช่อง

ประวัติผู้ทำวิจัย

- ชื่อ-นามสกุล : พระครูสุธรรมธีรานุยุต
- วัน/เดือน/ปีเกิด : เกิด วันจันทร์ที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๐๗
- ภูมิลำเนา : ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- การศึกษา :
๒๕๖๓ : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประสบการณ์ทำงาน :
ปัจจุบัน : รองเจ้าคณะอำเภอปากช่อง
- ผลงานวิชาการ : พระครูสุธรรมธีรานุยุต. (๒๕๖๔). ประเพณี “ตานก๋วยสลาก” ทำบุญให้คนตาย ทำทานให้คนเป็น. นิตยสารพุทธจักรฉบับรวมเล่ม. ฉบับเดือน มกราคม พ.ศ.๒๕๖๔.
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๓
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- เบอร์โทร : ๐๘๑-๖๐๐-๒๕๖๒